

118 /
1972/2

საზჭოთა სამაკთაღი

საქართველოს კვ ტანგაღუკი კომიზავის გომომცემლობა

1972

2

საბჭოთა სამეცნიერო

№ 2

მარტი—აპრილი

1972 წელი

გამოცემის XIX წელი

საქართველოს სსრ იუსტიციის სამინისტროს, პროკურატურისა და
უმალესი სასამართლოს ორგანო
ორთვიური ჟურნალი

ზინაარსი

ვ. ი. ლენინი — სსრ კავშირის შექმნის ორგანიზატორი	3
პირველი საბჭოთა იურიდიული ჟურნალის ორმოცდამეათე წელი	6

დანაშაულის პროფილაქტიკის საკითხები

ა. ზურაბაშვილი — პერსონოლოგიისა და დენტოლოგიური ფსიქოპროფილაქტიკის საკითხები	8
ბ. გაბიაიანი — არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის კონკრეტულ-კრიმინოლოგიური გამოკვლევის ზოგიერთი შედეგი	15
ლ. მელიქსეთ-ბეგი — რელიგიური სექტანტობა და საქართველოს სსრ კანონმდებლობა რელიგიური სექტანტობის შესახებ	29
გ. ბაბილაშვილი — ავტოსატრანსპორტო დანაშაულის კვალიფიკაციის ზოგიერთი საკითხი	38
ვ. კვარაცხელია — საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 168-ე მუხლს ესაჭიროება შეცვლა	50
ვ. ჯაბადარი — საწარმოთა და ორგანიზაციათა ქონების დაცვის სახელშეკრულებო ურთიერთობა	55
ე. გვათუა, ვ. დიომინი — სასამართლო ზედამხედველობის განხორციელების პროცესულური საკითხები	63
ვ. ბილანიშვილი — შრომა-გასწორების ახალი კანონმდებლობა და მსჯავრდებულთა შრომის ორგანიზაციის ზოგიერთი საკითხი	67
ო. ქაჯაია — ეგვიპტის სახელმწიფოს განვითარების ახალი ეტაპი	72

გოთხრობა

დ. ასკურავა — ფაქტების პირისპირ	83
ინფორმაცია	88
მოკლე ცნობები	91
ბიბლიოგრაფია	95
ნეკროლოგი	96

11.884

СОДЕРЖАНИЕ

В. И. Ленин — организатор Союза ССР	3
50-летие советской юридической печати	6

ВОПРОСЫ ПРОФИЛАКТИКИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

А. Зурабашвили — О вопросах персонологии и деонтологической психопрофилактики	8
А. Габiani — Некоторые итоги конкретно-криминалогического изучения преступлений несовершеннолетних	15
Л. Меликсет-бек — Религиозное сектантство и законодательство Грузинской ССР о религиозном сектантстве	29
Д. Бабилашвили — Некоторые вопросы квалификации автотранспортных преступлений	38
В. Кварацхелиа — Статья 168 УК Грузинской ССР нуждается в дополнении	50
В. Джабадари — Договорные отношения охраны имущества предприятий и организаций	55
В. Гватуа, В. Демин — Процессуальные вопросы осуществления судебного надзора	63
В. Биланишвили — Новое исправительно-трудовое законодательство и некоторые вопросы организации труда осужденных	67
О. Каджаиа — Новый этап в государственном развитии Египта	72

РАССКАЗ

Д. Аскурава — Перед лицом фактов	83
Информация	88
Краткие заметки	91
Библиография	95
Некролог	96

მეც. № 517
თბილისი 14.850
შპ 01792

სარედაქციო კოლეგია
ო. კაციტაძე (მთ. რედაქტორი), ბ. ბარათაშვილი, თ. დადიანი, გ. ინჭკირველი, აკ. კარანაძე, მ. ლომიძე, ვ. მაისურაძე, ზ. რატიანი, ა. ტაკიძე, ს. ქაჯაია, ვ. ქვაჩახია, თ. წერეთელი, ს. ჯორბენაძე.

რედაქციის მისამართი: თბილისი, ათარბეგოვის ქ. № 82. ტელეფონი — 99-09-62.

გადაეცა წარმოებას 11/11-72 წ., ხელმოწერილია დასაბეჭდად 6/IV-72 წ., ქალღმერთის ზომა 70×108¹/₁₆; ფიზიკური ნაბეჭდი ფურცელი 6, პირობითი საბეჭდი ფურცელი 8,4, სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 8,87.

საქ. კვ. ცვ-ის გამომცემლობის სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14.

Типография издательства ЦК КП Грузии. Тбилиси, ул. Ленина, 14.

3. ი. ლენინი—სსრ კავშირის შექმნის ორგანიზატორი

1972 წლის 30 დეკემბერს საბჭოთა ხალხის სოციალისტური ქვეყნების მშრომელები, მთელი პროგრესული კაცობრიობა ზემოთ აღნიშნავენ დიდ-მნიშვნელოვან თარიღს — საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის შექმნის ორმოცდამეათე წლისთავს.

მრავალეროვანი ჩვენი ქვეყანა, ყველა მოკავშირე რესპუბლიკა შეუდგა მზადებას ამ დღესასწაულის ღირსეულად შეხვედრისათვის. იუბილეს საბჭოთა ხალხი ეგებება შრომითი და პოლიტიკური აქტივობის ვითარებაში, კომუნისტურ მშენებლობაში მოპოვებული დიდი მიღწევებით. საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXIV ყრილობის ისტორიულ გადაწყვეტილებებს რომ ასრულებენ, მუშათა კლასი, კოლმეურნე გლეხობა, მშრომელი ინტელიგენცია ახალი ძალით ავლენენ ერთგულებას მშობლიური პარტიისადმი, მთელი მსოფლიოს წინაშე ახდენენ სოციალისტური საზოგადოების სიმტკიცისა და მორალურ-პოლიტიკური ერთიანობის დემონსტრაციას.

სსრ კავშირის შექმნა საერთაშორისო მნიშვნელობის მოვლენა, საბჭოთა საზოგადოების ისტორიული განვითარების კანონზომიერი შედეგი იყო. დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვება და ძირეულ სოციალ-ეკონომიურ გარდაქმნები რომ არ ყოფილიყო, შეუძლებელი იქნებოდა ახალი ტიპის მრავალეროვანი სახელმწიფოს — სსრ კავშირის შექმნა, ლენინური ეროვნული პოლიტიკის პრაქტიკულად განხორციელება.

სსრ კავშირის ძლიერების განმტკიცება მნიშვნელოვანი ნიშანსვეტია მთელი კაცობრიობის სოციალური პროგრესისა. აი უკვე ნახევარი საუკუნეა სსრ კავშირის ერები გვიჩვენებენ ურღვევი მეგობრობის, ძმური თანამშრომლობის და მონოლითური შეკავშირების ისეთ ნიმუშებს, რომლებიც არ ახსოვს ხალხებს, მსოფლიო ისტორიას.

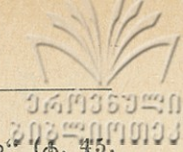
საბჭოთა სახელმწიფოს ისტორიული გამოცდილება, მისი არნახული მიღწევები იმის ნათელი დადასტურებაა, რომ ეროვნული საკითხის მარქსისტულმა თეორიამ გაუძლო დროის გამოცდას, ხოლო ლენინურმა ეროვნულმა პოლიტიკამ სრული გამარჯვება მოიპოვა.

სსრ კავშირის შექმნის ორგანიზატორი პარტიისა და ხალხის დიდი ბე-ლადი ვლადიმერ ილიას ძე ლენინი იყო.

საკვ ცენტრალური კომიტეტის დადგენილებაში — „საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის შექმნის 50-ე წლისთავისათვის მომზადების შესახებ“ — ნაჩვენებია ვ. ი. ლენინის უდიდესი დამსახურება სოციალისტური სახელმწიფოს მშენებლობაში. ვ. ი. ლენინმა — ნათქვამია ამ დოკუმენტში — შემოქმედებითად განავითარა კ. მარქსისა და ფ. ენგელსის იდეები, შექმნა მწყობრი მოძღვრება ეროვნულ საკითხში, შეიმუშავა კომუნისტური პარტიის ეროვნული პოლიტიკის მეცნიერული პრინციპები.

ვ. ი. ლენინმა დაასაბუთა საბჭოთა რესპუბლიკების გაერთიანების ისტორიული აუცილებლობა. „ღრმა მეცნიერული ანალიზის საფუძველზე — ნათქვამია საკვ ცენტრალური კომიტეტის დადგენილებაში — ვ. ი. ლენინმა ცხად-ყო, რომ:

საბჭოთა რესპუბლიკების უმჭიდროესი კავშირის გარეშე შეუძლებელია მათი დაცვა მსოფლიო იმპერიალიზმისაგან: სოციალისტური რესპუბლიკების შენარჩუნება და განმტკიცება ეს არის ღონისძიება, რომელიც „გვჭირდება როგორც ჩვენ, ისე მსოფლიო კომუნისტურ პროლეტარიატს მსოფლიო ბურჟუა-

ზიის წინააღმდეგ საბრძოლველად და მისი ინტრიგებისაგან დასაცავად (ტ. 45, გვ. 360. რუს.);

საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირის, მათ მჭიდრო ეკონომიური თანამშრომლობის გარეშე ვერ განხორციელდება იმპერიალიზმის მიერ დანგრეული საწარმოო ძალების აღდგენა, ერთიანი, საერთო გეგმით რეგულირებული სოციალისტური მეურნეობის შექმნა, შრომის სოციალური საზოგადოებრივი დანაწილების უზრუნველყოფა და ბუნებრივი სიმიდირე გამოიყენება ქვეყნის ყველა ხალხის საკეთილდღეოდ;

საბჭოთა რესპუბლიკების მჭიდრო კავშირის გარეშე შეუძლებელია მშრომელთა კეთილდღეობის განუხრელი გაუმჯობესების, ქვეყნის ყველა ერის და ეროვნებების კულტურის ყოველმხრივ განვითარებისა და გაფურჩქვნის უზრუნველყოფა¹.

საფუძველს რომ უყრიდა საბჭოთა სოციალისტურ ფედერაციას, ვ. ი. ლენინს აუცილებლად მიაჩნდა, რომ საკავშირო სახელმწიფოდ გაერთიანების დროს მტკიცედ დაეცვათ ნებაყოფლობის, დიდი და პატარა ერების თანასწორობისა და სუვერენულობის პრინციპი. დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვებამდე კარგა ხნით ადრე, 1914 წლის თებერვალში, წერილში — „კიდევ „ნაციონალიზმის“ შესახებ“ — ვ. ი. ლენინი წერდა: „შევგნებულნი მუშები ბმმკპმფსს არ ქადაგებენ; მათ ესმით დიდი სახელმწიფოებისა და მუშათა მნიშვნელოვანი გაერთიანების სარგებლიანობა. მაგრამ დიდი სახელმწიფო შეიძლება დემოკრატიული იყოს მხოლოდ ერთა უადრესად სრული თანასწორუფლებიანობის დროს, ასეთი თანასწორუფლებიანობა კი ნიშნავს გამოყოფის უფლებებსაც“².

ვ. ი. ლენინი სასტიკად ილაშქრებდა ეროვნებათა იძულების წინააღმდეგ, რა ფორმითაც არ უნდა გამოხატულიყო იგი და მტკიცედ იცავდა მათს უფლებას თვითონ ეთქვათ გადამწყვეტი სიტყვა, თუ როგორ მოეწყოთ მომავალი სახელმწიფოებრივი ცნოვრება. უამისოდ პარტია ვერ დაძლევდა ჩაგრული ქვეყნების მშრომელი მასების უნდობლობას წინათ მათი მჩაგვრელი სახელმწიფოების პროლეტარიატის მიმართ, ვერ შეძლებდა საბჭოების ტიპის ორგანიზებული სახელმწიფოების გაერთიანებას.

კომუნისტური პარტია იცავდა რა ამ ლენინურ ფუძემდებლურ პრინციპებს, რუსეთში მოსახლე ერებს ყველა პირობა შეუქმნა ეროვნული სახელმწიფოებრიობის განვითარებისათვის. ამიტომ იყო, რომ სსრ კავშირის შექმნის ლენინურ იდეას მხურვალედ დაუჭირა მხარი ჩვენი სამშობლოს ტერიტორიაზე მცხოვრებმა ყველა ერმა.

საბჭოთა სახელმწიფოს ფედერაციული მშენებლობისათვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ვ. ი. ლენინის ინიციატივით 1922 წელს შექმნილ ამიერკავკასიის ფედერაციას, მის გამოცდილებას. აქ საქართველოს, აზერბაიჯანის და სომხეთის სუვერენული რესპუბლიკები, რუსეთის საბჭოთა ფედერაციული რესპუბლიკისაგან განსხვავებით, ავტონომიის უფლებით კი არ გაერთიანდნენ, არამედ სამოკავშირეო ხელშეკრულებით, რაც ითვალისწინებდა მათს სრულ თანასწორუფლებიანობას და სუვერენიტეტის შენარჩუნებას.

საბჭოთა სოციალისტური ფედერაციის თეორიასა და პრაქტიკისათვის

¹ გაზეთი „კომუნისტი“, 1972 წლის 22 თებერვალი.

² ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 20, გვ. 121.

უაღრესად დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ვ. ი. ლენინის იმ შრომებს, რომლებიც დაიწერა უშუალოდ სსრ კავშირის შექმნის წინახანებში. ვ. ი. ლენინის სხვა ნაშრომებთან და პარტიის გადაწყვეტილებებთან ერთად ამ ნაშრომებმა გადაწყვეტი როლი შეასრულა თავისუფალ ერთა ახალი სახელმწიფოებრივი გაერთიანების საქმეში.

თუმცა მძიმედ იყო ავად, ვ. ი. ლენინი მაინც დიდ ყურადღებას უთმობდა სსრ კავშირის შექმნას. მხოლოდ ვ. ი. ლენინის ჩარევის შემდეგ იქნა უარყოფილი ე. წ. „ავტონომიზაციის“ პროექტი. ვ. ი. ლენინმა ცენტრალური კომიტეტის პარტიურს წევრებს ურჩია საბჭოთა რესპუბლიკების, მათ შორის რსფსრ-ს ნებაყოფლობით გაერთიანება ახალ ფედერაციაში — საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირში. ამასთან, მოკავშირე რესპუბლიკებს უნდა შენარჩუნებოდათ სუვერენიტეტი.

სსრ კავშირის შექმნის ორმოცდამეათე წლისთავს რომ აღნიშნავენ, ჩვენი ქვეყნის ხალხები სიამაყის გრძნობით ავლებენ თვალს გამირულ გამარჯვებათა სახელოვან გზას.

1922 წელთან შედარებით ქვეყნის ეროვნული შემოსავალი 100-ჯერ და მეტად გაიზარდა. ორმოცზე მეტმა ხალხმა, რომელთაც წინათ თავიანთი დამწერლობა არ ჰქონდათ, საბჭოთა ხელისუფლების წლებში შეიმუშავეს დამწერლობა და ამჟამად განვითარებული ენები აქვთ. ჩვენს ქვეყანაში კომუნისმს ასზე მეტი ერი და ეროვნება აშენებს და, რომელ მათგანსაც უნდა ეკუთვნოდეს ადამიანი, იმის შეგნებით ამაყოფს, რომ სსრ კავშირის მოქალაქეა.

საბჭოთა კავშირის ხალხთა ერთიან ძმურ ოჯახში, სხვა მოძმე ერებთან ერთად, დიდ წარმატებას აღწევს ჩვენი რესპუბლიკა, ქართველი ხალხი. რესპუბლიკამ შეასრულა ახალი ხუთწლედის პირველი წლის სახალხო-სამეურნეო გეგმა. კარგი სტარტია აღებული ხუთწლედის მეორე წელსაც. წარმატებებია მოპოვებული ტრანსპორტის, კავშირგაბმულობის მუშაობაში, ვაჭრობისა და მოსახლეობის საყოფაცხოვრებო მომსახურების სფეროში, მეცნიერებისა და კულტურის განვითარებაში.

ჩვენი ხალხი მიჩვეულია, რომ მნიშვნელოვან იუბილეებზე შემოქმედებითი შრომითი შედეგების შეჯამებასთან ერთად, საქმიანად განიხილონ მორიგი ამოცანები, ყურადღება გაამახვილონ გადაუჭრელ პრობლემებზე, არსებულ ნაკლოვანებებზე, შეიმუშაონ მათი აღმოფხვრის ღონისძიებები.

სწორედ ამ ნიშნით წარმართა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის მარტის პლენუმის მუშაობა, რომელმაც განიხილა ამხანაგ ვ. პ. მუჟანაძის მოხსენება „საქართველოს პარტიული ორგანიზაციის ამოცანები სსრ კავშირის შექმნის 50-ე წლისთავისათვის მზადებასთან დაკავშირებით“. მოხსენებაში დიდი ადგილი დაეთმო იმ ღონისძიებებს, რომლებიც სორციელდება სკკპ ცენტრალური კომიტეტის დადგენილების — „სკკპ XXIV ყრილობის გადაწყვეტილებათა შესასრულებლად საქართველოს კომპარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტის ორგანიზატორული და პოლიტიკური მუშაობის შესახებ“ — ცხოვრებაში გატარებისათვის, ამ დადგენილებით დასახული უმნიშვნელოვანესი სამეურნეო-პოლიტიკური ამოცანების გადაჭრისათვის.

იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ ქართველი ხალხი პირნათლად შეასრულებს თავის წინაშე მდგარ ამოცანებს, სამეურნეო და კულტურულ მშენებლობაში მოპოვებული ახალი წარმატებებით შეხვდება იუბილეს, თავის წვლილს შეიტანს ჩვენს ქვეყანაში კომუნისმის მშენებლობაში.

პირველი საბჭოთა იურიდიული ჟურნალის გამოცემის ორმოცდაშვიდათე წელი

ჩვენი ქვეყნის იურიდიულმა საზოგადოებრიობამ ამ ცოტა ხნის წინათ აღნიშნა საბჭოთა იურიდიული ბეჭდვითი სიტყვის ორმოცდათი წელი. ამ თარიღთან დაკავშირებით სსრ კავშირის იუსტიციის სამინისტრომ, სსრ კავშირის პროკურატურამ და სსრ კავშირის უმაღლესმა სასამართლომ ქ. მოსკოვში, კავშირების სასლის ოპტოგრაფის დარბაზში მოაწეს საზეიმო საღამო, რომელსაც დაესწრნენ დედაქალაქის აღმინისტრაციული ორგანოების მუშაკები, მეცნიერები, ჟურნალისტები. საღამოზე მიწვეული იყვნენ მოკავშირე რესპუბლიკების იურიდიული ჟურნალების რედაქტორები, ჟურნალების „სოციალისტიკისა და ჯანმრთელობის“ და „სოციალისტიკის იუსტიციის“ უბატონოებმა კორესპონდენტები.

საზეიმო საღამოს პრაქტიკული არიან: სპკ ცენტრალური კომიტეტის, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს და მინისტრთა საბჭოს პასუხისმგებელი მუშაკები, იუსტიციის

სამინისტროს, პროკურატურის, უმაღლესი სასამართლოს, შინაგან საქმეთა სამინისტროს ხელმძღვანელი მუშაკები, მწერლები.

უბატონოებმა დიდი ინტერესით მოისმინეს სსრ კავშირის იუსტიციის მინისტრის პირველი მოადგილის ა. სუხარევის მოხსენება.

სლოგანის მონაწილეებს მიესალმა სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს ბეჭდვითი სიტყვის კომიტეტის თავმჯდომარე ბ. სტუკალინი.

იურიდიული ბეჭდვითი სიტყვის მუშაკთა ჯგუფს მიენიჭა რსუხს დამსახურებული იურისტის ფოტო, ჟურნალისტთა ერთი ნაწილი დაჯილდოვდა ბეჭდვითი სიტყვის წარჩინებულის ნიშნით და საპატიო სიგელით.

პირველი საბჭოთა იურიდიული ჟურნალის პირველი რედაქტორი ს. ი. ზაიცევი სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრაქტიკული დაჯილდოვდა „საპატიო ნიშნის“ ორდენით.

1922 წლის იანვარში, დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის მეხუთე წლისთავზე გამოვიდა პირველი იურიდიული ჟურნალი „საბჭოთა იუსტიციის ყოველკვირეული“. მის გამოცემაში აქტიური მონაწილეობა მიიღეს საბჭოთა სახელმწიფოს გამორჩენილმა მოღვაწემ, იუსტიციის მინისტრმა დ. ი. კურსკიმ, სამინისტროს კოლეგიის წევრმა ნ. ა. ჩერლიუნჩაკევიჩმა, ჟურნალის ოფიციალურმა რედაქტორმა ს. ი. ზაიცემა.

ჟურნალი დიდ დახმარებას უწევდა პრაქტიკულ მუშაკებს, გამომძიებლებს, პროკურორებს, მოსამართლეებს, ფართოდ აშუქებდა პრაქტიკის აქტუალურ საკითხებს, სამართლებრივი ცოდნა შექონდა მასებში.

ოციან წლებში დაიწყო გამოცემა ჟურნალისა „რაბოჩი სუდ“, ხოლო 1927 წელს შეიქმნა თეორიული ჟურნალი — „საბჭოთა სახელმწიფო და სამართ-

ის ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის მეხუთე წლისთავზე გამოვიდა პირველი იურიდიული ჟურნალი „საბჭოთა იუსტიციის ყოველკვირეული“. მის გამოცემაში აქტიური მონაწილეობა მიიღეს საბჭოთა სახელმწიფოს გამორჩენილმა მოღვაწემ, იუსტიციის მინისტრმა დ. ი. კურსკიმ, სამინისტროს კოლეგიის წევრმა ნ. ა. ჩერლიუნჩაკევიჩმა, ჟურნალის ოფიციალურმა რედაქტორმა ს. ი. ზაიცემა.

ჟურნალი დიდ დახმარებას უწევდა პრაქტიკულ მუშაკებს, გამომძიებლებს, პროკურორებს, მოსამართლეებს, ფართოდ აშუქებდა პრაქტიკის აქტუალურ საკითხებს, სამართლებრივი ცოდნა შექონდა მასებში.

ოციან წლებში დაიწყო გამოცემა ჟურნალისა „რაბოჩი სუდ“, ხოლო 1927 წელს შეიქმნა თეორიული ჟურნალი — „საბჭოთა სახელმწიფო და სამართ-

ლი“. სოფლად სოციალისტურ-კანონიერების განმტკიცებაში დიდი როლი შეასრულა ჟურნალმა „კრესტიანსკი იურისტმა“, რომელიც ოცდაათიან წლებში გამოდიოდა.

სსრ კავშირის პროკურატურის შექმნასთან დაკავშირებით 1934 წელს დაარსდა ჟურნალი „სოციალისტიჩესკაია ზაკონოსტ“.

იურიდიული ჟურნალები აქტიურად უწყობდნენ და უწყობენ ხელს საბჭოთა კანონების ერთგვაროვან გაგებას, სოციალისტური კანონიერების განმტკიცებას, მასებში იურიდიული ცოდნის გავრცელებას, ასრულებენ არა მარტო კოლექტიური პრობაგანდისტისა და აგიტატორის, არამედ კოლექტიური ორგანიზატორის როლსაც.

იურიდიული ბეჭდვითი სიტყვის წინაშე დასახული ამოცანების გადაწყვეტაში დიდი წვლილი შეაქვს გამომცემლობა „იურიდიჩესკაია ლიტერატურას“, რომელიც ასობით დასახელების ბროშურებს, წიგნებს, მონოგრაფიებს უშვებს.

ორმოცდაათიანი წლების დასასრულს მოკავშირე რესპუბლიკებში წარმოებულმა ინტენსიურმა საკანონმდებლო საქმიანობამ, იურიდიული აზროვნების განვითარების ინტერესებმა განაპირობა ეროვნული იურიდიული ჟურნალების დაარსება.

ამჟამად მოკავშირე რესპუბლიკებში გამოდის შემდეგი ჟურნალები: „რადიანსკოე პრავო“ (უკრაინა), „საბჭოთა სამართალი“ (საქართველო), „სოციალისტური კანონიერება“ (აზერბაიჯანი), „საბჭოთა სამართალი“ (ესტონეთი; ესტონურ და რუსულ ენებზე), „ლატვიის სსრ უმაღლესი სასამართლოს ბიულეტენი“, „რსფსრ უმაღლესი სასამართლოს ბიულეტენი“ და სხვ.

ქართული იურიდიული ჟურნალი „საბჭოთა სამართალი“ ერთ-ერთი უძველესია ჩვენს ქვეყანაში. მისი პირველი ნომერი გამოვიდა 1926 წლის 20 მარტს. 1928 წელს იგი ორკვირივად გამოცემად იქცა, მაგრამ მალე, 1929 წლის მეორე ნახევრიდან, არსებობა შეწყვიტა. „საბჭოთა სამართალი“, რომლის გამოცემა განახლდა 1957 წლიდან, დიდ დახმარებას უწევს იურიდიული ფრონტის თეორიულ და პრაქტიკულ მუშაებს მათ წინაშე მდგომი ამოცანების გადაწყვეტაში.

აღვნიშნავთ რა იურიდიული ბეჭდვითი სიტყვის ორმოცდაათი წლისთავის თარიღს, ჩვენ მოვალენი ვართ ყურადღება გავამახვილოთ ჟურნალ „საბჭოთა სამართლის“ ნაკლოვანებებზე. იგი ჯერ კიდევ საკმაო დახმარებას ვერ უწევს პრაქტიკოს იურისტებს. ბევრი განყოფილება ჟურნალში მალალ პროფესიულ დონეზე ვერ დგას. არადამაკმაყოფილებელია გამოქვეყნებული მასალების ლიტერატურული დამუშავების დონეც.

ჟურნალი ჯერ კიდევ კვალიფიციურად ვერ განაზოგადებს სასამართლო-პროკურატურის დადებითი მუშაობის გამოცდილებას, არ გამოდის ადმინისტრაციული ორგანოების საქმიანობაში არსებულ ნაკლოვანებათა გახედული, პრინციპული კრიტიკით.

ჟურნალი, მისი სარედაქციო კოლეგია ახორციელებენ ქმედით ღონისძიებებს „საბჭოთა სამართლის“ იდეურ-თეორიული და პროფესიული ღონის შემდგომი ამაღლებისათვის, ავტორთა აქტივის წრის გაფართოებისათვის, იღებენ ზომებს მასალების ლიტერატურული დამუშავების გაუმჯობესებისათვის.

ჟურნალი „საბჭოთა სამართალი“ მომავალში უფრო მეტად დაეხმარება ქართველ იურისტებს იმ ამოცანების გადაწყვეტაში, რაც დასახულია მათ წინაშე საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ისტორიული XXIV ყრილობების გადაწყვეტილებებით.

პეკსონოლოგიისა და დონოლოგიისა ფსიქოპროფილაქტიკის საკითხები*

ა. ზურაბაშვილი,

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

ყოველი ქცევა ადამიანისა, ყოველგვარი განწყობა ინდივიდისა წარმართული და განსაზღვრულია მისი პიროვნების თავისებურებით. ამიტომაც პიროვნების ფსიქოლოგია, ე. ი. პერსონოლოგია, პერსონოლოგიური ფსიქოლოგია მჭიდროდ არის დაკავშირებული იმ პირთა ფსიქოლოგიის პრობლემებთან, რომლებიც სჩადიან სამართალდარღვევებს. აი ამიტომ არიან ამ საკითხებით დაინტერესებული ფსიქიატრები, ფსიქოპათოლოგები.

უპირველეს ყოვლისა ყურადღება უნდა მიექცეს ორ მომენტს. პირველია ის, რომ პიროვნების პრობლემები საქართველოსათვის, ქართული მეცნიერებისათვის არ არის ახალი რამ. საკმარისია ითქვას, რომ სწორედ საქართველოში შეიქმნა პიროვნების ფსიქოლოგია ანუ განწყობის ფსიქოლოგია, რომლის ფუძემდებელია გამოჩენილი ქართველი ფსიქოლოგი დიმიტრი უზნაძე. მისმა შრომებმა და სკოლამ უკვე მოიპოვა მსოფლიო აღიარება.

გამოჩენილი ფილოსოფოსი ნუცუბიძე თავის მეცნიერულ შრომებში დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ადამიანის პიროვნების შესწავლას. ჩვენი სასიქადულო მეცნიერი ივანე ჯავახიშვილი თავის გამოცვლევებში ასევე ამახვილებდა ყურადღებას პიროვნების პრობლემებზე.

ქართველი ფსიქიატრები ფსიქოპათოლოგები სწავლობენ პიროვნების არა მარტო ბიოლოგიურ წანამძღვრებს, ანომალურ პიროვნებას, ავადმყოფ ადამიანს, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, ადამიანის პიროვნებას ნორმასა და პათოლოგიაში.

მეორე მომენტი — ეს არის მეტად საინტერესო და მნიშვნელოვანი მომენტი. თანამედროვე მოლეკულურ ბიოლოგიაში გვხვდება მეტად საინტერესო დებულება: თურმე ბიოქიმიური თავისებურებები წარმოქმნიან ფუნქციას, და როცა ფუნქცია უკვე განსაზღვრულია, თვითონ ფუნქცია მოქმედებს ამ ბიოლოგიურ, ბიოქიმიურ და ცვლად პროცესებზე.

პიროვნების ფსიქოლოგიაშიც გვხვდება მსგავსი მანკიერი წრე. თუ პიროვნება ჩაიდენს გადაცდომას, გასაკიცხ მოქმედებას, ეს გადაცდომა იქცევა მუდმივ სტერეოტიპად. შემდგომში ეს ქცევა ცვლის ინდივიდის პიროვნულ თვისებებს. ამრიგად იქმნება მანკიერი წრე. ამას ხაზს ვუსვამ, იმიტომ, რომ ხშირად, როცა ლაპარაკია ისეთ მანკიერებაზე, როგორიც არის ალკოჰოლიზმი, ნარკომანია, ტოქსიკომანია და სხვ., ზოგიერთს მიაჩნია, ვითომ ახალგაზრდა კაცს სურდა გაესინჯა და შეცდა. ასეთ ყოვლისშემწყნარებლებს ავიწყდებათ, რომ ზოგჯერ ერთი შეცდომა, ერთი ასეთი ჭაშნიკი შეიძლება საბედისწერო გახდეს ამ პიროვნებისათვის.

პიროვნების ფსიქოლოგიის პრობლემებს არასოდეს არ ჰქონია ისეთი დიდი მნიშვნელობა, როგორიც მას დღეს აქვს. ცხადია, პიროვნების ფსიქოლოგია

* წაითხულია 1971 წლის 15 ნოემბერს სრულიად საქართველო სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონფერენციაზე.

ყოველთვის იქცევედა ყურადღებას, მაგრამ ჩვენს საუკუნეში, განსაკუთრებით უკანასკნელი ორი ათეული წლის განმავლობაში, პიროვნების შესწავლამ როგორც თეორიული, ისე პრაქტიკული თვალსაზრისით დიდი მნიშვნელობა ქოიპოვა. განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო „ტვინისა და ფსიქიკის“ პრობლემამ. მრავალრიცხოვანი გამოკვლევების მიუხედავად, მეცნიერების ტექნიკისა და ლაბორატორიის უდიდესი მიღწევების მიუხედავად, პიროვნების ფსიქოლოგია და ფსიქიკისა და ტვინის ურთიერთდამოკიდებულების პრობლემა არასდროს არ ყოფილა ისეთი რთული, როგორც არის ამჟამად.

რატომ არის ეს პრობლემა ისეთი რთული და საინტერესო, როგორც თეორიული, ისე პრაქტიკული თვალსაზრისით? ეს უპირველეს ყოვლისა გამოწვეულია საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა მიღწევებით, სახელდობრ თხელი სტრუქტურის ტვინის წარმატებითი შესწავლით, დიდი მიღწევებით ქიმიაში, ფიზიკაში, ლაბორატორიულ ტექნიკაში. ახლა ჩვენ გვაქვს მათემატიკური, კიბერნეტიკული მოდელები და შეგვიძლია ვილაპარაკოთ კიბერნეტიკული, ბიოქიმიური, ბიოფიზიკური ფსიქოლოგიის შესახებ.

მაგრამ, როგორც ჩანს, ცოდნის ამ დარგებს არ ძალუძთ პიროვნების დონემდე ასვლა. პიროვნებას თავისი საკუთარი კანონები და საკუთარი კანონზომიერებანი გააჩნია. ეს არის ერთ-ერთი პირველი გარემოებათაგანი, რომელიც ჩვენს მუშაობას ამ სფეროში ასე მიმზიდველსა და საინტერესოს ხდის.

მეორე გარემოება, რომელიც აგრეთვე მხედველობაშია მისაღები, ეს არის რთული ჰოლიანი აპარატი. ინდივიდი უნდა შევისწავლოთ მთლიანობაში და ამ მხრივაც საბჭოთა მეცნიერებაში ბევრი რამ კეთდება.

ამ საკითხს დიდი ყურადღება ექცევა დასავლეთშიც. იქ მთელი მიმდინარეობაც კი არსებობს, რომელსაც „მთლიანი ადამიანი“ ეწოდება. არსებობს აგრეთვე ინსტიტუტები, საზოგადოებები, ორგანიზაციები, რომლებიც სვამენ საკითხს ანალიტიკური გზით დაგროვილი ფაქტების სინთეზური შესწავლის შესახებ.

მესამე გარემოებაა მსოფლიო ომები, განსაკუთრებით კი მეორე მსოფლიო ომი, რომელმაც უდიდესი ცვლილებები გამოიწვია არა მარტო სოციალურ სფეროში, არამედ ადამიანის ფსიქიკაშიც, რამაც ხელახლა დააყენა ადამიანის მნიშვნელობისა და დანიშნულების საკითხი.

მეოთხე მომენტი, რომელსაც აგრეთვე უნდა მიექცეს ყურადღება, ეს არის ფსიქიკური ტრავმა, რომელიც თავისი სირთულით არ ჩამოუვარდება ფიზიკურ ტრავმას.

არსებული მასალებისა და ჩვენი დაკვირვებების თანახმად აღმოჩნდა, რომ მიკროსოციოლოგიურ ტრავმას ადამიანი უფრო ძნელად იტანს, იგი უფრო რთულია, ვიდრე მაკროსოციოლოგიური ტრავმა (ომი, მიწისძვრა, საყოველთაო სტიქია და ყველა ის მოვლენა, რომელსაც საზოგადოებრივი უბედურების ხასიათი აქვს). მიკროსოციოლოგიური ტრავმა — ეს არის ოჯახური ურთიერთობა, უსიამოვნება მეუღლეთა შორის, შვილებს და მშობლებს შორის, უსიამოვნება სამსახურში, მეზობლებს შორის.

ამიტომ ოჯახის პრობლემას ამჟამად განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. იგი ყოველმხრივ შესწავლას მოითხოვს, განსაკუთრებით ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით. ოჯახში უნდა სუფევდეს სიმშვიდე და ურთიერთგაგება, რათა დედამ შეძლოს სამშობლოსათვის სრულყოფილი მუშაკის აღზრდა და, ცხადია, დედის როლი აქ უდიდესია. მართალია, შვილებს ესაჭიროებათ მამობ-

რივი ზრუნვა, მაგრამ დედის როლი შვილების აღზრდის საქმეში მაინც უფრო დიდია.

ბავშვმა უნდა იცოდეს ოჯახის ტრადიცია, პატივს სცემდეს უფროსებს, უმცროსებს, ახლობლებს, უყვარდეს ახლობელი და შორეული. ყოველივე ეს დიდად არის დამოკიდებული ოჯახზე, ბავშვის ოჯახურ აღზრდაზე.

მიკროსოციოლოგიური ტრავმა დღეისათვის იმდენად მიძიმეა, რომ თუ 50 წლის წინათ მეცნიერებაში ლაპარაკობდნენ ფსიქიკური ტრავმის შესახებ, ახლა ხშირად გვესმის ლაპარაკი ფსიქიკური სტრესის, ე. ი. საერთო დაძაბულობის, საერთო დარტყმის შესახებ. ფსიქიკური ტრავმა მარტო ფსიქიკაზე როდი მოქმედებს; მრავალი დაავადება, როგორც არის, მაგალითად, ჰიპერტონია, მიოკარდის ინფარქტი, მეტ წილ შემთხვევებში გამოწვეულია ფსიქიკური ტრავმით. ამიტომ ამჟამად ჩვენს სპეციალობაში შეიქმნა მეტად საინტერესო ახალი მიმართულება — ფსიქოსომატიკა, ე. ი. იმ ზეგავლენის შესწავლა, რომელსაც ფსიქიკა ახდენს არა მარტო ადამიანის ფსიქიკურ აპარატზე, არამედ ინდივიდის მთელ ორგანიზმზე. აი როგორ დგას საკითხი იმ გარემოებათა მიმართ, რომლებიც აძლიერებენ ჩვენს შემოქმედებითს ინტერესს პიროვნების პრობლემებისადმი.

არსებობს ცალკეული მეთოდები, რომლებიც პიროვნების თავისებურებათა შესწავლის შესაძლებლობას იძლევიან. ეს არის ექსპერიმენტული ფსიქოლოგია, მაგრამ მხოლოდ ექსპერიმენტული ფსიქოლოგიის დახმარებით ადამიანის სუბიექტური სამყაროს ამოხსნა შეუძლებელია, ამისათვის საჭიროა აგრეთვე კლინიკური ფსიქოპათოლოგიური დაკვირვებანი.

ჩვენ ვიყენებთ სასამართლო ფსიქიატრიის მეტად მნიშვნელოვან მასალას იმიტომ, რომ სასამართლო ფსიქიატრიული მასალა იძლევა მეტად ძლიერ პერტურბაციას ამ პიროვნული შესაძლებლობისა და პიროვნული რეაქციების გადართვისათვის. ეს მასალა მეტად საინტერესოა იმისათვის, რათა გამოვიყენოთ, შევიცნოთ ადამიანის მთელი არსება. მისი სუბიექტური სამყაროს შემდეგი გზა — ეს არის გამოკვლევა იმ ფსიქოლოგიური ლიტერატურისა და მასალისა, რომელსაც გვაძლევს მხატვრული ლიტერატურა. სანამ უშოდ დავასახელებ ეჭვიანობის პრობლემას. ფიზიოლოგიური ეჭვი შეიძლება ჰქონდეს ყოველ ადამიანს, მაგრამ შეიძლება ჰქონდეს პათოლოგიურიც და შემდეგ ეჭვიანობის ბოღვა. ეჭვიანობის ბოღვა გვხვდება შიზოფრენიის, ალკოჰოლური ფსიქოზის, ივოლუციური ფსიქოზის, სენილური ფსიქოზის დროს.

სხვადასხვაგვარი გამოვლინებანი ამ ბოღვითი პროდუქციისა გარეგნულად ერთმანეთს ემსგავსებიან და თუ ავადმყოფს მოვუსმენთ, ვიღებთ მეტად მსგავს მასალას, მაგრამ ვენეზი და განვითარება ამ ბოღვითი აზრებისა სულ სხვადასხვა მექანიზმებით მიმდინარეობს.

აუცილებელია, რომ იყოს შემოქმედებითი სინთეზი მეცნიერულ ფსიქოლოგიასა და მხატვრულ ფსიქოლოგიას შორის, მეცნიერულ ფსიქოლოგიასა და იმ ფსიქოლოგიას შორის, რომელიც მდიდრდება ფერწერით, ხელოვნებით, მუსიკით.

ახლა განვსაზღვროთ პიროვნების ცნება, რას წარმოადგენს პიროვნება? გამოჩენილი ფსიქოლოგისა და ფსიქოპათოლოგის ს. კორსაკოვის განსაზღვრის თანახმად, ეს ფსიქიკური აპარატის უმაღლესი დონეა. თუ წარმოვიდგენთ ფსიქიკურ აპარატს როგორ იერარქიულ სისტემას, მაშინ ამ აპარატის უმაღლესი დონე იქნება პიროვნება.

პიროვნების ყველაზე მნიშვნელოვანი სპეციფიკა ის არის, რომ ამ დონეზე უკვე ცალკეული ფუნქციური და ფსიქოლოგიური ფუნქციები გამოდიან ერთიანი, როგორც ჩვენ ვთქვით, შერწყმული სახით (ჩვენ ვიცით ინტელექტუალური პროცესები, ემოციური პროცესები და სხვ., ხოლო პიროვნების დონეზე ისინი შერწყმული სახით გამოდიან).

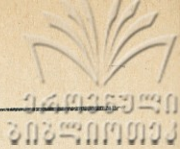
ჩვენი დაკვირვებისა და არსებული მონაცემების თანახმად პიროვნება არის ყველაზე უფრო ლაბილური, ყველაზე უფრო ნაზი აპარატი, როგორც პ. გახუშვიტინი ამბობდა, პიროვნება ყველაზე ადრე იბნევა, მოსდის შერყევა სხვადასხვაგვარ პათოლოგიურ და ავადმყოფურ მდგომარეობაში, ე. ი. თუ კი ადგილი აქვს რაიმე ავადმყოფურ მიზეზს, სომატურს ან ფსიქიკურს, მაშინ იგი ყველაზე ადრე ახდენს რეაგირებას ამ პიროვნებაზე, ყველაზე ადრე იწვევს მასში დაბნეულობასა და შერყევას.

პიროვნება სათუთია იმიტომ, რომ იგი პათოლოგიურად ლაბილურია, ე. ი. გრძნობადია. იბადება კითხვა: როგორ და რატომ ქმნის ბუნება სრულყოფილ აპარატს პათოლოგიურად ლაბილურს? რასაკვირველია, ეს ასე არ არის. ეს რომ ასე ყოფილიყო, მაშინ სრულყოფილობა და უფრო მეტად განვითარება ინდივიდს დეგრადაციამდე მიიყვანდა.

პიროვნება თუმცა კი არის ყველაზე ლაბილური აპარატი, მაგრამ იმავე დროს იგი უაღრესად მყარი აპარატია. ჩვენ ვიყენებთ ეგრეთ წოდებულ ფსიქობიოლოგიური გამძლეობის პრინციპს. ქსოვილებში ყველაზე შეგრძნებადია ნერვის ქსოვილი, ხოლო ნერვის უჯრედებში ყველაზე უფრო გრძნობადი წარმონაქმნია სინაპსი — ნერვის ბოჭკოს დაბოლოება, რომელიც უერთდება მეორე უჯრედს და ამყარებს კავშირს. ამრიგად, ნერვული გაღიზიანება ერთი უჯრედიდან გადაეცემა მეორეს. აი ეს არის სინაპსი. სინაპსი აგრეთვე არის ყველაზე ლაბილური წარმონაქმნი და ახდენს რეაგირებას პათოლოგიაზე. სინაპსი ყველაზე უფრო სრულყოფილი აპარატია და ყველაზე უფრო ლაბილურიც არის. მაგრამ ეს მხოლოდ გარეგნულად, რადგან სინაპსი ამავე დროს მყარ წარმონაქმნს წარმოადგენს.

სინაპსის სათუთი წარმონაქმნები რეაქტიულად ლაბილური არიან, ისინი განიცდიან ავადმყოფურ შემოქმედებას, მაგრამ ძირითადი ბირთვი მყარია. პიროვნება მეტად სათუთი, მეტად გრძნობადი აპარატია, მაგრამ იგი ფრიალ მყარია.

პიროვნება ადრე ჩაისახება და ძირითადი ბირთვი პიროვნებისა არ ქრება. ჩვილიც პიროვნებაა. მას თავისებური დამოკიდებულება აქვს დედისადმი, ეს შალღური სიყვარულია დედისადმი. ეს არის საწყისი დამოკიდებულება ჩვილის პიროვნული აპარატისა, შემდეგ კი პიროვნება ვითარდება და ამრიგად ბოლომდე, ვიდრე ადამიანი ცოცხლობს, ბირთვი რჩება. მაგალითად: არის შიზოფრენიის დაავადების ისეთი შემთხვევა, როცა ავადმყოფი გარეგნულად მძიმე შთაბეჭდილებას ტოვებს, იგი არაფრით არ არის დაინტერესებული და მხოლოდ ზოოლოგიური სიცოცხლით ცოცხლობს. ასეთი ავადმყოფი იმყოფება ყოფიერების ზოოლოგიურ საფეხურზე. ზოგჯერ ხდება ასეთი ავადმყოფის ყველა შესაძლებლობათა მობილიზება, მასში გაცოცხლდება პიროვნება და ჩვენ განცვიფრებული ვართ, როცა ავადმყოფი, რომელიც არაფრით არ იყო დაინტერესებული და ღრმად ჰკუთასუსტი ადამიანის შთაბეჭდილებას ტოვებდა, იწყებს გულთბილ დამოკიდებულებას ახლობლებისადმი და ინტერესდება იმით, რაც მის გარშემო ხდება.

ახლა კი შევჩერდები ზოგიერთ პიროვნულ კატეგორიაზე, რომლებიც თეორიულად და პრაქტიკულად განსაკუთრებით საინტერესოა. სახელდობრ: ეს კატეგორიებია: 1. შრომის, 2. მოვალეობის, 3. ნდობის, 4. სინდისისა და მორალის კატეგორია.

ეს ოთხი კატეგორია ერთმანეთისაგან კი არ არის გათიშული, პირიქით, ისინი ერთმანეთს შეავსებენ, ერთმანეთს განსაზღვრავენ. სადაც შრომაა, იქ აუცილებლად არის მოვალეობაც, ნდობაც, სინდისი. თუ კაცს სინდისი აქვს, ის ამავე დროს მშრომელიც არის და ა. შ.

ზოგჯერ ამბობენ, რომ ადამიანი, რომელიც ბევრს შრომობს, ვითომ ადვილად ავადდება. ეს მცდარი აზრია, რადგანაც შრომა არის საწინდარი არა მარტო მატერიალური სიმდიდრისა, არამედ იგი ადამიანის სულიერ და ფიზიკურ ჯანმრთელობასაც უწყობს ხელს. პირიქით, ის უფრო ავადმყოფობს, ვინც უშინაარსო და უშრომელ ცხოვრებას ეწევა: მშრომელმა ადამიანმა კი ყოველთვის იცის თავისი საქმე და იზვიათად ავადდება.

საესებით სწორია, რომ ჩვენს დროში დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ შრომით თერაპიას არა მარტო ფსიქიატრიის დარგში, არამედ საერთო მედიცინაში. ამჟამად ხშირად ლაპარაკობენ შრომის საშუალებით მკურნალობაზე და შრომის აღმზრდელით როლზე სასამართლო პრაქტიკაში (საკმარისია დავასახელოთ შრომა-გასწორების კოლონიები).

ამჟამად ბევრს წერენ შრომითი თერაპიის შესახებ, იმის შესახებ, თუ როგორ გვეხმარება შრომა, მაგრამ ამის დასაბუთებას არ იძლევიან.

შრომა ნამდვილად ის ფაქტორია, რომელიც კურნავს ავადმყოფს, ასწორებს პიროვნებას.

შრომითი თერაპია მარტო უბრალო გართობა კი არ არის, მას მხოლოდ ეკონომიური ხასიათი კი არა აქვს, არამედ შრომითი თერაპია ქმნის ახალ სასიცოცხლო მოღუესს და ასწორებს ინდივიდის ნაკლოვან განწყობას.

მეორე, ეს არის მოვალეობის კატეგორია. ამ თვალსაზრისით საკმარისია მოვიგონოთ გენიალური რუსთაველი, მისი პოემა „ვეფხისტყაოსანი“, და დავრწმუნდებით, თუ რას ნიშნავს მოვალეობა.

რაც შეეხება ნდობას, ესეც ასევე მეტად მნიშვნელოვანი პიროვნული კატეგორიაა. ჩვენი გამოჩენილი პოეტი ნ. ბარათაშვილი სწორედ ამაზე ამახვილებს ყურადღებას და ამბობს:

„არღა რა აქვს მას ნდობა ამა სოფლის;

ეშინია, იკრძალვის, არღა იცის,

ვის აუწყოს დაფარული მან გრძნობა,

ეფიქრება ხელმეორედ მას ნდობა“.

ნდობა ეს არის ისეთი საერთო ფსიქოლოგიური მომენტი, რომელიც აუცილებლად უნდა იქნეს მხედველობაში მიღებული.

და, ბოლოს, სინდისისა და მორალის შესახებ. რამდენიმე წლის წინათ მე ერთი მოხსენება მოვისმინე აღზრდის საკითხებზე, და „ავტორიტეტულმა“ მომხსენებელმა განაცხადა, რომ მან არ იცის, რა არის სინდისი, რომ ეს მეტაფიზიკური კატეგორიაა, რაზედაც მე მას ადვილიდან რეპლიკა მივეცი. „მე თქვენ კამათს არ დავიწყებთ, მაგრამ სინდისი არის ის, რაც თქვენ არა გაქვთ“.

ჩვენ ძალზე ბევრს ვწერთ ბავშვების ფიზიკურ აღზრდაზე, ბევრს ვწერთ მუსიკალური, სპორტული, ესთეტიკური აღზრდის შესახებ, რათა ბავშვმა იცო-

დღეს, უყვარდეს სილაპაზე, ხოლო მორალურ აღზრდაზე ჩვენ ძლიერ ცოტას ვწერთ, ამასაც ისე, რომ ვინმეს არ ვაწყენინოთ.

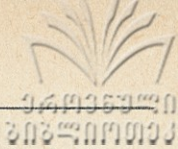
ერთი მეცნიერი გამოვიდა პრესაში და განაცხადა, ზუსტი მეცნიერების წარმომადგენლებს ზნეობის პრობლემები არ უნდა აღელვებდეთო. ეს ღრმად მცდარი აზრია. ზნეობის ცნებები ყოველ ადამიანს ესაჭიროება, სადაც უნდა მუშაობდეს და რა მდგომარეობაშიც უნდა იყოს ის. ამასთან დაკავშირებით მინდა მოვიყვანო გამოჩენილი ფსიქოლოგის ლ. ტურგენევის თეზისი. იგი ამბობდა, სიმართლე ჭეშმარიტებაზე მაღლა დგასო. სავსებით სწორია: ჭეშმარიტებას შეიძლება ყოველი კაცი ემსახურებოდეს, თუ კი ის ამას მოინდომებს. მაგრამ თუ ადამიანი უნდა ემსახუროს სიმართლეს, მას უნდა ჰქონდეს წმინდა გული და კეთილშობილი სული.

ავტორიტეტული ინგლისელი მეცნიერი ჯონ ბერნალი ბევრს წერს მორალის შესახებ, მაგრამ მისი დებულება უცილობლად ნაკლოვანია, ვითომ რაოდენობრივი ზრდა ადმინისტრაციული და პოლიტიკური ორგანოებისა, როცა ისინი ავტორიტეტულ ორგანოებად იქცევიან, გამოიწვევს იმას, რომ ისინი გამოდევნიან მორალურ კოდექსებსა და ზნეობის ცნებებს. ვიმეორებ—ეს უთუოდ მცდარი აზრია: პოლიციამ კი არ უნდა გამოდევნოს მორალი, პირიქით, ადამიანის მორალურმა სრულყოფამ უნდა შეამციროს რეალი და უსიამოვნება პოლიციელებისა.

კიდევ რამდენიმე სიტყვა მორალის თაობაზე. ავიღოთ სულიერად დაავადებული ადამიანი. სულიერად მძიმედ დაავადებულ ადამიანს მორალი შერჩენილი აქვს, მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს მორალი გაუკუღმართებულია. ეს პათოლოგიური მორალია, მაგრამ რჩება თვითონ ფორმულა. მორალი თითქოსდა სწორია, ე. ი. ყველაფერი შენდება პათოლოგიურ იდეებზე. ამჟამად ფსიქიატრიის ინსტიტუტში წევს 16 წლის ვაჟი. შესანიშნავი ვაჟია, საუბრობს ჩვენთან, თითქოს ყველაფერი რიგზეა, გარეგნულად კარგად არის, შენახული აქვს გარკვეული ცოდნა და ჯანსაღი ადამიანის შთაბეჭდილებას ტოვებს. მაგრამ მას უვითარდება ბოღვითი განწყობა, რომ დედამისი ამორალურია. და იგი თოვით კლავს თავის დედას. ეს, რასაკვირველია, კატასტროფაა. აქ ჩვენ გვაქვს გაუკუღმართება. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს დეონტოლოგიურ პროფილაქტიკას, ე. ი. რომელიც უნდა აიგოს მოვალეობის და ნდობის პრინციპებზე, და ჩვენ გვინდა ჰიგიენა-პროფილაქტიკა არა მარტო ფიზიკური, არამედ ჰიგიენა-პროფილაქტიკა ზნეობრივიც.

იდეალისტი-ფსიქოლოგი ზ. ფროიდი ამბობს, ადამიანზე სიტყვები არ მოქმედებს, მას მხოლოდ ჯოხი ესაჭიროებაო. ეს უთუოდ არასწორი პოზიციაა, რადგანაც ადამიანი სოციალური არსებაა და ჯოხის დახმარებით აქ ვერაფერს გახდები. ჩემი ღრმა რწმენით, რასაკვირველია, ლექციების კითხვაც არ არის საკმარისი. მაგალითად, ნუთუ აკადემიკოსმა არ იცის, რომ მას ინფარქტი აქვს და პაპიროსი არ უნდა მოსწიოს? და მაინც ეწევა. მაშინ იბადება კითხვა: რას უნდა ეყრდნობოდეს მორალური აღზრდა? ამ კითხვაზე მე ასეთ პასუხს გიძლევ: ყველაზე დიდი აღმზრდელობითი მნიშვნელობა აქვს მაგალითის სკოლაში, ოჯახში, სამსახურში, ქუჩაში და ყველგან. ოჯახზე ბევრი რამ არის დამოკიდებული.

განსაკუთრებით საზიანოა ის, რასაც შეიძლება კვალიფიკაცია მიეცეს როგორც მომხვეჭელობით რეფლექსს. ს. კორსაკოვი ამბობს, რომ ადამიანზე უნდა იმსჯელო არა იმის მიხედვით, თუ რას იღებს იგი საზოგადოებისაგან, არა-

ნედ იმის მიხედვით, თუ რას აძლევს იგი საზოგადოებას. ამიტომ ძალზე სავალალოა ისეთი მდგომარეობა, როცა ადამიანი ფიქრობს მხოლოდ თავის თავზე და თავის მახლობლებზე და სხვა არაფერი არ აინტერესებს. პირდაპირ ვიტყვი, რომ მომხვეჭელობით რეფლექსს, რომელიც კატასტროფულად გამხრწნელ როლს თამაშობს სხვებისათვის, ბოლოს და ბოლოს თვითონ მომხვეჭელი სრულ დაღუპვამდე მიჰყავს.

გამოჩენილი პედაგოგი იაკობ გოგებაშვილი ამბობს, რომ არავითარი ინფექცია არ არის საშიში, ყოველგვარ ინფექციას შეიძლება შეებრძოლოს ადამიანი, მაგრამ ყველაზე ძნელი იმ ინფექციასთან ბრძოლაა, რომელიც უზნეობის მიკრობებს ავრცელებს. თანაც აქ მნიშვნელობა არა აქვს იმას, ერთ უზნეო შემთხვევასთან გვაქვს საქმე თუ მრავალთან. უზნეობის შემთხვევებში — ისევე როგორც ქოლერის ეპიდემიის დროს, ერთნაირი ინტენსივობით უნდა ვიბრძოლოთ როგორც ერთი, ისე მრავალი შემთხვევის წინააღმდეგ.

ილია ჭავჭავაძე ამბობს, რომ ადამიანს შეუძლია ყოველგვარ ავადმყოფობას აჯობოს, მაგრამ ყველაზე ძნელია იაიმარჯვო უწესრიგობის წინააღმდეგ ბრძოლაში. ამრიგად, უმთავრესია ებრძოლო უწესრიგობას და ამორალობის მიკრობს.

რაც შეეხება ადამიანთა ურთიერთობას, აქ პირადად ჩემთვის ძირითადი ფორმულაა: უპირველეს ყოვლისა ადამიანი, შემდეგ კი მისი პროფესია, ადამიანი და მერე მეცნიერი.

აუცილებელია, რომ ყველა პატივს სცემდეს ერთმანეთს, ზრუნავდეს საზოგადო საქმისათვის როგორც თავისი საკუთრისა და მშობლიურისათვის. მსგავსი სიტუაცია სასარგებლოა არა მარტო ფართო საზოგადოებისათვის, არამედ პირადად ყოველი ინდივიდისთვისაც. საერთო კეთილდღეობის გარეშე პირადი ბედნიერება შეუძლებელია.

პრასრულწლოვანთა დანაშაულობის კონკრეტულ- კრიმინოლოგიური გამოკვლევის ზოგირითი შედეგი

დოც. ა. გაბიანი

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკისა და სამართლის ინსტიტუტის სამართლის სექტორმა საქართველოს ალკა ცენტრალური კომიტეტის ახალგაზრდა მეცნიერთა საბჭოსთან ერთად შეისწავლა უკანასკნელ წლებში რესპუბლიკის სასამართლოების მიერ განხილული არასრულწლოვანთა სისხლის სამართლის საქმეების მნიშვნელოვანი ნაწილი.

სტატიაში განალიზებულია არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილი მხოლოდ მძიმე დანაშაული. გამოკვლევა შეეხება იმ არასრულწლოვან დანაშაულებს, რომლებიც გაზრდილი საზოგადოებრივი საშიშროებით ხასიათდებიან.

ყველა დანაშაული დაყოფილია ოთხ ჯგუფად. კერძოდ, დანაშაული, მიმართული: 1. საკუთრების წინააღმდეგ, 2. პიროვნების წინააღმდეგ, 3. საზოგადოებრივი უშიშროებისა და საზოგადოებრივი წესრიგის წინააღმდეგ და 4. ყველა სხვა დანაშაული.

არასრულწლოვანთა დანაშაული სახეობათა მიხედვით და არასრულწლოვანები სქესის მიხედვით შემდეგნაირად ნაწილდება:

ცხრილი № 1

ჩადენილი დანაშაული	საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	საზოგ. უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	სხვა დანაშაული	სულ	
						1
დამნ. შავეთა რაოდენობა შესწავლილი საქმეების მიხედვით	267	101	132	11	511	
რაოდენობა %	52,2	19,8	25,9	2,1	100	
სქესი	ქალი	16	2	2	3	23
	ვაჟი	251	99	130	8	488

პ რ ო ც ე ნ ტ ე ბ შ ი

სქესი	ქალი	6	2	1,5	27	4,5
	ვაჟი	94	98	98,5	73	95,5

ცხრილის გაცნობისას თვალში გვეცემა ის ფაქტი, რომ მაღალია საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა ხვედრითი წონა, რომელიც შეადგენს ყველა დანაშაულის ნახევარზე მეტს. საინტერესოა აგრეთვე ის ფაქტი, რომ ქალების რაოდენობა ვაჟებთან შედარებით უმნიშვნელოა და შეად-

გენს სულ 4,5 პროცენტს, ე. ი. არ ახდენს საგრძნობ ვავლენას საერთო სურათზე.

თუ ცალკე გამოვყოფთ მსჯავრდებულ არასრულწლოვან ქალებს, დავინახავთ, რომ მათგან თითქმის 2/3-ს ჩადენილი აქვს საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული, მაშინ როდესაც ამ სახის დანაშაული ჩადენილი აქვს ვაჟების დაახლოებით 1/2-ს, რაც აგრეთვე, ჩვენის აზრით, საყურადღებოდ უნდა მივიჩნიოთ.

ასაკის მიხედვით გამოკვლეულ ჯგუფში არასრულწლოვანი დამნაშავეები შემდეგნაირად განაწილდნენ:

ცხრილი № 2

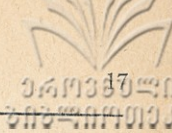
ჩადენილი დანაშაული		საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	პირივეების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	საზოგ. უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	სხვა დანაშაული	სულ	
							1
მაჩვენებელი							
დამნაშავეთა რაოდენობა		267	101	132	11	511	
ასაკი	14—15	ქალი . . . . . ვაჟი	— 22	— 9	— 7	— —	— 38
	16—17	ქალი . . . . . ვაჟი	16 229	2 90	2 123	3 8	23 450

პ რ ო ც ე ნ ტ ე ბ შ ი

ასაკი	14—15	ქალი . . . . . ვაჟი	— 8	— 9	— 5,3	— —	— 7,4
	16—17	ქალი . . . . . ვაჟი	6 86	2 89	1,5 93,2	27 73	4,5 88,1

როგორც ამ ცხრილიდან ჩანს, ძალზე განსხვავებულია ჩადენილ დანაშაულთა ხვედრითი წონა არასრულწლოვანთა ორ ასაკობრივ ჯგუფში. დანაშაულის ჩადენის მომენტში 14—15 წლისა იყო არასრულწლოვანთა მხოლოდ 7,4 პროცენტი, თანაც მათ შორის არ იყო არცერთი გოგონა.

მოცემულ ასაკობრივ ჯგუფებზე არასრულწლოვან დამნაშავეთა ასეთი არათანაბარი განაწილება შეიძლება რამდენიმე მიზეზით აიხსნას. პირველ რიგში აღსანიშნავია ის, რომ 14—15 წლის არასრულწლოვანები პასუხს აგებენ სისხლისსამართლებრივი წესით არა ყოველი, არამედ მხოლოდ ზოგიერთი დანაშაულისათვის (საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის მე-12 მუხლი), რამაც მნიშვნელოვნად იმოქმედა მიღებულ სურათზე. გარდა ამისა, გვაქვს საფუძველი ვიფიქროთ, რომ მასალები ამ ასაკის არასრულწლოვანთა მიერ დანაშაულის ჩადენის შესახებ უფრო ხშირად გადაეცემა არასრულწლოვანთა საქმეების კომისიებს, რაც აგრეთვე მნიშვნელოვნად ცვლის სურათს. თუ ვავითვალისწინებთ არასრულწლოვანთა ამ ორ ჯგუფს შორის არსებულ წმინდა

ასაკობრივ ფსიქო-ფიზიკურ განსხვავებას, რაც უეჭველად ახდენს გავლენას მათ მიერ დანაშაულის ჩადენაზე, ასეთი დიდი სხვაობა 14—15 წლისა და 16—17 წლის არასრულწლოვან დამნაშავეთა რაოდენობას შორის კანონზომიერად უნდა ჩაითვალოს.

ამგვარად, ჩვენი მასალებით არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის მთელი სიმძიმე ასაკობრივი ნიშნის მიხედვით ძირითადად 16—17 წლის მოზარდებზე მოდის, რასაც მნიშვნელობა აქვს არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის წინააღმდეგ ბრძოლის ორგანიზაციის თვალსაზრისით.

შესწავლილ იქნა საკითხი, თუ სად დაიბადნენ და სად ცხოვრობდნენ მუდმივად დანაშაულის ჩამდენი არასრულწლოვანები. მონაცემების შედარების გაადვილების მიზნით ეს ორი საკითხი ერთ ცხრილში გაერთიანდა.

ცხრილი № 3

ჩადენილი დანაშაული მაჩვენებელი	საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	საზოგ. უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	სხვა დანაშაული	სულ
	1	2	3	4	5
დამნაშავეთა რაოდენობა	267	101	132	11	511

48811

აბსოლუტური და პროცენტებში	აბს.		აბს.		აბს.		აბს.		აბს.	
		%		%		%		%		%
დაბადების ადგილი										
თბილისი	62	23,2	19	18,8	31	23,5	1	9,1	113	22,1
სხვა ქალაქი	86	32,2	33	32,6	34	25,8	3	27,3	156	30,6
დაბა	18	6,8	4	4	17	12,9	2	18,1	41	8
სოფელი	95	35,5	41	40,6	46	34,8	4	36,4	186	36,4
ცნობები არ არის	6	2,3	4	4	4	3	1	9,1	15	2,9

აბსოლუტური და პროცენტებში	აბს.		აბს.		აბს.		აბს.		აბს.	
		%		%		%		%		%
მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი										
თბილისი	75	28,1	33	32,7	43	32,6	3	27,3	154	30,1
სხვა ქალაქი	107	40	33	32,7	49	37,1	4	36,3	193	37,8
დაბა	23	8,6	5	4,9	12	9,1	3	27,3	43	8,4
სოფელი	59	22,1	28	27,7	24	18,2	1	9,1	112	21,9
ცნობები არ არის	3	1,2	2	2	4	3			9	1,8

ყურადღებას იქცევს ის გარემოება, რომ ქალაქში მუდმივად ცხოვრობენ არასრულწლოვან დამნაშავეთა რაოდენობა საგრძნობლად აღემატება ქალაქში დაბადებულთა რაოდენობას. ამის შესაბამისად მნიშვნელოვნად აღემატება ქალაქში დაბადებულთა რაოდენობას.

ლობს სოფელში მუდმივად მცხოვრებ არასრულწლოვან დამნაშავეთა რაოდენობა სოფელში დაბადებულებთან შედარებით. მაგალითად, თუ შესწავლილ არასრულწლოვან დამნაშავეთა საერთო მასიდან ქალაქშია დაბადებული 52,7 პროცენტი, სოფელში კი 36,4 პროცენტი, მუდმივად ქალაქში ცხოვრობს უკვე 67,9 პროცენტი, ანუ 15,2 პროცენტით მეტი, მაშინ როდესაც სოფელშია დაბადებული 36,4 პროცენტი, ხოლო დანაშაულის ჩადენის მომენტში სოფელში ცხოვრობდა სულ 21,9 პროცენტი ანუ 14,5 პროცენტით ნაკლები. დაახლოებით ასეთივე სურათია ჩადენილ დანაშაულთა სახეობების მიხედვით არასრულწლოვან დამნაშავეთა დაბადებისა და მუდმივი საცხოვრებელი ადგილის შედარებისას.

ამგვარად, დანაშაულის ჩადენის მომენტში გამოკვლეულ არასრულწლოვანთა მხოლოდ დაახლოებით 1/3 ცხოვრობდა სოფელში, მაშინ როდესაც სოფელში დაიბადა 1/3-ზე მეტი.

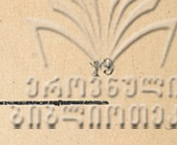
მოტანილი მასალა ნათლად მეტყველებს საქართველოს სსრ-ში ურბანიზაციის, როგორც არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის ხელისშემწყობი ფაქტორის მნიშვნელობაზე და გვაფიქრებინებს, რომ არ უნდა იყოს ინტერესმოკლებული ამ საკითხის შემდგომი უფრო ღრმა და საფუძვლიანი კვლევა.

შესწავლილ იქნა საკითხი, თუ სად ჩაიდინეს არასრულწლოვანებმა დანაშაული.

ცხრილი № 4

მაჩვენებელი	ჩადენილი დანაშაული		საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		პირივნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		საზოგ. უშუაროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		სხვა დანაშაული		სულ
	1	2	3	4	5						
დამნაშავეთა რაოდენობა	267	101	132	11	511						
აბსოლუტური და პროცენტებში	აბს. %	აბს. %	აბს. %	აბს. %	აბს. %						
დანაშაულის ჩადენის ადგილი	ქალაქი	186 69,6	61 60,4	91 69	7 63,6	345 67,5					
	დაბა	13 4,9	8 7,9	7 5,3	2 18,2	30 5,9					
	სოფელი	44 16,5	22 21,8	23 17,4		89 17,4					
	დასახლებული პუნქტის ფარგლებს გარეთ	16 6	3 3	3 2,3		22 4,3					
	ცნობები არ არის	8 3	7 6,9	8 6	2 18,2	25 4,9					

ამგვარად, არასრულწლოვან დამნაშავეთა 67,5 პროცენტს დანაშაული ქალაქში აქვს ჩადენილი. ეს დაახლოებით ემთხვევა იმ არასრულწლოვანთა პროცენტულ რაოდენობას, რომლებიც დანაშაულის ჩადენის მომენტში ქალაქში ცხოვრობდნენ. თუ გავითვალისწინებთ, რომ საქართველოს სსრ მოსახლეობის უმრავლესობა სოფლის მოსახლეობაა, ნათელი გახდება, რომ მო-

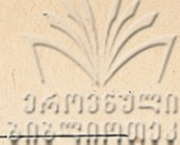
სახლეობაზე გადაანგარიშებით ძალზე მაღალია ქალაქში მცხოვრებ არასრულწლოვან დამნაშავეთა პროცენტული რაოდენობა.

ეს ძირითადად ნორმალურად უნდა ჩაითვალოს, რადგან, როგორც კრიმინოლოგიაში კარგად არის ცნობილი, მთელი რიგი მიზეზები განაპირობებენ საზოგადოდ დამნაშავეობის და კერძოდ არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის მნიშვნელოვნად მაღალ დონეს ქალაქში სოფელთან შედარებით. ამ მოვლენიდან არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის თავიდან აცილებისა და აღკვეთის ღონისძიებათა შემუშავებისა და პრაქტიკული განხორციელების თვალსაზრისით სათანადო დასკვნები უნდა გაკეთდეს.

დანაშაულის ჩადენის ადგილის ლოკალიზაციამ შემდეგი სურათი მოგვცხადებდა ცხრილი № 5

ჩადენილი დანაშაული მაჩვენებელი	საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	საზოგ. უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	სხვა დანაშაული	სულ
	1	2	3	4	5
დამნაშავეთა რაოდენობა	267	101	132	11	511

დანაშაულის ჩადენის ადგილის ლოკალიზაცია	აბს.		%		აბს.		%		აბს.		%	
	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%		
ბინა	71	26,6	17	16,8	6	4,5			94	18,4		
სასლი	15	5,6	2	2	1	0,8			18	3,5		
ეზო	15	5,6	8	7,9	6	4,5			29	5,7		
ქუჩა	52	19,5	36	35,6	73	55,3	5	45,4	166	32,5		
საერთო საცხოვრებელი	6	2,3			4	3			10	2		
სასწავლებელი	6	2,3	6	5,9	11	8,4			23	4,5		
სამსახური	16	6	3	3	6	4,5	3	27,3	28	5,5		
ტრანსპორტი	35	13,1	1	1	6	4,5			42	8,2		
კანო-თეატრი			2	2	2	1,5			4	0,8		
თეატრი	1	0,4	1	1					2	0,4		
ტყე	2	0,7	4	4					6	1,2		
მდინარე, წყალსაცავი, ზღვა	4	1,5	1	1	5	3,8			10	2		
ველი	3	1,1	4	4	1	0,8			8	1,5		
ბაღი, პარკი	5	1,8	9	8,9	5	3,8			19	3,7		
კაფე, რესტორანი	16	6	2	2	3	2,3			21	4,1		
ცნობები არ არის	20	7,5	5	4,9	3	2,3	3	27,3	31	6		

ეს ცხრილი საყურადღებო მონაცემებს შეიცავს. პირველ რიგში აღსანიშნავია, რომ მეტად მაღალია იმ არასრულწლოვან დამნაშავეთა პროცენტული რაოდენობა, რომელთაც დანაშაული ქუჩაში ჩაიდინეს. გამოკვლევულ არასრულწლოვანთა მთელი მასიდან დანაშაული ქუჩაში ჩაიდინა თითქმის 1/3-მა, საზოგადოებრივი უშიშროებისა და საზოგადოებრივი წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული ქუჩაში ჩაიდინა 1/2-ზე მეტმა. ძალზე მაღალია აგრეთვე იმ არასრულწლოვანთა პროცენტული რაოდენობა, რომელთაც ბინაში, სახლსა ან ეზოში, ანუ უმრავლეს შემთხვევებში ოჯახის უფროსი წევრების ან სხვა უფროსების თვალწინ, ჩაიდინეს დანაშაული. მათი პროცენტული რაოდენობა არასრულწლოვან დამნაშავეთა მთელი მასის მიმართ შეადგენს 27,6 პროცენტს. კიდევ უფრო მაღალია იმ არასრულწლოვანთა რაოდენობა, რომლებმაც ბინაში, სახლში ან ეზოში ჩაიდინეს საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული. მათი რაოდენობა შეადგენს 37,8 პროცენტს.

ყველაზე მცირეა იმ არასრულწლოვან დამნაშავეთა რაოდენობა, რომელთაც დანაშაული თეატრში ან კინო-თეატრში ჩაიდინეს.

ყურადღებას იქცევს ის ფაქტი, რომ გამოკვლევულ ჯგუფში მცირეა იმ არასრულწლოვან დამნაშავეთა რაოდენობა, რომელთაც დანაშაული ჩაიდინეს სასწავლებელში ან სამსახურში. მათი რაოდენობა 10 პროცენტს შეადგენს.

აღსანიშნავია ისიც, რომ სასწავლებელში ან სამსახურში დანაშაულის ჩამდენ არასრულწლოვანთა რაოდენობის პროცენტული შეფარდება ყველა სხვა ადგილას დანაშაულის ჩამდენ არასრულწლოვანთა რაოდენობასთან დაახლოებით ედრება სწავლის ან მუშაობის დროს დანაშაულის ჩამდენ არასრულწლოვანთა რაოდენობის პროცენტულ შეფარდებას თავისუფალ დროს დანაშაულის ჩამდენ არასრულწლოვანთა რაოდენობას:

ცხრილი № 6

ჩაიდენილი დანაშაული	საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		საზოგ. უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		სხვა დანაშაული		სულ			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
მაჩვენებელი												
დამნაშავეთა რაოდენობა	267	101	132	11	511							
აბსოლუტური და პროცენტებში	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%		
დანაშაული ჩაიდენილია საქმიანობისაგან თავისუფალ დროს	კი	216 80,8	83 82,2	101 76,5	3 27,3	403 78,9	არა	29 10,9	11 10,9	22 16,7	6 54,5	68 13,3
ცნობები არ არის	22 8,3	7 6,9	9 6,3	2 18,2	40 7,8							

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ამგვარად, გამოკვლეულ ჯგუფში თუ საქმიანობის დროს დანაშაული ჩადინა $\frac{1}{10}$ -ზე ცოტა მეტმა არასრულწლოვანმა, თავისუფალ დროს დანაშაული ჩადინა დაახლოებით $\frac{8}{10}$ -მა. ეს ციფრები კიდევ ერთხელ თვალნათლივ მეტყველებენ, თუ როგორ მჭიდროდ უკავშირდება არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის პრობლემა თავისუფალი დროის პრობლემას და ამ უკანასკნელის მოწესრიგებას რა დიდი როლის შესრულება შეუძლია არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის აღმოფხვრის საქმეში.

ამასთან ერთად უნდა აღინიშნოს, რომ გამოკვლეულ არასრულწლოვანთა უდიდესი უმრავლესობის მიერ დანაშაულის ჩადენა საქმიანობისაგან თავისუფალ დროს არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება აიხსნას მხოლოდ თავისუფალი დროის პრობლემის მოუგვარებლობით. იგი მეტწილად მჭიდროდ უკავშირდება დანაშაულობის ხელისშემწყობ სხვა ფაქტორებს.

შესწავლილ იქნა აგრეთვე საკითხი, თუ რამდენმა არასრულწლოვანმა გამოიყენა იარაღი დანაშაულის ჩადენისას და სახელდობრ რა სახის იარაღი გამოიყენეს მათ.

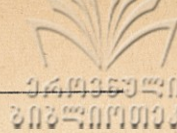
ცხრილი № 7

ჩადენილი დანაშაული მაჩვენებელი	საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	საზოგ. უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	სხვა დანაშაული	სულ
	1	2	3	4	5

დამნაშავეთა რაოდენობა	267	101	132	11	511
---------------------------------	-----	-----	-----	----	-----

აბსოლუტური და პროცენტებში	აბს.		აბს.		აბს.		აბს.		აბს.	
		%		%		%		%		%
დანაშაულის ჩადენის თარიღი										
ციცხლსასრთლი იარაღი	6	2,5	23	22,8	4	3			33	6,4
ცივი იარაღი	46	17,2	38	37,6	36	27,3			120	23,5
საწამლაგი			2	2					2	0,4
თოჯი	3	1,1			2	1,5			5	1
უიარაღოდ	210	78,5	38	37,6	90	68,2	11	100	349	68,3
ცნობები არ არის	2	0,7							2	0,4

ეს მონაცემები განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებენ. პირველ რიგში აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ გამოკვლეულ ჯგუფში არასრულწლოვანთა თითქმის $\frac{1}{3}$ -ს დანაშაული ჩადენილი აქვს ამა თუ იმ იარაღის გამოყენებით. განსაკუთრებით დიდია იმ არასრულწლოვანთა რიცხვი, რომელთაც დანაშაუ-

ლი ჩაიდინეს ცივი იარაღის გამოყენებით. იგი შეადგენს არასრულწლოვან დამნაშავეთა თითქმის 1/4 ნაწილს.

კიდევ უფრო მეტია იმ არასრულწლოვანთა პროცენტული რაოდენობა, რომელთაც იარაღის გამოყენებით ჩაიდინეს პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული. ყურადსაღებია ის ფაქტი, რომ პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის ჩამდენ არასრულწლოვანთაგან თითქმის 1/4-ს დანაშაული ჩადენილი აქვს ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებით. საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა ჩამდენი არასრულწლოვანების დახლოებით 1/5-საც დანაშაული ჩადენილი აქვს ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის გამოყენებით.

ეს მონაცემები მოწმობენ, რომ ჩვენს რესპუბლიკაში ფართოდ არის გავ-

ცხრილი № 8

მაჩვენებელი	ჩადენილი დანაშაული		საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		საზოგადოებრივი და წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		სხვა დანაშაული		სულ	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
დანაშაულთა რაოდენობა	206	99	109	10	424							
თანამონაწილეობით ჩადენილ დანაშაულთა რაოდენობა	96	46,6%	8	8,1%	36	33%	1	10%	141	33,3%		
აბსოლუტური და პროცენტებში	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%		
თანამონაწილეთა რაოდენობა	2	57	59,3	4	50	23	63,9				84	59,6
	3	22	22,9	4	50	10	27,8				36	25,5
	4	14	14,6			2	5,5	1	100	17	12,1	
	5	2	2,1			1	2,8			3	2,1	
	6	1	1,1							1	0,7	
პრულწლოვან თანამონაწილეთა რაოდენობა	1	31	32,3	4	50	19	52,8			54	38,3	
	2	14	14,6	3	37,5	5	13,9	1	100	23	16,3	
	3	11	11,5							11	7,8	
	4					1	2,8			1	0,7	
ზოლოდ არასრულწლოვანთა თანამონაწილეობით ჩადენილ დანაშაულთა რაოდენობა	40	41,6	1	12,5	11	30,5			52	36,9		

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

რცელებული იარაღის, განსაკუთრებით ცივი იარაღის უკანონოდ ტარება არასრულწლოვანთა მიერ, რაც მეტად საშიშ მოვლენად უნდა ჩაითვალოს. აუცილებელია უმოკლეს ვადაში განხორციელდეს გადამჭრელი ღონისძიებანი იარაღის უკანონოდ ტარების, აგრეთვე ნებადართული იარაღის შენახვის წესების დარღვევის წინააღმდეგ.

გამოკვლევაში გარკვეული ყურადღება ეთმობა არასრულწლოვანთა მიერ თანამონაწილეობით ჩადენილ დანაშაულს (ცხრილი № 8).

ეს მონაცემები ცხადყოფენ, თუ რა დიდი ადგილი უჭირავს არასრულწლოვანთა ჯგუფურ დანაშაულს ჩვენს მიერ შესწავლილ დანაშაულთა შორის.

საკმარისია აღინიშნოს, რომ ყველა ჩადენილი დანაშაულის მესამედი ჯგუფურია. ჯგუფურ დანაშაულთა ყველაზე მაღალ პროცენტულ რაოდენობას — 46,6 პროცენტს იძლევა საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული; 33 პროცენტს — საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული და მხოლოდ 8,1 პროცენტს — პიროვნების

ცხრილი № 9

ჩადენილი დანაშაული მაჩვენებელი	საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		საზოგადოებრივი წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		სხვა დანაშაული		სულ		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
თანამონაწილეობით ჩადენილ დანაშაულთა რაოდენობა	96	8	36	1	141						
ბსოლუ ტური და პროცენტებში	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	
რა აკუმულირდება დანაშაულში თანამონაწილეებს	ერთად სწავლა	3	3,1	1	12,5				4	2,8	
	ერთად მუშაობა	2	2,1						2	1,4	
	მეზობლობა	13	13,5	3	37,5	4	11,1		20	14,2	
	ნათესაობა	2	2,1	1	12,5	1	2,8		4	2,9	
	მეგობრობა	34	35,4	1	12,5	16	44,4		51	36,2	
	შემთხვევითი ნაცნობობა	22	22,9			2	5,6		24	17,1	
	ერთად სწავლა და მეგობრობა					3	8,3		3	2,1	
	ერთად სწავლა და ერთად მუშაობა	1	1,1						1	0,7	
	მეზობლობა და მეგობრობა					2	5,6		2	1,4	
	ცნობები არ არის	19	19,8	2	25	8	22,2	1	100	30	21,3

წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული. დანაშაულებრივი ჯგუფები შედარებით მცირერიცხოვანია. ჯგუფურ დანაშაულთა 59,6 პროცენტი ჩადენილია ორი პირის მიერ, 25,5 — სამი თანამონაწილის მიერ და მხოლოდ 14,9 პროცენტი — ოთხი და მეტი პირის მიერ.

განსაკუთრებით საინტერესოა არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილ დანაშაულში სრულწლოვანი პირების მონაწილეობის საკითხი. ჯგუფურ დანაშაულში მეტი სრულწლოვანი პირები მონაწილეობენ, ვიდრე არასრულწლოვანები. თანამონაწილეთა საერთო რაოდენობის მიმართ სრულწლოვანი თანამონაწილეები შეადგენენ 63,1 პროცენტს, მაშინ როდესაც არასრულწლოვანი თანამონაწილეები შეადგენენ მხოლოდ 36,9 პროცენტს. სრულწლოვან თანამონაწილეთა რაოდენობა ყველაზე მეტია პიროვნების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულში და შეადგენს 87,5 პროცენტს, ხოლო საზოგადოებრივი უშიშროებისა და საზოგადოებრივი წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული ყველა დანაშაულის მიმართ შეადგენს 69,5 პროცენტს.

შესწავლილ იქნა აგრეთვე ის საკითხი, თუ რა აკავშირებდათ ერთმანეთთან დანაშაულებრივი ჯგუფის წევრებს (ცხრილი № 9).

აღმოჩნდა, რომ არასრულწლოვანთა დანაშაულში ყველა თანამონაწილეთა $1/2$ -ს მეგობრობა ან მეზობლობა აკავშირებს.

მეორეს მხრივ, ყურადღებას იპყრობს ის ფაქტი, რომ არასრულწლოვან დამნაშავეებს ძალზე იშვიათად აკავშირებთ ერთად სწავლა, ერთად მუშაობა და ნათესაობა. ეს სამივე ჯგუფი ერთად აღებული შეადგენს დანაშაულში თანამონაწილეთა დაახლოებით $1/14$ ნაწილს. ამ აშკარა განსხვავებასთან ერთად თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ საზოგადოდ არასრულწლოვანთა უდიდეს ნაწილს ერთმანეთთან აკავშირებს ერთად სწავლა და ნათესაობა, აგრეთვე ერთად მუშაობა, უნდა გავაკეთოთ სათანადო დასკვნა არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის თავიდან აცილების საქმეში კლასგარეშე და სკოლისგარეშე მუშაობის გაძლიერების, თავისუფალი დროის პრობლემის მოგვარების, ქუჩაში და შემთხვევითი შეხვედრების სხვა ადგილებში არასრულწლოვანთა მიმართ ზედამხედველობის გაძლიერების და სხვა მსგავსი ღონისძიებების უდიდესი მნიშვნელობის შესახებ.

დასასრულს შევეხებით რამდენიმე საკითხს, რომლებიც გამოკვლეულ ჯგუფში შემავალი არასრულწლოვანების მშობლებს და თვით არასრულწლოვანებს ახასიათებენ.

შესწავლილ იქნა საკითხი არიან თუ არა ცოცხლები გამოკვლეულ ჯგუფში შემავალი არასრულწლოვანების მშობლები, ერთად ცხოვრობენ ისინი თუ ცალ-ცალკე და იმყოფებიან თუ არა რეგისტრირებულ ქორწინებაში (ცხრილი № 10).

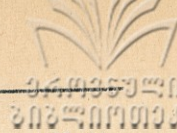
როგორც ცხრილიდან ჩანს, გამოკვლეულ ჯგუფში შემავალ არასრულწლოვანთაგან 9 პროცენტს არა ჰყავს დედა, 20,2 პროცენტს მამა, 11,9 პროცენტის მშობლები ცალ-ცალკე ცხოვრობენ და 8,6 პროცენტის მშობლები არ იმყოფებიან რეგისტრირებულ ქორწინებაში.

ამასთან დაკავშირებით საინტერესოა მონაცემები იმის შესახებ, თუ ვის-

ჩადენილი დანაშაული		საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		საზოგადოებრივი წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული		სხვა დანაშაული		სულ	
		1	2	3	4	5					
მაჩვენებელი											
დამნაშავეთა რაოდენობა		267	101	132	11	511					
აბსოლუტური და პროცენტებში . .		აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	
დედა	ცოცხალი	223	83,5	94	93,1	110	83,4	8	72,7	435	85,1
	გარდაცვლილი	28	10,5	7	6,9	8	6	3	27,3	46	9
	ცნობები არ არის	16	6			14	10,6			30	5,9
მამა	ცოცხალი	186	69,7	84	83,2	91	69	4	36,4	365	71,4
	გარდაცვლილი	61	22,8	14	13,8	24	18,2	4	36,4	103	20,2
	ცნობები არ არის	20	7,5	3	3	17	12,8	3	27,2	43	8,4
მშობლები	ცხოვრობენ ერთად	149	55,7	74	73,3	75	56,8	5	45,5	303	59,3
	ცხოვრობენ ცალ-ცალკე	35	13,3	8	7,9	16	12,1	2	18,1	61	11,9
	ცნობები არ არის	83	31,1	19	18,8	41	31,1	4	36,4	147	28,8
მშობლები	რეგისტრირებულ ქორწინებაში იმყოფებიან	168	62,9	74	73,3	68	51,4	5	45,5	315	61,6
	რეგისტრირებულ ქორწინებაში არ იმყოფებიან	22	8,2	5	4,9	15	11,4	2	18,1	44	8,6
	განქორწინებულნი არიან	2	0,8	1	1	1	0,8			4	0,8
	ცნობები არ არის	75	28,1	21	20,8	48	36,4	4	36,4	148	29

თან ერთად ცხოვრობდნენ არასრულწლოვანები დანაშაულის ჩადენის მომენტში (იხ. ცხრილი № 11).

ამგვარად, არასრულწლოვანთა 20,9 პროცენტი ცხოვრობდა დედასთან, 8,2 პროცენტი მარტო, 3,5 პროცენტი — მამასთან. ორივე მშობელთან ცხოვრობდა არასრულწლოვანთა მხოლოდ 55,4 პროცენტი. ე. ი. ამ მონაცემების მიხედვითაც ისეთი არასრულწლოვანების რიცხვი, რომლებიც ნორმალურ ოჯახებში ცხოვრობენ, ბევრად არ აღემატება გამოკვლეულ არასრულწლოვანთა ნახევარს. ეს იმას ნიშნავს, რომ მე-10 და მე-11 ცხრილის მონაცემები ძირითადად ემთხვევიან ერთმანეთს, რაც მნიშვნელოვნად ზრდის მათი საიმეორობის ხარისხს.

ჩადენილი დანაშაული	საკუთრების წიხა- ომღევ მიმართუ- ლი დანა- შაული		პიროვნე- ბის წინა- ომღევ მიმართუ- ლი დანა- შაული		საზოგ. უშიშრო- ებისა და წესრიგის წინააღ- მღევ მი- მართული დანაშა- ული		სხვა და- ნაშაული		სულ		
	1	2	3	4	5						
მაჩვენებელი											
დამნაშავეთა რაოდენობა	267	101	132	11	511						
აბსოლუტური და პროცენტებში	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	
ვისთან ერთად ცხოვრობდა	დედასთან	63	23,6	14	14	30	22,7		107	20,9	
	მამასთან	15	5,6	1	1	2	1,5		18	3,5	
	ბებიასთან	5	2	1	1	3	2,3		9	1,8	
	ბაბუასთან										
	საყვარელთან										
	ნათესავთან	6	2,1			3	2,3		9	1,8	
	მარტო	21	8	8	8	9	6,8	4	36,4	42	8,2
	დედასთან და მამასთან	137	51	71	70	71	53,8	4	36,4	283	55,4
	დედასთან და ბებიასთან	1	0,4							1	0,2
	ბებიასთან და ბაბუასთან	1	0,4	1	1					2	0,4
	დედასთან, მამასთან, ბებიასთან			1	1					1	0,2
	დედასთან, მამასთან, ბაბუასთან			1	1					1	0,2
ცნობები არ არის	18	7	3	3	14	10,6	3	27,2	33	7,4	

არასრულწლოვანთა მშობლების საქმიანობის შესწავლამ შემდეგი სურათი მოგვცა (იხ. ცხრილი № 12).

ამ მონაცემების მიხედვით დიდი იყო არასრულწლოვან დამნაშავეთა რაოდენობა, რომლებიც მუშებისა და მოსამსახურეების ოჯახებში იზრდებოდნენ და შესაბამისად მცირეა კოლმეურნეთა შვილების რაოდენობა, რაც კიდევ ერთხელ მიუთითებს სოფელთან შედარებით ქალაქებში არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის მნიშვნელოვან მაღალ დონეზე.

არასრულწლოვან დამნაშავეთა განათლების დონის შესწავლამ შემდეგი სურათი მოგვცა (იხ. ცხრილი № 13).

ამ მონაცემების მიხედვით საკმაოდ მაღალია გამოკვლეულ ჯგუფში შემავალ არასრულწლოვან დამნაშავეთა განათლების დონე მათი ასაკისათვის: არა-

ჩადენილი დანაშაული მაჩვენებელი	საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	საზოგადოებრივი წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	სხვა დანაშაული	სულ
	1	2	3	4	5

დამნაშავეთა რაოდენობა	267	101	132	11	511
---------------------------------	-----	-----	-----	----	-----

აბსოლუტური და პროცენტებში	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%
-------------------------------------	------	---	------	---	------	---	------	---	------	---

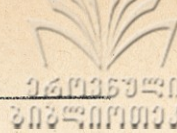
მამის საქმიანობა	მუშა	83	31,1	32	31,7	36	27,3	2	18,2	153	29,9
	კოლმეურნე	33	12,4	22	21,8	11	8,3			66	12,9
	მოსამსახურე	34	12,7	18	17,8	27	20,5			79	15,5
	პენსიონერი	15	5,6	2	2	7	5,3			24	4,7
	ცნობები არ არის	102	38,2	27	26,7	51	38,6	9	81,8	189	37

დედის საქმიანობა	მუშა	63	23,6	13	12,9	24	18,2			100	19,6
	კოლმეურნე	41	15,4	20	19,8	12	9,1	2	18,2	75	14,7
	მოსამსახურე	38	14,2	21	20,8	20	15,1	3	27,3	82	16
	დიასახლისი	66	24,7	34	33,6	47	35,6	1	9,1	148	29
	ცნობები არ არის	59	22,1	13	12,9	29	22	5	45,4	106	20,7

სრულწლოვანთაგან 81 პროცენტს აქვს საშუალო და არასრული საშუალო განათლება, 13,1 პროცენტს დაწყებითი და მხოლოდ 1,8 პროცენტს დაწყებითზე დაბალი. თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ არასრულწლოვანთა ნახევარზე მეტი სწავლობდა დანაშაულის ჩადენის მომენტში, უნდა ვიფიქროთ, რომ მათ მიერ დანაშაულის ჩადენა არ შეიძლება აიხსნას განათლების დაბალი დონით.

ბოლოს, შესწავლილ იქნა საკითხი იმის შესახებ, თუ რა საქმიანობას ეწეოდნენ არასრულწლოვანები დანაშაულის ჩადენის მომენტში.

გამოკვლევულ არასრულწლოვანთაგან მოსწავლეა 53,2 პროცენტი, მაშინ როდესაც მუშაობს 36,8 პროცენტი ანუ $\frac{1}{3}$ -ზე მეტი. მათგან მუშაობას სწავლასთან ათავსებს 8,8 პროცენტი, მოსამსახურეა 2,7 პროცენტი, კოლმეურნეა 2 პროცენტი და მუშა 23,3 პროცენტი, ანუ ყველა გამოკვლევულ არასრულწლოვანთა თითქმის $\frac{1}{4}$. თუ გავითვალისწინებთ, რომ მუშები არასრულწლოვანების ასაკის ახალგაზრდების უმცირესობას შეადგენენ, დავინახავთ, რომ მეტად მა-

ჩადენილი დანაშაული		საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	საზოგ. უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	სხვა დანაშაული	სულ					
							1	2	3	4	5
მაჩვენებელი											
დამნაშავეთა რაოდენობა		267	101	132	11	511					
აბსოლუტური და პროცენტებში											
		აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%	აბს.	%
არასრულწლოვანთა მხართლები	საშუალო	27	10,1	12	11,9	29	22	2	18,2	70	13,7
	არასრული საშუალო	182	68,1	72	71,3	83	62,9	7	63,6	344	67,3
	დაწყებითი	46	17,2	9	8,9	11	8,3	1	9,1	67	13,1
	დაწყებითზე დაბალი	5	1,9	1	1	3	2,3			9	1,8
	ცნობები არ არის	7	2,7	7	6,9	6	4,5	1	9,1	21	4,1

ღალია გამოკვლეულ არასრულწლოვანთა შორის მუშების პროცენტული რაოდენობა, რაც, ჩვენის აზრით, საინტერესო ფაქტად უნდა მივიჩნიოთ და შემდგომი უფრო ღრმა და მრავალმხრივი კვლევის საგნად ვაქციოთ.

გამოკვლეულ არასრულწლოვანთა 62 პროცენტს მოსწავლეები შეადგენენ. მათგან 93,9 პროცენტი სწავლობს ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში, მუშა და სოფლის ახალგაზრდობის საღამოს სკოლებში და პროფტექნიკურ სასწავლებლებში, მაშინ როდესაც ტექნიკუმში და სკოლა-ინტერნატებში სწავლობს სულ 4,2 პროცენტი. ამ მონაცემებსაც აქვს გარკვეული მნიშვნელობა არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის თავიდან აცილების ღონისძიებათა შემუშავებისათვის.

იმ არასრულწლოვანთა შორის, რომლებიც მუშაობდნენ დანაშაულის ჩადენის მომენტში, ერთ წელზე ნაკლები შრომითი სტაჟი ჰქონდა მხოლოდ 7,4 პროცენტს, მაშინ როდესაც 50,5 პროცენტს ჰქონდა შრომითი სტაჟი 1 წლიდან 3 წლამდე. ეს მონაცემები შრომით კოლექტივებში არასრულწლოვანებთან აღმზრდელობითი მუშაობის ცუდ ორგანიზაციას მოწმობენ.

ამგვარად, არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის შესახებ ჩვენს მიერ მოპოვებული ინფორმაციის სტატისტიკურმა გათვლამ, ჩვენის აზრით, მთელი რიგი საინტერესო შედეგები მოგვცა. ეს ერთხელ კიდევ მოწმობს, რომ არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის კონკრეტულ კრიმინოლოგიურ შესწავლას დიდი თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს და აუცილებელია შემდგომ გაფართოვდეს ამ მიმართულებით მუშაობა.

რელიგიური საქვანგოვა და საქართველოს სსრ კანონმდებლოვა რელიგიური საქვანგოვის შესახებ (1921—1938 წწ.)

ლ. მელიქსეთ-ვაჟი,
ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი

სექტა ეწოდება გაბატონებული ეკლესიისაგან ჩამოშორებულ რელიგიურ გაერთიანებას. იგი წარმოადგენდა გლეხობისა და ქალაქის ღარიბთა პროტესტის ფორმას ჯერ ბატონყმური, ხოლო შემდეგ — კაპიტალისტური ექსპლუატაციის, აგრეთვე ექსპლუატატორული წყობილების დამცველი ოფიციალური ეკლესიისა და მისი იდეოლოგიის წინააღმდეგ.

ხელისუფლებისა და ეკლესიის საწინააღმდეგო გამოსვლის გამო, რუსი სექტანტები — საჭურისები, ღუხობორები, მალაქნები და სხვ. 1830—1845 წწ. გადმოსახლეს ამიერკავკასიაში, კერძოდ — საქართველოში და დასახლეს ახალქალაქის მაზრაში, აგრეთვე ქუთაისის და თბილისის მიდამოებში.

XIX საუკუნის შუახანებში საქართველოში გერმანელმა კოლონისტებმა დააარსეს საზღვარგარეთული წარმოშობის ბურჟუაზიული სექტები (ბაპტისტები, შტუნდისტები და სხვ.), რომლებსაც მალე მიემხრნენ რუსი სექტანტები, ხოლო XIX საუკუნის ბოლოს მათ მიეკედლნენ კავკასიელი ხალხების წარმომადგენლებიც.

ისევე, როგორც სამხედრო მოსახლენი და გერმანელი კოლონისტები, საქართველოში დასახლებული სექტანტებიც მეფის ხელისუფლებამ ექსპლუატატორული, კოლონიალური პოლიტიკის იარაღად აქცია და ისინი გარკვეული პრივილეგიითაც კი სარგებლობდნენ.

ამიერკავკასიის სექტანტებში დროთა მანძილზე შეიქმნა და ჩამოყალიბდა გარკვეული მატერიალური კულტურა, სხვადასხვა სოციალური ურთიერთობის ნორმები, წეს-ჩვეულებები და ტრადიციები. მათ შეიმუშავეს რელიგიურ თემებსა და სოფლებში მმართველობის თავიანთი სისტემა.

სექტანტები იყვნენ და ამჟამადაც არიან ანტიმეცნიერული, რელიგიური იდეოლოგიის მორალური ნორმების მატარებელნი და გამავრცელებელნი. ღუხობორებს, მალაქნებს, საჭურისებს და სხვ. სწამთ, რომ მათ საკუთარი ხელით უნდა შექმნან ღვთიური სამეფო. ამ მიზნით გამოაცხადეს ქონების ერთობა, ხალხთა თანასწორობა, ამხანაგური ურთიერთდახმარება. ღარიბთათვის ფულადი დახმარების მიზნით მათ დააარსეს საერთო სალაროები, მოახდინეს წარმოების საშუალებათა, მათ შორის მიწების, განსაზოგადოება, განახორციელეს კოლექტიური შრომის ორგანიზაცია, რითაც შექმნეს თავიანთი საწარმოო და რელიგიური კომუნები, წვრილბურჟუაზიული უტოპიური სოციალიზმის ორგანიზაციები და სხვ.

საზღვარგარეთული წარმოშობის სექტანტები კი ქადაგებდნენ ღვთიური განგების ყოვლისშემძლეობას, ბედისწერის ძალას.

XIX საუკუნის მეორე ნახევარში კაპიტალიზმის განვითარების შედეგად სექტებში მოხდა კლასობრივი დიფერენციაცია. შეძლებულ ნაწილს გამოეყო ბურჟუაზია, კულაკობა. ამავე დროს მრავალი გლეხი ღარიბდებოდა, ბოგანოდ იქცეოდა. XIX საუკუნის 80—90-იან წლებში სექტანტებმა ხელი მიჰყვეს ვაჭრობას, სატრანსპორტო მეურნეობას (ქირაზე სიარულს), მევახშეობას, დაქირავებული მუშების ექსპლოატაციას და სხვ. სექტას სათავეში ჩაუდგნენ არისტოკრატები, მსხვილი მიწათმფლობელები და მრეწველები, რომლებიც მოახლოებული რევოლუციის შიშით ქალაქად და სოფლად მხარს უჭერდნენ მეფის მთავრობას, ხოლო XX საუკუნის დასაწყისში ისინი მიემხრნენ ბურჟუაზიულ პარტიებს — ოქტიაბრისტებს, კადეტებს და სხვ.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების გამარჯვების შემდეგ სექტებში შევიდნენ დამარცხებული პარტიების — მენშევიკების, ესერების, ნაციონალ-დემოკრატებისა და სხვათა წევრები.

1918 წლის 23 იანვარს ვ. ი. ლენინის დეკრეტმა „სინდისის თავისუფლების შესახებ“ უფლებრივად გაათანაბრა ყველა რელიგიური, საეკლესიო ორგანიზაცია.

1921 წ. 15 აპრილს ამ დეკრეტის შესაბამისად საქართველოს რევოლუციურმა კომიტეტმა გამოსცა დეკრეტი „სინდისის თავისუფლების შესახებ“, რომლითაც ყველა რელიგიური ორგანიზაცია უფლებრივად გაათანაბრდა და მოქალაქეს უფლება მიეცა ელიარებინა ნებისმიერი რელიგია ან გამხდარიყო ათეისტი. დეკრეტით აკრძალული იყო რელიგიურ საზოგადოებათა წევრების მიმართ ძალდატანებით ზემოქმედება.

რელიგიური საზოგადოების წევრებს შეეძლოთ ნებაყოფლობით შეწირულებათა შეკრება საკულტო ქონების სარგებლობასთან დაკავშირებული ხარჯების დასაფარავად.

მორწმუნეთა რელიგიურ მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად რელიგიურ საზოგადოებებს ხელშეკრულებით უფასოდ ეძლეოდათ სამლოცველო სახლები ან საგნები, რომლებიც საკულტო მიზნებისათვის იყო განკუთვნილი¹.

„ამავე დროს არავის არა აქვს უფლება თავისი სარწმუნოებრივი შეხედულების მიზეზით უარი განაცხადოს მოქალაქეობრივი მოვალეობის შესრულებაზე. ამასთან დაკავშირებით სარწმუნოებრივი დაფიცება გაუქმებულია“².

თუ რევოლუციამდე რწმენის უარყოფისათვის პირს რელიგიური საზოგადოებიდან რიცხავდნენ და სჯიდნენ, ხოლო მშობლები „უტრჩ“ შვილებს მემკვიდრეობას ართმევდნენ, დეკრეტის შემდეგ სექტანტთა მთელი მასა დამოუკიდებელი გახდა, ხოლო შვილები განთავისუფლდნენ მშობლების ასეთი დესპოტიზმისაგან. მაგრამ სექტებში შეძლებულ უმცირესობის განკარგულებაში დარჩა მნიშვნელოვანი ფულადი სახსრები, ათობით სული ცხენები და მსხვილფეხა საქონელი. ღარიბი სექტანტი და საშუალო გლეხობის ნაწილი იძულებული იყო კულაკებისაგან კაბალური პირობით დაექირავებინა მუშა-საქონელი ან ინვენტარი და ფული ესესხა მევახშეებისაგან. ამიტომ სექტების ხელმძღვანელობა შეძლებული უმცირესობის ხელში აღმოჩნდა.

საბჭოთა კანონების მიხედვით რელიგიური გაერთიანებანი სახელმწიფო

¹ საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურ კომიტეტთან არსებული პარტიის ისტორიის ინსტიტუტის პარტარქივი, ფონდი 14, საქ. 3160, ფურც. 133.

² „კომუნისტი“, 1921 წ. 20.4, № 140. გვ. მესამე.

ხელისუფლებისაგან დამოკიდებული არიან მხოლოდ საშინაო საქმეებში, ე. ი. მოძღვრების შინაარსში, რამდენადაც მათი მოქმედება ანტისაზოგადოებრივ ხასიათს არ ატარებს, არ არღვევს საზოგადოებრივ წესრიგს და არ ზღუდავს მოქალაქეთა უფლებებს³.

მაგრამ რელიგიურ ორგანიზაციებს, პირველ რიგში სექტანტურ თემებს „სინდისის თავისუფლებად“ ესმით თავიანთი ორგანიზაციების მოქმედების შეუზღუდავი თავისუფლება, რელიგიური პროპაგანდის თავისუფლება, თავიანთი მოძღვრების გავრცელება. ისინი აწყობენ კრებებს ნაირნაირი ფორმით: სამლოცველო, ბიბლიური, აღმზრდელითი, მოწოდებითი და დამრიგებლობითი ფორმით. ამ კრებებზე ისინი გალობენ, ქადაგებენ, ლოცულობენ, აგრეთვე განიხილავენ საბჭოთა მშენებლობის, სასკოლო საქმის, კოოპერატივების, გადასახადების და სხვა საკითხებს⁴.

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის 1922 წლის 15 სექტემბრის დადგენილებით აიკრძალა რელიგიური წესების შესრულება საწარმოში, საზოგადოებრივ და სხვა დაწესებულებებში.

1923 წლის სექტემბერში გამოქვეყნდა იუსტიციისა და შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატების ინსტრუქცია რელიგიური ორგანოების უფლებებისა და ვალდებულებების შესახებ. საბჭოთა რესპუბლიკის მოქალაქეებს უფლება მიეცათ მოეწყოთ სამლოცველო სახლები რელიგიური წესების შესრულებისათვის.

სექტანტების მესვეურები თვლიან, რომ რელიგიას ყოველი ადამიანის აზრში, გრძნობასა და საქმეში პირველი ადგილი უნდა ეჭიროს. ამიტომ ისინი აგულთანებენ მორწმუნეებს უარი თქვან საზოგადოებრივ მოღვაწეობაზე, ცდილობენ მოახდინონ მათი იზოლაცია საზოგადოებისაგან.

სექტანტების მესვეურები არღვევენ საბჭოთა კანონებს, უკრძალავენ მორწმუნეებს იარონ კინოში, თეატრში, სკოლებში, მოუსმინონ რადიოს, მიმართონ სახელმწიფო და სასამართლო ორგანოებს.

როდესაც დუხობორების სოფლებში ადგილობრივი აქტივი სკოლების მშენებლობას შეუდგა (1922—1923 წ.წ.) სოფლის შეძლებული ნაწილი ქვებით და კეტებით თავს დაესხა აქტივს და მილიციას; ჩაშალა სკოლის მშენებლობა. ახალგაზრდებს ეკრძალებოდათ პიონერთა, კომკავშირელთა, პარტიულ და სხვა საზოგადოებებსა და ორგანიზაციებში შესვლა და საზოგადოებრივად სასარგებლო შრომა.

საკავშირო ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის 1922 წლის ივლისის დეკრეტი უფლებას აძლევდა რელიგიურ საზოგადოებებს მოქმედება დაეწყოთ მხოლოდ შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატში რეგისტრაციის შემდეგ. ის პირნი ან ჯგუფები, რომელთაც სურთ დააარსონ საზოგადოება, ნათქვამია დეკრეტში, მოვალენი არიან სათანადო ორგანოს, მათი წესდების შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის მიერ დამტკიცების შემდეგ, წარუდგინონ:

1. საზოგადოების ან კავშირის დამფუძნებელთა კრების ოქმი სამ ცალად.
2. საზოგადოების დამტკიცების აქტის პირი სამ ცალად.

³ „კომუნისტი“, 1921 წ. 204, № 140, გვ. მესამე.

⁴ პარტარქივი, ფონდი 13, საქ. 3035, ფ. 155.

3. ცნობა შენაერთის აღმასრულებელი ორგანოს და სამყოფელი ადგილისა, მისი სამოქმედო რაიონისა და მის განყოფილებათა და რწმუნებულთა სამყოფელად განზრახული ადგილის შესახებ — სამ ცალად.

4. დამფუძნებელი წევრების სია, მათი სახელის, გვარის, მისამართის და სოციალური მდგომარეობის აღნიშვნით⁵.

რეგილიური ორგანიზაციების საქმიანობის შეწყვეტა ხდება მხოლოდ შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის ან აღმასრულებელი კომიტეტის განკარგულებით⁶.

საქართველოში ოფიციალურად რეგისტრირებულია მალაკანთა თემი თბილისში (ოთხი), ლაგოდნისა და სიღნაღის რაიონებში, რუსთავში, ტყიბულში, ახალციხეში, სოხუმში, აბასთუმანში, ნოვოთელიანოვსკში; დუხობორთა თემი — ბოგდანოვკის რაიონში; ბაპტისტები ცხოვრობენ თბილისში, რუსთავში, გორში, ბათუმში, სოხუმში, გაგრაში, ჭიათურაში, წყალტუბოში და სხვა ადგილას; მსტუნავეები — თბილისში; იელოველები ამჟამად ცხოვრობენ ზუგდიდის რაიონში.

იუსტიციის სახალხო კომისარიატის 1924 წლის 9 ივლისის ინსტრუქციის მიხედვით (რელიგიურ საზოგადოებათა რეგისტრაციისა და ამ საზოგადოებათა ყრილობების მოწვევისათვის ნებართვის გაცემის წესის შესახებ), სექტანტებს შეეძლოთ მოეწყოთ ყრილობები და კონფერენციები, მხოლოდ უფლება არ ჰქონდათ ყრილობებზე გამოსულიყვენ საზოგადო, სახელმწიფო და სასწავლებლო დარგის მშრომელთა სახელით, როგორც მათი წარმომადგენლები.

ინსტრუქციის თანახმად სექტანტები საქართველოში — მეშვიდე დღის ადვენტისტები, ბაპტისტები, ევანგელისტები და მალაკანები იწვევდნენ ადგილობრივ, საერთო კავკასიურ და საკავშირო ყრილობებს და კონფერენციებს. ამ ყრილობების გადაწყვეტილებანი, საბჭოთა კანონების მიხედვით, სავალდებულო არ არის მორწმუნეთათვის.

ყრილობებზე სექტანტები ეკონომიურ საკითხებს განიხილავდნენ. მაგალითად, 1921 წლის მარტში გაიმართა სექტანტების სასოფლო-სამეურნეო და სამრეწველო გაერთიანებათა სრულიად რუსეთის პირველი ყრილობა, რომელზეც სექტანტებმა სასურსათო გაწერაზე და სასურსათო გადასახადზე უარი თქვეს. ამასთან დაკავშირებით ვ. ი. ლენინმა მუშურ-გლეხური ინსპექციის სახალხო კომისრის მოადგილეს ვ. ოვანესოვს მისწერა: „წინადადება შემომაქვს დაუყოვნებლივ შეიქმნას კომისია მუშურ-გლეხური ინსპექტორის წარმომადგენელთა შემადგენლობით სექტანტებისა და სასოფლო-სამეურნეო გაერთიანების სრულიად რუსეთის პირველი ყრილობის დადგენილებაზე დართული რეზოლუციის შესასწავლად და სახალხო კომისართა საბჭოში მოხსენების წარმოსადგენად“⁷.

სექტანტების მქადაგებლებს არ შეეძლოთ სახელმწიფო ორგანოების ფუნქციების შესრულება. მაგრამ ისინი, არღვევდნენ რა საბჭოთა კანონებს, გამოდიოდნენ მთავრობის ყველა ღონისძიებათა წინააღმდეგ, ვინაიდან თვლიდნენ მას „ანტიქრისტედ“, ხოლო დეკრეტებს მიწის ნაციონალიზაციის სულადობის მიხედვით გადასახადების შესახებ — „ემმაკისეულად“.

⁵ „კომუნისტი“, 1923 წ. № 170, გვ. 4.

⁶ საქ. ცენტრ. სახ. არქივი (სცსა) ფონდ. რ—498, საქ. 15, ფურც. 1—2.

⁷ ვ. ი. ლენინი, ტ. 52, გვ. 157 (რუსულ ენაზე).

ყველა ჯურის სექტანტები გამოდიოდნენ საქართველოს რევკომის დეკრეტების წინააღმდეგ: წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის შესახებ, სკოლაში სიარულის, პოლიკლინიკაში მკურნალობის წინააღმდეგ და სხვ.

კანონის მიხედვით სექტანტებს უფლება არ ჰქონდათ მორწმუნეებისათვის აეკრძალათ სამკურნალო დაწესებულებაში სიარული. მაგრამ ისინი არღვევდნენ კანონებს და სამედიცინო დახმარებას ექიმბაშობით ცვლიდნენ. ასე, მაგალითად, სოფ. გორელოეში ერთმა ექიმბაშმა აბორტი გაუკეთა ქალს, რომელიც ამის შედეგად გარდაიცვალა⁸.

მიუხედავად ამისა საქართველოს შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატი 1923 წლის 15 აგვისტოს ცირკულარით საქალაქო და სათემო აღმასრულებელ კომიტეტებს და ხელისუფლების ორგანოების წარმომადგენლებს უკრძალავდა მოეხდინათ იძულებითი ზეგავლენა მორწმუნეებზე და მიუთითებდა, რომ რელიგიური ვადმონაშთები დაძლეულ უნდა იქნას მხოლოდ იდეურ-აღმშრდებლობითი გზით. ცირკულარით აკრძალული იყო აგრეთვე კანონებისა და დადგენილებების გამოცემა, რომლებიც სინდისის თავისუფლების შეზღუდვის ან შევიწროებისაკენ იქნებოდა მიმართულნი⁹.

კონტრრევოლუციურად განწყობილი მეთაურების გავლენით სექტანტთა „ქვედაფენა“ გამოდიოდა სამხედრო სამსახურის წინააღმდეგ.

იუსტიციის სახალხო კომისარიატის 1924 წლის 24 ნოემბრის ცირკულარი უფლებას ანიჭებდა ადგილობრივ ხელისუფლებას გაეთავისუფლებინა სამხედრო ბეგარისაგან მორწმუნენი რელიგიური რწმენის გამო და გაეგზავნა ისინი სანიტარულ სამსახურში, ჰოსპიტალებში¹⁰.

ეს ცირკულარი იმ ახალგაზრდებისათვის, რომლებსაც სურდათ თავი აერიდებინათ სამხედრო სამსახურისათვის მიმზიდველი აღმოჩნდა. მათ ხელი მოჰკიდეს რელიგიურ ტრადიციებს. ამის გარდა ქრთამის მიღების შემდეგ სექტანტური ორგანიზაციების ხელმძღვანელები სასამართლოზე ექსპერტად გამოდიოდნენ და ყალბ ცნობებს აძლევდნენ ამა თუ იმ მამაკაცის რელიგიური სექტანტობის წევრობის შესახებ¹¹.

1926 წლამდე სამხედრო სამსახურზე უარის თქმა მასობრივ ხასიათს ატარებდა, მაგრამ პარტიული ორგანიზაციების მიერ ჩატარებული მუშაობის შემდეგ სექტანტებმა სამხედრო სამსახურში ყოფნაზე თანხმობა განაცხადეს.

ახალქალაქის და ბორჩალოს მაზრების დუხობორები თავიანთ წრეში ჩაიკეტნენ და უარი თქვეს სამხედრო სამსახურზე. ამ მაზრების დუხობორთა და მალაკანთა პირველმა ყრილობამ დიდი კამათის შემდეგ გამოიტანა დადგენილება სამხედრო ბეგარის აღიარების შესახებ, მაგრამ სექტანტებმა უარი თქვეს სროლაზე. ამის შესახებ ბაპტისტთა მესვეურმა მატუშკინმა თქვა: „მე ჯარში წავალ, მხოლოდ არ ვისვრი, ვიქნები ტელეგრაფისტი, უმეტესი ჩვენგანი ხელოსნები არიან, სხვები კარტოფილს გაფცქვნიან, მეჩინიბედ იმუშავენ, საპირფარეოსაც გაწმენდენ. ჩვენთვის ცეცხლსასროლი იარაღის მოცემას აზრი

⁸ საქართველოს სსრ ცსა, ფონდი რ—1547, საქ. 162, ფ. 152.

⁹ იქვე, ფონდი რ—498, საქ. 15, ფ. 1—2.

¹⁰ „სრულიად საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტისა და სახალხო კომისარიატთა საბჭოს მოამბე“, 1924 წ., № 8, გვ. 28—29.

¹¹ საქართველოს ცსა, ფონდი რ—1612, საქ. 25, გვ. 6.

არა აქვს. ჩვენ ჰაერში ვისვრით, სჯობს ჩვენი გაგზავნა არასამწყობრო ნაწილში¹² და სხვ.

ზემდგომი ორგანოების დადგენილებით რელიგიური საზოგადოება ეწოდებოდა ადგილობრივ მორწმუნეთა ერთობლიობას (რომელთაც 18 წელს მიღწიეს) ერთი და იმავე კულტის სულ მცირე 20 კაცის შემადგენლობით, რომელნიც გაერთიანებული არიან რელიგიური მოთხოვნილების დაკმაყოფილებისათვის. 20 კაცზე ნაკლებ გაერთიანებას მორწმუნეთა ჯგუფი ეწოდება¹³.

მორწმუნეთა რელიგიური მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად რელიგიური საზოგადოებები ხელშეკრულებით უფასოდ იღებენ რაიონული და საქალაქო აღმასრულებელი კომიტეტისაგან სამლოცველო სახლებს და საგნებს, რომლებიც განკუთვნილია საკულტო მიზნებისათვის და ამავე მიზნებისათვის არის გამოყენებული. ხელშეკრულების დადება დაკავშირებულია საკულტო ქონების მართვასა და გამოყენებასთან, შენობის შეკეთებასთან და სხვ.¹⁴

ამავე დადგენილებით რელიგიური საზოგადოების ან მორწმუნეთა ჯგუფის საერთო კრება მოიწვევა ქალაქის ან სოფლის ადმინისტრაციული განყოფილებების ნებართვით.

მორწმუნენი საერთო კრებაზე, ღია კენჭისყრით თავიანთი წრიდან ირჩევენ აღმასრულებელ კომიტეტს 3 კაცის შემადგენლობით. იგი განაგებს ქონებას და წარმოდგენილია გარესამყაროსთან ურთიერთობაში. საკულტო საქონლისა და ფულადი თანხის შემოწმებისათვის ირჩევენ სარევიზიო კომისიას აგრეთვე 3 კაცისაგან.

თუ რელიგიური გაერთიანებანი არ ასრულებენ ხელშეკრულების პირობებს და შენობას იყენებდნენ არასაკულტო მიზნებისათვის, ადმინისტრაციის განკარგულებით სამლოცველო სახლი იხურება.

ახალი სამლოცველო სახლის აშენება დაშვებულია რელიგიურ საზოგადოებათა თხოვნით ტექნიკურ-სამშენებლო წესებისა და განსაკუთრებული პირობების დაცვით. ეს განსაკუთრებული პირობები დამტკიცებულია შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის მიერ¹⁵.

მაშასადამე, სახელმწიფო თვალყურს ადევნებს რელიგიური ორგანიზაციების მოქმედებას. ყველა პრაქტიკული საკითხის გადაწყვეტა, რომლებიც რელიგიურ-საეკლესიო ორგანიზაციებს ეხება, ევალება სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოსთან და საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებულ რელიგიური-კულტების საბჭოებს, რომელნიც 1961 წელს გარდაიქმნენ რელიგიის საქმეთა საბჭოებად¹⁶.

რელიგიურ სექტებს აკრძალული ჰქონდათ:

¹² პარტარქივი, ფონდი 35, საქ. 168, ფ. 4; ფონდ. 13, საქ. 3057, ფ. 33.

¹³ იქვე, ფონდი 14, საქ. 3160, № 133.

¹⁴ იქვე.

¹⁵ იქვე.

¹⁶ საქართველოს სსრ ცსა. ფონდი რ—607, ანაწ. 2, საქ. 160, ფ. 4.

1. ურთიერთდამხმარე საღაროების, საწარმოო გაერთიანების, საქველმოქმედო საზოგადოების, საერთო საცხოვრებლებისა და მოხუცებისათვის სახლების შექმნას, ბავშვებისათვის, ჭაბუკებისა და ქალებისათვის სპეციალური — ლიტერატურული, მუსიკალური და შრომითი წრეების ჩამოყალიბებას, ბიბლიოთეკების გახსნას, ექსკურსიების და საბავშვო მოედნების მოწყობას.

2. მატერიალურ დახმარებას მორწმუნეებისათვის და ერთმანეთისათვის მკურნალობის აღმოჩენას.

საქართველოს სსრ 1928 წლის სისხლის სამართლის კოდექსის თანახმად აკრძალული იყო:

1. რელიგიური რწმენის საბაზით სამხედრო სამსახურზე და სხვა სამოქალაქო ვალდებულებებზე უარის თქმა.

2. სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანოების არჩევნებში მონაწილეობის მიღება.

3. რელიგიური ფანატიზმით გამოწვევა და საქმიანობა, რომელიც საბჭოთა მოქალაქეებს ზიანს აყენებს და მათს უფლებებს ლახავს.

4. ეროვნული შუღლის გავიგება¹⁷.

სისტემატური პროპაგანდისათვის, რომელიც მიმართულია ანტისახელმწიფოებრივი და ფანატიკური მოქმედებისაკენ, სექტანტები ისჯებიან თავისუფლების აღკვეთით ან გადასახლებით 3 წლის ვადით ან გამასწორებელი სამუშაოებით ერთი წლის ვადით.

საბჭოთა კავშირში, და კერძოდ საქართველოში, იყო და არის ორი კატეგორიის რელიგიური სექტები, რომლებიც

1. საბჭოთა კავშირის და საქართველოს სსრ კონსტიტუციის შესაბამისად რელიგიური წესების შესრულების თავისუფლებით სარგებლობდნენ.

2. ანტისახელმწიფოებრივი და ფანატიკური სექტები, რომელთა მოღვაწეობა აკრძალულია.

პირველ კატეგორიას ეკუთვნიან სულიერი ქრისტიანები (ღუხობორები, მალაქები), ბაპტისტები და ევანგელისტები.

მეორე კატეგორიას ეკუთვნიან — ბაპტისტები, ინცივატივნიკები, მსტუნავეები, ორმოცდაათიანელები, „ჭეშმარიტ-მართლმადიდებლები“, „ჭეშმარიტ-მართლმადიდებელი ეკლესია“ და სხვ.

მეორე კატეგორიის სექტების მოქმედება აკრძალულია კანონით, რადგან ანტისაზოგადოებრივ ხასიათს ატარებს, ზიანს აყენებს მოქალაქეთა ჯანმრთელობას, ლახავს მათს უფლებებს.

სექტანტები თვლიდნენ, რომ საბჭოთა ხელისუფლება „ეშმაკის იარაღია“ და საბჭოთა საზოგადოება — „სატანის სამყარო“. იდოვლების აზრით ხელისუფლება უნდა განადგურდეს „წმინდა ომის“ საშუალებით, რომლის შედეგად მათ გარდა ყველა დაიღუპება.

1928—1929 წწ. არჩევნების დროს სექტანტური ორგანიზაციების სათავეში მყოფი პირები აქტიურად და ჭიუტად გამოდიოდნენ არჩევნების წინააღმდეგ, ეწეოდნენ ანტისაბჭოთა აგიტაციას.

¹⁷ საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსი. თბილისი, 1938 წ. გვ. 61—63, 73.

სექტანტური თემების ხელმძღვანელები ამტკიცებდნენ თითქოს საბჭოთა კავშირის კონსტიტუტა — ეს არის რელიგიის და რელიგიური ორგანიზაციების დადებითი როლის აღიარება და კულტის მსახურთა და მშრომელთა უფლებების გათანაბრება.

კანონის საწინააღმდეგოდ სექტანტები ეწვეიან საქველმოქმედო მოღვაწეობას, რაც მიმართულია მოსახლეობის ჩამორჩენილი ფენების სექტანტურ საზოგადოებებში ჩათრევისაკენ.

მრავალი სექტანტი ლახავს მოქალაქეთა პიროვნების უფლებებს, რაც გამოიხატება ღირსების პატიოსნების დამცირებით, თავისუფლების აღკვეთით — იზოლირებულ სადგომში პატიმრობით, ქქესობრივი გარყვნილებით, სხვა რჯულის ხალხთან ქორწინების აკრძალვით.

ადამიანთა ჯანრთელობას დიდ ზიანს აყენებენ რელიგიური დღესასწაულებები და წესები, რომელთა მთავარი მიზანია მორჩილების ქადაგება. ბაპტისტების, ორმოცდაათიანელების, მსტუნავეებისა და სხვა ორგანიზაციების წევრები ასახიჩრებენ ადამიანებს, რადგანაც რელიგიურ შეკრებებზე ცდილობენ თავიანთი თავი მიიყვანონ რელიგიურ ეგზალტაციამდე, ვარდებიან ისტერიკაში. სექტანტური წესები მორწმუნეთა მოტყუების, სექტანტური ხელმძღვანელების მიერ მათი დამორჩილების საშუალებას წარმოადგენენ.

ეგზალტაციის შედეგად ფსიქიურად მერყევ და „ემოციურად“ „დამუხტულ“ პირებს უჩნდებათ მასობრივი ილუზიები და ჰალუცინაციები, დაფუძნებულნი შთავგონებასა და თვითშთავგონებებზე. ასეთი ღვთისმსახურობის შემდეგ ადამიანი ფიზიკურად და ფსიქიურად იფიტება და ფსიქიურ დაავადებამდე მიდის¹⁸.

სექტანტთა მქადაგებლები ავითარებენ თავიანთ სექტებში ფანატიზმს, რომელიც განსაკუთრებით თავს იჩენს წყლით ნათლობაში. ბაპტისტთა სექტაში შემავალი ვალდებულება შევიდეს წყალში წლის დროის მიუხედავად და 3-ჯერ ჩაიყურყუმალავოს.

იღებენ რა მატერიალურ დახმარებას საზღვარგარეთიდან, სექტანტები ბურჟუაზიისათვის საჭირო ცნობების მიმწოდებლის როლს ასრულებენ. ამგვარად, სექტა არსებითად პოლიტიკური ორგანიზაციაა და რელიგიური წესების შესრულების ნიღაბქვეშ აწარმოებს ანტისაბჭოთა პროპაგანდას.

სექტების ხელმძღვანელები ფართოდ იყენებდნენ თავიანთ საქმიანობაში საზღვარგარეთის ტურისტების რელიგიურ პროპაგანდას. ასე, მაგალითად, თბილისის სახარისებლების თემის მესვეურმა მატუშკინმა, რომელიც საზღვარგარეთიდან იღებდა ლიტერატურას, დაიწყო თემებში „დაცვის ჯარის“ ფორმებისა და მეთოდების გამოყენება, გადათარგმნა და შეისწავლა ამერიკული ფაშისტური ორგანიზაციის „კუუ-კლუს-კლანის“ პროგრამა იმისათვის, რომ ჩაეზას ეს ორგანიზაცია თავის თემებში, მაგრამ 1929 წელს დააპატიმრეს და პასუხისგებაში მისცეს¹⁹.

1929 წელს თბილისში შემჩნეულ იქნა „ჯოჯოხეთის“ და „სამოთხის“ სამხატვრო ინსცენირება სექტანტების მიერ, სადაც სექტანტი ქალი გამოჰყავდათ

¹⁸ С. С. Корсаков. Курс психиатрии. Москва, 1900, 412.

¹⁹ პარტარქივი, ფონდი 13, საქ. 2794, ფ. 26.

ჭკვიან, პატიოსან, თავმდაბალ ქალად, ხოლო კომკავშირელი — უაწყობი და დახატეს²⁰.

კონტრრევოლუციურ როლს ასრულებდნენ დუხობორები სოფლის მეურნეობის კოლექტივიზაციის და კულტურული რევოლუციის დროს.

კანადიდან პ. ვ. ვერიგინის და საბჭოთა კავშირში მოქმედი „გადასახლების“ კომიტეტის მიერ წაქეზებული დუხობორები საბჭოთა კავშირში განხორციელებულ ყველა ღონისძიების წინააღმდეგ გამოდიოდნენ. 1928 წელს სოფ. გორელოეში დემონსტრაცია მოაწყეს აღმასკომის შენობის მშენებლობის წინააღმდეგ. დუხობორები საკრედიტო საზოგადოების დახურვას მოითხოვდნენ და ცდილობდნენ კოოპერატივის განადგურებას. ისინი გამოდიოდნენ სახელმწიფო ვალდებულებების შესრულებისა და სოფლის მეურნეობის პროდუქტების დამზადების წინააღმდეგ.

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ხელმძღვანელობით საბჭოთა, კომკავშირული, საზოგადოებრივი, მეცნიერული და სხვა ორგანიზაციები დიდ მუშაობას ეწევიან სექტანტური თემების და მორწმუნეთა რიცხვის თანდათანობით შემცირებისათვის. საჭიროა ადმინისტრაციულმა ორგანოებმა უფრო მეტი ყურადღება მიაქციონ იმას, რომ განუხრელად განხორციელდეს საბჭოთა კანონმდებლობა რელიგიური სექტანტობის შესახებ.

²⁰ იქვე, ფონდი 17, საქ. 1663, ფ. 40.

ივოსსკანსოკოკო დანაშაულის კვლიუიკასიის ზოგიერთი საკითხი

ჟ. ბაბილაშვილი

ავტომოტოტრანსპორტი ეს დიდი სიკეთეა. მისი როლი და მნიშვნელობა სახალხო მეურნეობასა და ყოფაცხოვრებაში სულ უფრო იზრდება. მაგრამ მის გამოყენებას გარკვეული ჩრდილოვანი მხარეებიც ახლავს. ამ მხრივ განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ქუჩებსა და გზებზე მოძრაობის უსაფრთხოების პრობლემა, რომელსაც მთელი სიგრძე-სიგანით აყენებს ქვეყნის ავტოპარკის ინტენსიური ზრდა.

მოძრაობის უსაფრთხოების აქტუალობა განსაკუთრებით ჩვენს რესპუბლიკაში იგრძნობა, სადაც რელიეფის სირთულის გამო კომუნიკაციის ძირითად საშუალებად ავტომობილი ითვლება.

1970 წლის ივნისში საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტისა და მინისტრთა საბჭოს ინიციატივით ჩატარდა მოძრაობის უსაფრთხოების საკითხებისადმი მიძღვნილი თათბირი. აღინიშნა, რომ ავტომოტოტრანსპორტის უსაფრთხოება მწვავე სოციალური პრობლემა გახდა და მნიშვნელოვნად მეტ ყურადღებას მოითხოვს, ვიდრე მას დღემდე ეთმობოდა. დასახული იქნა ღონისძიებანი მდგომარეობის შემდგომი გაუმჯობესებისათვის¹.

ტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში თავისი წვლილი შეაქვს საბჭოთა სისხლის სამართალსაც. მოქმედი კანონმდებლობა დანაშაულად თვლის ისეთ ავტოსატრანსპორტო შემთხვევებს, რომლებიც ხელყოფენ ავტოტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოებას და იწვევენ საზოგადოებრივად საშიშ შედეგებს.

სასჯელის კერძო და ზოგადი პრევენციის ეფექტურობა ბევრად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ რამდენად სწორ იურიდიულ კვალიფიკაციას მისცემს სასამართლო ავტოსატრანსპორტო დანაშაულის ჩამდენი პირის ქმედობას. სისხლის სამართლის ნორმების სწორი გამოყენება ავტოდანაშაულთა წინააღმდეგ ბრძოლის წინაპირობათაგანია.

ავტოტრანსპორტი საბჭოთა სამართლის მიხედვით მომეტებული საფრთხის წყაროდ ითვლება. ეს კი წინდახედულების გადიდებულ მოთხოვნებს უყენებს იმ პირებს, რომლებიც მის ექსპლოატაციას ეწევიან.

ამ წერილში ჩვენ შევეხებით ავტოსატრანსპორტო დანაშაულის სუბიექტური მხარის ზოგიერთ საკითხს, რომლებიც იურიდიულ ლიტერატურაში გაცხოველებულ დავას იწვევენ და, ვფიქრობთ, არც სასამართლო პრაქტიკისთვის არიან ინტერესს მოკლებულნი.

საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლით გათვალისწინებულია სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა მოძრაობის უსაფრთხოებისა და ტრანსპორტის ექსპლოატაციის წესების ისეთი დარღვევისა-

¹ გაზეთი „კომუნისტი“, 1970 წ., 27 ივნისი.

თვის, რასაც შედეგად მოჰყვა ადამიანის სიკვდილი, სხეულის დაზიანება ან მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალი.

ამ მკვლე შედეგების გამოწვევა, როგორც წესი, გაუფრთხილებლობით ბრალს გულისხმობს. შეიძლება ითქვას, რომ კოდექსის ეს მუხლი ითვალისწინებს გაუფრთხილებლობით დანაშაულის სპეციალურ შემადგენლობებს, რომელთა სანქციებიც ვაცილებით უფრო მძიმეა, ვიდრე სანქციები, გათვალისწინებული გაუფრთხილებლობითი დანაშაულის სხვა შემადგენლობებისათვის. ასე მაგალითად, 241-ე მუხლის მესამე ნაწილით ტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესების დარღვევა, თუ მას შედეგად მოჰყვა ადამიანის სიკვდილი, გამოიწვევს თავისუფლების აღკვეთას ორიდან ათ წლამდე. ამასთან დამატებითი სასჯელის სახით შეიძლება დამნაშავეს აეკრძალოს ტრანსპორტის მართვა ვადით ხუთ წლამდე; გაუფრთხილებლობითი მკვლელობისათვის (მუხ. 108) კი პირი ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე ან გამასწორებელი სამუშაოებით ვადით ერთ წლამდე.

სხეულის მძიმე დაზიანება სატრანსპორტო წესების დარღვევით იმავე სასჯელს იწვევს, რასაც ადამიანის სიკვდილი, ხოლო პიროვნების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა თავში მოთავსებული დანაშაული — სხეულის გაუფრთხილებლობით მძიმე დაზიანება (მუხ. 115) ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთ წლამდე ან გამასწორებელი სამუშაოებით იმავე ვადით.

სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლი ითვალისწინებს მოძრაობის უსაფრთხოებისა და ტრანსპორტის ექსპლოატაციის წესების დარღვევით გამოწვეული ისეთი შედეგების დასჯადობასაც, რომლებიც სხვა შემთხვევაში სისხლის სამართლის წესით არ იდგენებიან. მაგალითად, საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის თავი პიროვნების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა შესახებ არ ითვალისწინებს სხეულის მსუბუქ დაზიანებას გაუფრთხილებლობით, მოძრაობის უსაფრთხოების წესების დარღვევის შემთხვევაში კი ის დასჯადად ითვლება. ასევე არ არსებობს ზოგადი შემადგენლობა მოქალაქეთა პირადი ქონების გაუფრთხილებლობით განადგურება-დაზიანებისა (თუ იგი შედეგი არ არის ცეცხლთან გაუფრთხილებელი მოპყრობისა), მაშინ როდესაც ასეთი შედეგის გამოწვევა ტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესების დარღვევით დანაშაულად ითვლება და საკმაოდ მკაცრად ისჯება.

გაუფრთხილებლობითი დანაშაულისათვის ისეთი მკაცრი სასჯელების დაწესება, რაც სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლითაა გათვალისწინებული, სავსებით დასაბუთებულია, რამდენადაც მეტად დიდია ავტოსატრანსპორტო დანაშაულის ხვედრითი წონა საერთოდ ერთად აღებულ ყველა გაუფრთხილებლობითი დანაშაულის მასაში. კანონმდებლის ეს პოზიცია ნაკარნახევია სასჯელის ზოგადი პრევენციის ამოცანით, რათა სასჯელის რიდით ზეგავლენა მოახდინოს იმ პირებზე, რომლებიც არ ემორჩილებიან და უხეშად არღვევენ ტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესებს.

სისხლის სამართლის თეორიასა და სასამართლო პრაქტიკაში წარმოიშვა საკითხი ავტოსატრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესების დარღვევის კვალიფიკაციის შესახებ, როცა ამ დარღვევის შედეგები გამოწვეულია არა გაუფრთხილებლობით, არამედ განზრახ.

საბჭოთა იურიდიულ ლიტერატურაში ამ მხრივ რიგი ურთიერთსაწინააღმდეგო მოსაზრებანი გვხვდება.

საკმაოდ გავრცელებული შეხედულების თანახმად ასეთ შემთხვევებში დამნაშავეს ქმედობა უნდა დაკვალიფიციკრდეს მხოლოდ როგორც პიროვნების (ქონების) წინააღმდეგ მიმართული განზრახი დანაშაული².

ამ შეხედულებას დაადგა სასამართლო პრაქტიკაც. კერძოდ, სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლო პლენუმმა თავის 1970 წლის 6 ოქტომბრის № 11 დადგენილებაში „ავტოსატრანსპორტო საქმეებზე სასამართლო პრაქტიკის შესახებ“ აღნიშნა, რომ თუ დაზარალებულის სიკვდილი ან სხეულის დაზიანება, ანდა მატერიალური ზარალის მიყენება მოცულო იყო დამნაშავეს განზრახვით, ქმედობა განხილულ უნდა იქნეს როგორც მოქალაქეთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის ანდა სახელმწიფო, საზოგადოებრივი ან პირადი ქონების წინააღმდეგ მიმართული განზრახი დანაშაული. პლენუმმა სასამართლოებს განუმარტა, რომ რსფსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 211-ე მუხლში (საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლი) გათვალისწინებული დანაშაული განხილულ უნდა იქნეს როგორც გაუფრთხილებლობით ჩადენილი, რამდენადაც ამ ქმედობის სუბიექტურ მხარეს განსაზღვრავს სატრანსპორტო საშუალების მოძრაობის ან ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესების დარღვევისას პირის გაუფრთხილებლობითი დამოკიდებულება საზოგადოებრივად საშიში შედეგების დადგომის შესაძლებლობისადმი³.

აღნიშნული სადაო შეხედულება არ წარმოშობდა არავითარ სიძნელეს, სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლით გათვალისწინებული შედეგების (დაზარალებულის სიკვდილის, სხეულის დაზიანებისა და მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის) განზრახ განხორციელება რომ ყოველთვის უფრო მძიმედ ისჯებოდეს, ვიდრე იმავე შედეგების გამოწვევა 241-ე მუხლით გათვალისწინებული საშუალებით. მაგრამ ასეთი მდგომარეობა გვაქვს მხოლოდ ნაწილობრივ. კერძოდ უფრო მკაცრი სანქციები ნავარაუდევია მხოლოდ განზრახ მკვლელობისათვის⁴, სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ქონების განზრახ განადგურების ან დაზიანებისათვის, თუ ამას მნიშვნელოვანი ზარალი მოყვა (სსკ-ს მე-100 მუხ., ნაწ. 2)⁵. სასჯელის თანაბარ მაქსიმუმს (თავისუფლების აღკვეთას ვადით სამ წლამდე) ითვალისწინებენ მუხლი სხეულის განზრახ ნაკლებად მძიმე დაზიანების შესახებ (სისხლის სამართლის კოდექსის 111-ე მუხლის

² **П. С. Матшевский.** Ответственность за преступления против общественной безопасности, общественного порядка и здоровья населения, С., 1964, стр. 55; **Е. В. Кичигина.** Ответственность за нарушение безопасности движения городского транспорта, М., 1966, стр. 78 — 79; **Б. А. Куринов.** Автотранспортные преступления, М., 1970, стр. 101 — 102 და სხვები.

³ «Бюллетень Верховного Суда СССР», № 6, стр. 21.

⁴ დამამძიმებელ გარემოებებში ჩადენილი განზრახი მკვლელობისათვის (მუხ. 104) დამნაშავე ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით რვიდან თხუთმეტ წლამდე, გასახლებით ვადით ხუთ წლამდე ან უამისოდ, ან ისჯება სიკვდილით, მკვლელობის არაკვალიფიციური შემადგენლობა (მუხ. 105) ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას ვადით ხუთიდან თორმეტ წლამდე, გასახლებით ვადით ხუთ წლამდე ან უამისოდ, ხოლო 241 მუხლის თანახმად ასეთი შედეგის დადგომას მოყვება თავისუფლების აღკვეთა ვადით ორიდან ათ წლამდე, ტრანსპორტის მართვის უფლების ჩამორთმევით ვადით ხუთ წლამდე ან უამისოდ.

⁵ ამ დანაშაულისათვის კანონით დადგენილია თავისუფლების აღკვეთა ორიდან რვა წლამდე, ხოლო 241 მუხლით იმავე შედეგის გამოწვევა ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე ან გამასწორებელი სამუშაოებით ვადით ერთ წლამდე ან ჯარიმით 100 მანეთამდე.

I ნაწილი) და სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლის შესაბამისი ნაწილი. ასეთ შემთხვევებში პრაქტიკულად მისაღებია ზემოთ დასახელებული ავტორებისა და საბჭოთა კავშირის უმაღლესი სასამართლოს პლენუმის შეხედულება, რომელიც უარყოფს დანაშაულთა ერთობლიობის წესების გამოყენების აუცილებლობას და წინადადებას იძლევა დაკავალიფიცირით ქმედობა პიროვნების ან ქონების წინააღმდეგ მიმართული განზრახვი დანაშაულის სათანადო მუხლით.

მაგრამ არის მთელი რიგი შემთხვევები, როდესაც პიროვნების ან ქონების წინააღმდეგ მიმართული განზრახვი დანაშაულის ჩადენას უფრო ნაკლები სასჯელი ემუქრება, ვიდრე ასეთივე შედეგის გამოწვევას ტრანსპორტის მოძრაობისა და ქესპლოატაციის უსაფრთხოების წესების დარღვევით. ეს დანაშაულია: სხეულის განზრახ მძიმე დაზიანება, სხეულის განზრახ მსუბუქი დაზიანება, მოქალაქეთა პირადი ქონებისათვის მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენება.

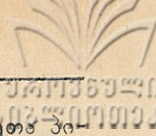
ნათქვამის ნათელსაყოფად შევადაროთ ერთმანეთს აღნიშნულ დანაშაულთათვის დადგენილი სასჯელები. სისხლის სამართლის კოდექსის 110-ე მუხლის თანახმად სხეულის განზრახ მძიმე დაზიანება ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ერთიდან რვა წლამდე, ხოლო 241-ე მუხლით იმავე შედეგისათვის დამნაშავეს შეიძლება დაენიშნოს თავისუფლების აღკვეთა ვადით ორიდან ათ წლამდე, ტრანსპორტის მართვის უფლების ჩამორთმევით ვადით ხუთ წლამდე ან უამისოდ. როგორც ვხედავთ კანონმდებელი 110-ე მუხლთან შედარებით, აწესებს არა მარტო უფრო მკაცრ ძირითად სასჯელს, არამედ მას შესაძლებლად მიაჩნია აგრეთვე ისეთი დამატებითი სასჯელის გამოყენებაც, როგორცაა გარკვეული ვადით ტრანსპორტის მართვის უფლების ჩამორთმევა.

ანალოგიური მდგომარეობაა განზრახ სხეულის მსუბუქი დაზიანების დროსაც. ამ მუხლით მაქსიმალურ სასჯელად გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა ერთ წლამდე, მაშინ როდესაც ტრანსპორტის უსაფრთხოების წესების დარღვევით გამოწვეული სხეულის მსუბუქი დაზიანებისათვის 241-ე მუხლი მაქსიმალურ სასჯელად ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას სამ წლამდე, თანაც დამატებით სასჯელად შეიძლება გამოყენებულ იქნას ტრანსპორტის მართვის უფლების ჩამორთმევა ვადით სამ წლამდე.

დაბოლოს იგივე მდგომარეობაა მოქალაქეთა პირადი ქონებისათვის მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენების დროსაც. ამ დანაშაულისათვის დადგენილი სასჯელის შედარება 241-ე მუხლის მეორე ნაწილის (სადაც სხვა მავნე შედეგებს შორის მოხსენებულია მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენებაც) სანქციასთან კვლავ ადასტურებს 241-ე მუხლით გათვალისწინებული სანქციის სიმკაცრეს.

ამგვარად, თუ გავიზიარებთ იმ შეხედულებას, რომ ტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესების დარღვევით მეორე პი-

6 საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 157-ე მუხლით მოქალაქეთა პირადი ქონების განზრახ განადგურებისა თუ დაზიანებისათვის, რამაც დაზარალებულს მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა, პირი ისჯება გამასწორებელი სამუშაოებით ვადით ერთ წლამდე ან საზოგადოებრივი გავიცხებით. 241 მუხლით კი ანალოგიური შედეგების გამოწვევა ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას ვადით სამ წლამდე ან გამასწორებელი სამუშაოებით ერთ წლამდე ან ჯარიმას ას მანეთამდე. ტრანსპორტის მართვის უფლების ჩამორთმევით სამ წლამდე ან უამისოდ.

ქართული
ენების
სწავლის
სამართალი

რისათვის სხეულის განზრახ მიძიმე ან მსუბუქი დაზიანება თუ მოქალაქეთა პირადი ქონებისათვის განზრახ მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენება უნდა დაკვალიფიცირდეს მხოლოდ როგორც პიროვნების ან ქონების წინააღმდეგ მიმართული განზრახი დანაშაული, გამოვა, რომ მოქმედი საბჭოთა სისხლის სამართლის კანონმდებლობა განსაზღვრული დანაშაულის განზრახ ჩადენას უფრო მსუბუქად სჯის, ვიდრე იმავე დანაშაულის გაუფრთხილებლობით ჩადენას. ეს ყოველად დაუშვებელია.

როგორც სამართლიანად აღნიშნავს პ. დაგელი, „საბჭოთა სისხლის სამართალი ყოველთვის იქიდან გამოდიოდა, რომ განზრახ დანაშაულს უფრო მკაცრი პასუხისმგებლობა მოსდევს, ვიდრე ობიექტური მხარის მიხედვით ანალოგიურ გაუფრთხილებლობით დანაშაულს. ეს აიხსნება, ჯერ ერთი, თვით განზრახ დანაშაულთა მეტი საზოგადოებრივი საშიშროებით და მეორე, ასეთ დანაშაულთა ჩამდენი პირების მომეტებული საზოგადოებრივი საშიშროებით“⁷.

საბჭოთა სისხლის სამართალში წამოყენებულია მთელი რიგი შეხედულებები, რომლებიც ცდილობენ შეარიგონ ეს წინააღმდეგობა. მაგალითად, ზოგიერთი საბჭოთა კრიმინალისტი ცდილობს დაამტკიცოს, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლი (მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის შესაბამისი კანონმდებლობა, ქმედობის სუბიექტურ მხარეში (შედგებების მიმართ) გაუფრთხილებლობის არსებობასთან ერთად ზოგჯერ უშვებს ევენტუალურ განზრახვასაც, მაშასადამე თუ დამდგარი შედეგების მიმართ პირს პირდაპირი განზრახვა ჰქონდა, დამნაშავემ პასუხი უნდა აგოს პიროვნების სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის ან ქონების წინააღმდეგ მიმართული განზრახი დანაშაულისათვის. ხოლო, თუ პირი მოქმედებდა ევენტუალური განზრახვით, მაშინ ეს ქმედობა მთლიანად თავსდება ავტოსატრანსპორტო დანაშაულის (მუხლ. 241) შემადგენლობაში⁸.

ეს შეხედულებაც, მიუღებელია, ვინაიდან იგი სავსებით შეუსაბამო და ერთმანეთის საწინააღმდეგო დასკვნებს იწვევს.

ერთის მხრით, როცა პირმა მოძრაობისა და ტრანსპორტის ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესების დარღვევით შეგნებულად (ევენტუალური განზრახვით) გამოიწვია ადამიანის სიკვდილი ან სოციალისტური ქონების მნიშვნელოვანი მატერიალური ზიანი, იგი ამ შეხედულებების თანახმად, უფრო მსუბუქად დაისჯება, ვიდრე პირდაპირი განზრახვით იმავე დანაშაულის ჩამდენი. ხოლო მეორეს მხრით, ამ შეხედულებების თანახმად, თუ ევენტუალური განზრახვით მოქმედმა დამნაშავემ მოძრაობის უსაფრთხოების წესების დარღვევით სხვა შედეგი გამოიწვია (სხეულის მიძიმე ან მსუბუქი დაზიანება ან მოქალაქეთა პირადი ქონების მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალი), იგი ყოველთვის უფრო მძიმედ უნდა დაისაჯოს, ვიდრე ის, ვინც ასეთივე დანაშაულს პირდაპირი განზრახვით ჩაიდენს. ასეთი არათანამიმდევრობა ეწინააღმდეგება როგორც საბჭოთა სისხლის სამართლის თეორიას, ისე კანონმდებლობას, რომლებიც არ განასხვავებენ განზრახი ბრალის ამ ორ სახეს მათი სიმძიმის მიხედვით. ერთნაირად აფასებს განზრახი ბრალის ამ ორი სახის სიმძიმეს სასამართლო პრაქტიკაც. სასამართლო პრაქტიკაში გვხვდება შემ-

⁷ Советская Юстиция, № 11, 1971, стр. 9.

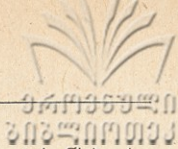
⁸ Ф. Б. Мельников. Уголовно-правовая охрана безопасности движения на улицах и дорогах (канд. диссерт.), стр. 174, 182, Ростов на Дону, 1964; Комментарий УК РСФСР, М., 1963, стр. 454 და სხვ.

თხვევა, როცა პირმა ტრანსპორტის უსაფრთხოების წესის დარღვევით ადამიანის სიკვდილი ევენტუალური განზრახვით გამოიწვია, და მისი ქმედობა სასამართლომ დააკვალიფიცირა როგორც განზრახი მკვლელობა.

ომსკის საოლქო სასამართლომ 1961 წლის 20 ივნისს მსჯავრი დასდო მიტუსოვს მასში, რომ მან, როცა არაფხიზელ მდგომარეობაში თავის პირად საკუთრებაში მყოფ ავტომანქანა ვოლგას მართავდა, ქ. ომსკში რემესლენაის ქუჩაზე უხეშად დაარღვია მოძრაობის წესები და დაეჯახა მოქ. მეშჩარიაკოვას, ნეუმოვსა და ზაიცევს. ავტომანქანის შედეგად მეშჩარიაკოვამ მიიღო სხეულის მძიმე დაზიანება, ხოლო დანარჩენი ორი მსუბუქად დაზიანდა. მსჯავრდებული მიტუსოვი შეეცადა მიმალულიყო შემთხვევის ადგილიდან, მკვეთრად გადაჭარბა სიჩქარეს, შეიჭრა ტრამვაის გაჩერება „ცენტრალნი რინოკზე“, სადაც დაეჯახა მოქ. ოვჩინიკოვას, კობიტოვსა და კოლუპაჩინს, რომელთაგან პირველი მძიმედ დაზიანდა, ორი უკანასკნელი კი მსუბუქად. შემდგომ ამისა მან გზა განაგრძო მარცხენა მხარეს, მოძრაობის საწინააღმდეგოდ და დაეჯახა მოქ. დენისოვს, რომელიც ადგილზევე გარდაიცვალა. დამნაშავე, რომელიც კვლავ ცდილობდა მიმალვას, დააკავეს. მას პასუხისმგებლობა დაეკისრა განზრახ მკვლელობისა და სხეულის დაზიანებისათვის, მიუსაჯა თავისუფლების აღკვეთა თხუთმეტი წლის ვადით, ტრანსპორტის მართვის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე, ხოლო ავტომანქანა „ვოლგა“ კონფისკებულ იქნა როგორც დანაშაულის ჩადენის იარაღი. რსფსრ უმაღლესი სასამართლოს პრეზიდიუმში შეტანილი იქნა პროტესტი მოთხოვნით მიტუსოვის ქმედობა დააკვალიფიცირებულიყო რსფსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 212-ე მუხლის მეორე ნაწილით (საქართველოს სსრ 241-ე მუხლის III ნაწ.) და სასჯელის სახით შეფარდებოდა მას ათი წელი, ავტომანქანის კონფისკაცია კი ამოღებულიყო განაჩენიდან. პრეზიდიუმმა არ დააკმაყოფილა პროტესტი და განაჩენი უცვლელად დატოვა. თავის დადგენილებაში პრეზიდიუმმა აღნიშნა, რომ მსჯავრდებული მიტუსოვი ითვალისწინებდა და შეგნებულად უშვებდა მძიმე შედეგების დადგომის, მათ შორის მოქალაქეთა სიკვდილისა და სხეულის მძიმედ დაზიანების შესაძლებლობას, ე. ი. მკვლელობისა და სხეულის დაზიანების მიმართ მოქმედებდა არაპირდაპირი განზრახვით. ამის გამო პირველი ინსტანციის სასამართლოს კვალიფიკაცია სწორად იქნა ცნობილი⁹.

მოცემულ კონკრეტულ მაგალითში სასამართლოს რომ ბრალდებულისათვის დაეკისრებინა პასუხისმგებლობა ავტოსატრანსპორტო დანაშაულისათვის (სსკ-ს 241 მუხლი), როგორც ამას მოითხოვენ სადაო შეხედულების მომხრენი, ამით იგი უსაფუძვლოდ შეამსუბუქებდა ბრალდებულის მდგომარეობას და სათანადო რეაქციის გარეშე დატოვებდა საკმაოდ დიდი საზოგადოებრივი საშიშროების მატარებელ დანაშაულს. ეს კი საბოლოო ჯამში არაკეთილსასურველ ზეგავლენას მოახდენდა სისხლის სამართლის სასჯელის მიზნებსა და ამოცანებზე როგორც კერძო, ისე ზოგადი პრევენციის თვალსაზრისით. უფრო ზუსტად, დამნაშავესათვის შეეძლოთ მიესაჯათ თავისუფლების აღკვეთა ვადით ათ წლამდე, ტრანსპორტის მართვის უფლების ჩამორთმევით ვადით ხუთ წლამდე ან უამისოდ (სისხლის სამართლის კოდექსის 241 მუხლის მეცამე ნაწილი). სინამდვილეში სასამართლომ ბრალდებული მიტუსოვი დასაჯა განზ-

⁹ Советская Юстиция, № 10, 1968, стр. 28 — 29.

რას მკვლევლობისა და სხეულის დაზიანებისათვის, მას აეკრძალა ტრანსპორტის მართვა სამი წლით. თანაც სასამართლომ ჩამოართვა მიტუსსოვს მის პირად საკუთრებაში მყოფი ავტომანქანა „ვოლგა“, როგორც დანაშაულის ჩადენის იარაღი. ასეთმა კვალიფიკაციამ ქმედობის შესაბამისად დასჯასთან ერთად წინა პლანზე წამოსწია ის, რომ დამნაშავემ ჩაიდინა ისეთი გავრდილი საშიშროების მატარებელი ქმედობა, როგორცაა განზრახი მკვლელობა და სხეულის დაზიანება¹⁰.

ამგვარად მოქმედი სისხლის სამართლის კანონმდებლობა და სასამართლო პრაქტიკა ქმედობის განზრახ დანაშაულად დაკვალიფიცირებისა და დასჯადობისათვის არავითარ უპირატესობას არ აძლევენ იმას, პირდაპირი განზრახვით იყო იგი ჩადენილი თუ ევენტუალურით. კვალიფიკაციის ამდაგვარი გამიჯვნა აღნიშნულ ავტორთა მიერ ხელოვნურად უნდა ჩაითვალოს.

საბჭოთა იურიდიულ ლიტერატურაში არსებობს შეხედულება, რომლის თანახმად საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის განზრახი ჩადენა ყოველთვის უნდა დაკვალიფიცირდეს დანაშაულთა იდეალური ერთობლიობის წესით (241-ე მუხლით და პიროვნების ან ქონების წინააღმდეგ მიმართული შესაბამისი განზრახი დანაშაულის მუხლით).¹¹

ჩვენის აზრით, ამ შეხედულების ავტორები საკითხს არადიფერენცირებულად უდგებიან.

იმ შემთხვევაში, როცა ტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესების დარღვევით ჩადენილია განზრახი მკვლელობა¹², სხეულის განზრახ ნაკლებად მძიმე დაზიანება ან სოციალისტური ქონებისათვის

¹⁰ თუმცა მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად სასამართლოს შეეძლო სხეულის განზრახ მძიმე და მსუბუქად დაზიანებასთან ერთად პირისთვის პასუხი ეგებინებინა სსკ-ს 241 მუხლითაც, რადგანაც, როგორც უკვე ვნახეთ, 241 მუხლით სხეულის მსუბუქი და მძიმე კატეგორიის დაზიანებისათვის დადგენილია უფრო მძიმე სასჯელები, ვიდრე ამას ითვალისწინებენ მუხლები სხეულის განზრახ მსუბუქი (მუხ. 112) განზრახ მძიმე (მუხ. 110) დაზიანებისათვის.

¹¹ **Н. Д. Дурманов.** Уголовная ответственность против общественной безопасности, общественного порядка и здоровья населения, М., 1962, стр. 37; **Уголовный кодекс РСФСР комментарий**, ЛГУ, 1962 г.; **П. Ф. Гришанин, В. А. Владимиров.** Преступления против общественной безопасности, общественного порядка и здоровья населения, М., 1962, стр. 49; **Н. И. Загородников.** Преступления против жизни, М., 1961, стр. 266.

¹² სადავო შეხედულების ზოგიერთი წარმომადგენელი (З. Г. Корчева. Ответственность за транспортные преступления, Харьков, 1965 г., стр. 31) გამოთქვამს შიშს, რომ დანაშაულის იდეალურ ერთობლიობაზე უარის თქმა და ქმედობის დაკვალიფიცირება მხოლოდ განზრახი მკვლელობით გამოიწვევს მისი ჩადენის თავისებურებათა იგნორირებას. ეს შიში, ჩვენის აზრით, საფუძველსაა მოკლებული. ქმედობის განზრახ მკვლელობით კვალიფიკაციისათვის კანონმდებელი ყურადღებას არ აქცევს მისი ჩადენის ხერხს, თუმცა საერთოდ ეს უკანასკნელი შეიძლება მხედველობაში იქნეს მიღებული სასჯელის კონკრეტული ღონისძიების დანიშვნის დროს (მოლდავეთის, ბელორუსიისა და სხვა ზოგიერთი მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კანონმდებლობა პირდაპირ მიუთითებს მომეტებულ საფრთხის წყაროთი დანაშაულის ჩადენაზე, როგორც პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებაზე). გარდა ამისა, მოძრაობის უსაფრთხოებისა და ტრანსპორტის ექსპლოატაციის წესების დარღვევით ჩადენილმა მკვლელობამ ცალკეულ შემთხვევებში შეიძლება მოგვეცეს განზრახი მკვლელობის კვალიფიციური სახე, კერძოდ განზრახი მკვლელობა, ჩადენილი ისეთი საშუალებით, რომელიც საშიშროებას წარმოადგენს მრავალ პირთა სიცოცხლისათვის (სსკ-ს 104-ე მუხ. მე-6 პუნქტი).

მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენება, პრაქტიკულად არ არის აუცილებელი დანაშაულთა იდეალური ერთობლიობის გამოყენება, რამდენადაც შესაბამისი შემადგენლობების სანქციები პიროვნების წინააღმდეგ მიმართულ განზრახ დანაშაულთა თავიდან (სსკ-ს მუხ. 104, 105) თავიანთი სიმძიმით მთლიანად ფარავენ 241-ე მუხლის ანალოგიური შედეგებისათვის დადგენილ სასჯელებს. ასეთ პირობებში ქმედობის დანაშაულთა იდეალური ერთობლიობით დაკვალიფიცირების მოთხოვნა, ვფიქრობთ, სასამართლოს ზედმეტი გადატვირთვა იქნებოდა.

სადისკუსიოა აგრეთვე შეხედულებაც, რომლის თანახმად ქმედობა დაკვალიფიცირებულ უნდა იქნეს როგორც პიროვნების წინააღმდეგ მიმართული განზრახი დანაშაული, თუ 241-ე მუხლში (მოკავშირე რესპუბლიკების სსკ-ს სათანადო მუხლებში) ჩამოთვლილ მანვე შედეგებს დამნაშავე გამოიწვევს განზრახ და ამასთან არ ხელყოფს ტრანსპორტის მოძრაობის უსაფრთხოებას: წინააღმდეგ შემთხვევაში პირმა პასუხი უნდა აგოს დანაშაულთა ერთობლიობით, ე. ი. ავტოსატრანსპორტო დანაშაულისათვის და დანაშაულისათვის პიროვნების ან ქონების წინააღმდეგ¹³.

ჩვენი აზრით, ამ შეხედულების ავტორებს არასწორად აქვთ გაგებული ავტოტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების არსი.

ტრანსპორტის უსაფრთხო ფუნქციონირება რეგლამენტირებულია წინააღმდეგობის ნორმათა მთელი კომპლექსით, რომელთა განუხრელი დაცვა იმის გარანტიას, რომ ტრანსპორტი საფრთხეს * არ შეუქმნის როგორც გარშემო მყოფთ (მოსამსახურე პერსონალს, ფეხით მოსიარულეებსა და მატერიალურ ფასეულობას), ისე საკუთრივ თავის თავს. ამ წესიდან გადახვევა და ერთ-ერთი დასახელებული ობიექტის დაზიანება უკვე განხილული უნდა იქნეს როგორც ავტოტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების ხელყოფა სისხლისსამართლებრივი მნიშვნელობით. განა დამნაშავე, რომელიც მანქანის გამოყენებით კლავს კაცს, პიროვნების სიცოცხლესთან ერთად არ ხელყოფს ტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესებს? როგორ შეიძლება დავეთანხმოთ ამ მეცნიერთა მტკიცებას, თითქოს შესაძლებელი იყოს ავტოტრანსპორტის გამოყენებით მკვლელობის ჩადენა ან სხეულის (ქონების) დაზიანება როგორც ტრანსპორტის მოძრაობის უშიშროების ხელყოფით, ისე მის გარეშე.

აი ამგვარ გადაწყვეტას პოულობს დასმული პრობლემა საბჭოთა იურიდიულ ლიტერატურასა და სასამართლო პრაქტიკაში.

ქვემოთ შევეცდებით გადმოვცეთ ჩვენი შეხედულება ამ საკითხზე.

საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლში მოცემულ შემადგენლობათა გამოყალიბებისას კანონმდებელი მიზნად ისახავდა შეექმნა გაუფრთხილებლობითი დანაშაულის სპეციალური შემადგენლობა, მაგრამ, ჩვენი აზრით, მან ეს პრობლემა ბოლომდე თანმიმდევრულად ვერ გადაჭრა. კერძოდ, მხედველობაში არ იქნა მიღებული ის გარემოება, რომ მოძრაობის უსაფრთხოებისა და ტანსპორტის ექსპლოატაციის წესების დარღვევა პირმა შეიძლება გამოიყენოს განზრახი დანაშაულის ჩასადენადაც.

საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლის სრულ-

¹³ К. Нигола. Назначение наказания за автотранспортные преступления, автореферат канд. юр. наук, Тарту, 1970, стр. 12; Б. А. Куринов. Квалификация транспортных преступлений, М., 1965, стр. 159.

ყოფა მომავლის საქმეა. დღეს კი შესაძლებელია სასამართლო პრაქტიკაში შეგვხვდეს ისეთი შემთხვევები, როდესაც დამნაშავე ავტოსატრანსპორტო საშუალების გამოყენებით ჩადის მკვლელობას, დაზარალებულს აყენებს სხეულის დაზიანებას ან მნიშვნელოვან მატერიალურ ზარალს. ასეთი ხერხით ჩადენილი დანაშაულის სწორ იურიდიულ კვალიფიკაციას დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა ენიჭება, რამდენადაც საკითხი ეხება განზრახი დანაშაულის გამიჯნვას გაუფრთხილებლობითისაგან.

ვითვალისწინებთ რა 241-ე მუხლის მოქმედ კონსტრუქციას, საჭიროდ მიგვაჩნია კვალიფიკაციის საკითხს მივუდგეთ დიფერენცირებულად, იმისდა მიხედვით, თუ კონკრეტულად რა შედეგს გულისხმობდა დამნაშავეს განზრახვა.

სავსებით სწორად იქცევია ის კრიმინალისტები, რომლებიც ტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესების დარღვევით ჩადენილ განზრახ მკვლელობას აკვალიფიცირებენ როგორც პიროვნების სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულს¹⁴. დანაშაულის იდეალური ერთობლიობის წესის (სსკ-ს 241-ე და 104-ე ან 105-ე ნუხლების) გამოყენება ასეთ შემთხვევაში აუცილებელი არ არის, ვინაიდან მუხლი განზრახი მკვლელობის შესახებ მთლიანად მოიცავს 241-ე მუხლით ჩადენილ მკვლელობას და სასჯელიც შესაბამისად ვადებით უფრო დიდია.

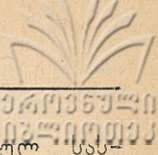
რაც შეეხება ავტოსატრანსპორტო საშუალების გამოყენებით დაზარალებულისათვის სხეულის მძიმე ან მსუბუქი დაზიანების მიყენებას, აქ ჩვენ სრული საფუძველი გვაქვს დავაყენოთ დამნაშავეს პასუხისმგებლობის საკითხი დანაშაულთა ერთობლიობისათვის (სსკ-ს 241-ე მუხლი და მუხლი, რომელიც ვითვალისწინებს პიროვნების ჯანმრთელობის წინააღმდეგ მიმართულ განზრახ დანაშაულს).

ცნობილია, რომ კანონმდებელი სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლში არაფერს ამბობს დანაშაულის სუბიექტურ მხარეზე. მისი გარკვევა უნდა მოხდეს ამ ნორმის ახსნა-განმარტების გზით. ის ფაქტი, რომ სხეულის განზრახ მძიმე ან მსუბუქი დაზიანება ისევე უფრო ნაკლებად, ვიდრე ამავე შედეგების გამოწვევა 241-ე მუხლში გათვალისწინებული ქმედობით, ვაფიქრებინებს, რომ კანონმდებელი 241-ე მუხლში სხეულის მძიმე ან მსუბუქი დაზიანების მიმართ გაუფრთხილებლობით ბრალთან ერთად უშვებს განზრახვის შესაძლებლობასაც, რაც გვაძლავს პირს პასუხი ვაგებინოთ სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე და 110-ე ან 112-ე მუხლებით, რამდენადაც მის მიერ ჩადენილი ქმედობა გათვალისწინებულია ორ დამოუკიდებელ შემადგენლობაში.

საკითხის საწინააღმდეგო გადაწყვეტა და ქმედობის მხოლოდ 110-ე ან 112-ე მუხლებით დაკვალიფიცირება იმის აღიარება იქნებოდა, რომ მოქმედი კანონმდებლობა საზოგადოებრივი საშიშროების თვალსაზრისით განზრახ დანაშაულთან შედარებით უფრო მძიმედ თვლის იმავე დანაშაულს, ჩადენილს გაუფრთხილებლობით და შესაბამისადაც მკაცრად სჯის.

ზოგიერთი კრიმინალისტი ამჩნევს რა სხეულის განზრახ დაზიანებისა და

¹⁴ С. В. Бородин. Квалификация убийства по действующему законодательству, стр. 236, М., 1966; М. К. Анянц. Ответственность за преступления против жизни, М., 1964, стр. 186; П. С. Матышевский. დასახ. ნაშრ. გვ. 55; Е. В. Кичигина. დასახ. ნაშრ. გვ. 78 — 79 და სხვ.

ავტოსატრანსპორტო დანაშაულისათვის (მუხ. 241) გათვალისწინებულ საჯელთა შეუსაბამობას, გამოსავალს ეძებს შექმნილი მდგომარეობიდან¹⁵.

პროფ. კურინოვი აღნიშნავს, რომ ტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესების დარღვევით სხეულის განზრახ მსუბუქად დაზიანების ან სოციალისტური ქონების განადგურებისას, ქმედობა უნდა დაკვალიფიცირდეს მხოლოდ რსფსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 211-ე მუხლით (საქართველოს სსრ სსკ-ს 241-ე მუხ), ე. ი. იმ მუხლით, რომელიც უფრო მკაცრ სასჯელს ითვალისწინებს. დამატებითი კვალიფიკაცია პირვნების (ქონების) წინააღმდეგ მიმართული განზრახი დანაშაულით ავტორს საჭიროდ აღარ მიაჩნია.

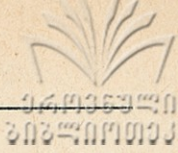
როგორც ჩანს, პროფ. კურინოვი ვარაუდობს, რომ რსფსრ სსკ-ს 211-ე მუხლი სხეულის მსუბუქად დაზიანების მიმართ სუბიექტის გაუფრთხილებლობით ბრალთან ერთად განზრახვასაც უშვებს. ავტოსატრანსპორტო საშუალებით სხეულის განზრახ მსუბუქად დაზიანების შემთხვევებში ავტორი უარს ამბობს დანაშაულის იდეალურ ერთობლიობაზე (რსფსრ სსკ-ს 211-ე და 112-ე მუხლებით) და წინადადებას იძლევა ქმედობა დაკვალიფიციროთ მხოლოდ რსფსრ სსკ-ს 211-ე მუხლის პირველი ნაწილით, რომლითაც დამნაშავე უფრო მკაცრად ისჯება, ვიდრე ეს გათვალისწინებულია რსფსრ სსკ-ს 112-ე მუხლით. ავტორის ასეთ შეხედულებას ვერ დავეთანხმებით.

სატრანსპორტო საშუალების გამოყენებით სხეულის განზრახ მსუბუქად ან მძიმედ დაზიანების კვალიფიკაცია რსფსრ სსკ-ს მხოლოდ 211 (საქ. სსრ სსკ-ს 241) მუხლით იმის გამო, რომ ეს მუხლი თავისი კონსტრუქციით სხეულის განზრახ მსუბუქ და მძიმე დაზიანებასაც მოიცავს, სწორად არ უნდა ჩითვალოს თუნდაც იძიებ, რომ ამით დამნაშავეს უსაფუძვლოდ შეეუმსუბუქებთ პასუხისმგებლობას.

ერთხელ უკვე ითქვა, რომ საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლში გათვალისწინებულ ქმედობაზე, როგორც გაუფრთხილებლობით დანაშაულზე, მოქმედი სისხლის სამართლის კანონმდებლობა აგრცელებს ყველა იმ სამართლებრივ შედეგს, რაც დამახასიათებელია გაუფრთხილებლობითი დელიქტისათვის. ასე რომ, ქმედობის კვალიფიკაცია მხოლოდ სსკ-ს 241-ე მუხლით, სასჯელის სიმკაცრის მიუხედავად, მიჩქმალავდა ქმედობის საზოგადოებრივი საშიშროების ნამდვილ ბუნებას. მაგალითად, სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კანონმდებლობის საფუძვლების 231-ე მუხლში, სადაც ლაპარაკია სასამართლოს მიერ პირის განსაკუთრებით საშიშ რეციდივისტად ცნობაზე, არაფერია ნათქვამი ავტოსატრანსპორტო დანაშაულზე, მაშინ როდესაც სხეულის განზრახ მძიმედ დაზიანება კანონით დადგენილ შემთხვევებში იძლევა საფუძველს პირის განსაკუთრებით საშიშ რეციდივისტად ცნობისათვის. გარდა ამისა, ქმედობის მხოლოდ სსკ-ს 241-ე მუხლით დაკვალიფიცილება სასამართლოს საშუალებას მოუსპობდა, საქ. სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის თანახმად (მუხ. 77), მოეხდინა ავტოსატრანსპორტო საშუალების, როგორც დანაშაულის ჩადენის იარაღის კონფისკაცია. იგივე უნდა ითქვას სასჯელისაგან ვადამდე პირობით განთავისუფლების ინსტიტუტის გამოყენებაზე, ამნისტიაზე და სხვა.

¹⁵ Б. А. Куринов. Автотранспортные преступления, М., 1970, стр. 101; Дубовец. დასახ. ნაშრ. გვ. 145 — 148.

საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 241-ე მუხლის მეორე ნაწილში, სხვა შედეგებთან ერთად, გათვალისწინებულია მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენება.

სატრანსპორტო საშუალების გამოყენებით მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენების სწორი იურიდიული კვალიფიკაციისათვის, ჩვენის აზრით, აუცილებელია დადგინდეს, თუ კანონმდებელი 241-ე მუხლში ამ შედეგისადმი ბრალის რა ფორმას გულისხმობს და ამასთან ვინ არის დაზარალებული: სახელმწიფო, საზოგადოებრივი ორგანიზაცია თუ მოქალაქე.

მართალია, 241-ე მუხლში არაფერია ნათქვამი, თუ ვისი ქონების დაზიანება აქ ნაგულისხმევი, მაგრამ ამან სრულიადაც არ უნდა გვაფიქრებინოს, თითქოს კანონმდებელი ამ საკითხს განურჩევლად ეკიდებოდეს. ეს რომ ასე არაა, კარგად ჩანს მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კანონმდებლობიდან, სადაც სოციალისტური და მოქალაქეთა პირადი ქონების დაზიანება ცალკე შემადგენლობებათაა გამოყენებული და სხვადასხვა სასჯელს იწვევს.

საბჭოთა სისხლის სამართლის კანონმდებლობით როგორც წარსულში, ისე მიმდინარე ეტაპზე, მოქალაქეთა პირადი საკუთრების ხელყოფა უფრო მსუბუქად ისჯება, ვიდრე სოციალისტური საკუთრებისა, რადგანაც ეს უკანასკნელი ჩვენი სახელმწიფოს ძლიერებისა და ზალხის კეთილდღეობის საფუძველია.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, იურიდიულ ლიტერატურაში პროფ. კურინოვის მიერ გამოთქმულია აზრი, რომ ტრანსპორტის მოძრაობის უსაფრთხოებისა და ექსპლოატაციის წესების დარღვევით სოციალისტური ქონების დაზიანებისა თუ განადგურებისას, ქმედობა უნდა დაკვალიფიციროდეს რსფსრს სსკ-ს 211-ე მუხლით, ე. ი. იმ მუხლით, რომელიც უფრო მკაცრ სასჯელს ითვალისწინებს. დამატებითი კვალიფიკაცია სხვა მუხლით ასეთ შემთხვევებში ავტორს შეეძლება მიანიჭოს.¹⁶

ჩვენის აზრით, ამ დებულებაში რიგი უზუსტობაა დამკვიდრებული.

ცნობილია, რომ კანონმდებელი რსფსრს სისხლის სამართლის კოდექსის 211-ე (საქართველოს სსრ სსკ-ს 241-ე) მუხლში ლაპარაკობს მნიშვნელოვან მატერიალურ ზარალზე და არა მატერიალურ ზარალზე საერთოდ. მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენება კი გათვალისწინებულია რსფსრს სსკ-ს 98-ე (საქართველოს სსრ სსკ-ს მე-100) მუხლის (სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ქონების განზრახ დაზიანება ან განადგურება) მეორე ნაწილში, როგორც ქმედობის კვალიფიციური სახე და სასჯელად მისთვის ნაგარაუდევია თავისუფლების აღკვეთა ვადით ათ წლამდე.

როგორც ვხედავთ, პროფ. ბ. კურინოვის მოსაზრება არ შეესაბამება საქმის რეალურ ვარემოებას. ტრანსპორტის მოძრაობის უსაფრთხოებისა და ექსპლოატაციის წესების დარღვევით სოციალისტური ქონებისათვის განზრახ მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენებას ვერ დავაკვალიფიცირობთ რსფსრს სსკ-ს 211-ე მუხლით, რადგანაც ამ მუხლის პირველი ნაწილის სანქცია უფრო მსუბუქია, ვიდრე ეს გათვალისწინებულია რსფსრს სსკ-ს 98-ე მუხლით.

ჩვენის აზრით, საქართველოს სსკ-ს 241-ე მუხლის მეორე ნაწილში (რსფსრს სსკ-ს 211-ე მუხლში და სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების სსკ-ს შესაბამის მუხლებში) გათვალისწინებული სოციალისტური ქონებისათვის მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენება გულისხმობს მხოლოდ გაუფრთ-

¹⁶ Б. А. Куринов. დასახ. ნაშრ. გვ. 101.

თხილებლობით ბრალს, ვინაიდან სისხლის სამართლის კოდექსის მე-100 მუხლით დიდი ღირებულების სოციალისტური ქონების განზრახი დაზიანება გაცილებით უფრო მკაცრ სასჯელს იწვევს.

სხვაგვარად უნდა გადაწყდეს საკითხი სატრანსპორტო საშუალებით მოქალაქეთა პირადი ქონებისათვის განზრახ მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენების დროს. ამ შემთხვევაში დამნაშავეს პასუხს ვერ ვაგებინებთ მხოლოდ მოქალაქეთა პირადი ქონების წინააღმდეგ მიმართული განზრახი დანაშაულისათვის, რამდენადაც აქაც თავს იჩენს ის დიდი უხერხულობა, რაც მოქმედ კანონმდებლობაში შეიმჩნევა — სასჯელთა აშკარა და გაუმართლებელი შეუსაბამობა სსკ-ს 241-ე და 157-ე მუხლებში გათვალისწინებული ერთი და იმავე შედეგების გამოწვევისათვის.

გვრჩება კვლავ ერთი გამოსავალი. ვივარაუდოთ, რომ კანონმდებელი სსკ-ს 241-ე მუხლში, მოქალაქეთა პირადი ქონებისათვის მნიშვნელოვანი ზარალის მიყენებისათვის, გაუფრთხილებლობით ბრალთან ერთად უშვებს განზრახვის შესაძლებლობასაც და ქმედობა დავაკვალიფიციროთ დანაშაულთა ერთობლიობის წესით (სსკ-ს 241 და 157-ე მუხლებით).

გამოთქმული მოსაზრებებიდან გამომდინარე, ჩვენის აზრით, მიზანშეწონილი იქნებოდა სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს პლენუმს მიეთითებინა, რომ თუ დაზარალებულის სხეულის განზრახ მძიმე ან მსუბუქი დაზიანება ანდა მოქალაქეთა პირადი ქონებისათვის მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის განზრახი მიყენება გამოწვეული იყო დამნაშავეს მიერ ტრანსპორტის მოძრაობისა და ექსპლოატაციის უსაფრთხოების წესების დარღვევით, მან პასუხი უნდა აგოს დანაშაულთა ერთობლიობისათვის (პიროვნების ქონების წინააღმდეგ მიმართული განზრახი დანაშაულისა და ავტოსატრანსპორტო დანაშაულისათვის — მუხ. 241), ხოლო თუ დამნაშავეს განზრახვა მოიცავდა დაზარალებულის სიკვდილს, სხეულის ნაკლებად მძიმე დაზიანებას ან სოციალისტური ქონებისათვის მნიშვნელოვანი მატერიალური ზარალის მიყენებას, ქმედობა უნდა დაკვალიფიცირდეს როგორც მოქალაქეთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის (სოციალისტური ქონების) წინააღმდეგ მიმართული განზრახი დანაშაული.

საქართველოს სსრ სისხლის საგართლის კოლექსის 168-ე მუხლს ესაჭიროება შევსება

3. კვარაცხელია

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა და საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭომ 1970 წლის 22 სექტემბერს მიიღეს დადგენილება „საბინაო კოოპერაციული მშენებლობის მდგომარეობისა და მისი შემდგომი განვითარების ღონისძიებათა შესახებ“. დადგენილებაში მითითებულია სერიოზული ნაკლოვანებები, რომლებსაც ადგილი აქვს საბინაო კოოპერატივის საქმეში, და დასახულია საბინაო სამშენებლო კოოპერატივების საქმიანობის გაუმჯობესების ღონისძიებანი.

უჭველია, ამ დადგენილების მიღება ხელს შეუწყობს საბინაო კოოპერაციის ბოროტად გამოყენების აღმოფხვრას და სათანადო წესრიგის დამყარებას; მაგრამ კანონმდებელს ხელისუფლების ორგანოებისათვის ჯერ კიდევ არ მიუცია საკანონმდებლო ნორმა, რომელიც საფუძვლად დაედება საბინაო კოოპერაციულ მშენებლობაში შესვლისათვის დადგენილი წესის დამრღვევი პირების სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემას.

სოხუმის საბინაო მშენებლობის კოოპერატივების გამგეობას ერთ-ერთი ამ კოოპერატივის წევრმა მოქალაქე ჩ-მ მიმართა თხოვნით ნება დაერთოთ გაეყიდა ბინა, რომელიც ეკავა საბინაო სამშენებლო კოოპერატივის საცხოვრებელ სახლში. ამავე დროს ამ გამგეობაში განცხადება შეიტანა მოქ. ფ-მ, რომ ნება დაერთოთ, როგორც ნათესავისათვის, ეყიდა ბინა.

სავსებით ბუნებრივია, რომ გამგეობამ არ დააკმაყოფილა მოქ. ჩ. და მოქ. ფ-ს თხოვნა, მიიჩნია, რა სამართლიანად, რომ ბინა, რომელიც კოოპერაციულ საკუთრებას წარმოადგენს, არ შეიძლება იქცეს ყიდვა-გაყიდვის საგნად მოქალაქეთა შორის.

მიუხედავად ამისა, მოქ. ჩ-მ მაინც ჩაწერა მოქ. ფ. ამ ბინაში, და მოქ. ფ-მ დაიწყო იქ ცხოვრება.

რამდენიმე ხნის შემდეგ მოქ. ჩ-მ გამგეობაში შეიტანა განცხადება მოქ. ფ-ს სახელზე საბაიო შესატანების გადაფორმების შესახებ. საფუძვლად მას მოჰყავდა ის ფაქტი, რომ მოქ. ფ. არის მისი ნათესავი, ოჯახის წევრია, მასთან ერთად ცხოვრობს ბინაში და მასთან განუყოფელი საოჯახო მეურნეობა აქვს.

გამგეობამ საკითხი გაიტანა კოოპერატივის წევრების საერთო კრებაზე, რომელმაც მოქ. ჩ-ს ნება დართო გადაეფორმებინათ საბაიო გადასახადი მოქ. ფ-ს სახელზე და მოქ. ფ. მიღებულ იქნა საბინაო სამშენებლო კოოპერატივის წევრად ნაკლებად მოქალაქე ჩ-სა. კოოპერატივის წევრების საერთო კრების ოქმის ამონაწერი მოქ. ფ-ს პირად საქმეებთან ერთად გადაეგზავნა მშრომელთა დეპუტატების ადგილობრივ საბჭოს. აღმასკომმა დაამტკიცა საერთო კრების გადაწყვეტილება. რამდენიმე ხნის შემდეგ მოქ. ჩ. ამოეწერა ამ ბინიდან.

ამრიგად, ადგილი ჰქონდა საბინაო სამშენებლო კოოპერატივის ბინით სარგებლობის უფლების დათმობას.

ეს გარიგება ასე თუ ისე მაინც შენიღბულია იურიდიულად და თავდაპირველად რომ არ ყოფილიყო განცხადებები ჩ-ს განზრახვის შესახებ — ბინა

გაეყიდა და ფ-ს განზრახვის შესახებ ბინა ეყიდა და რომ ძალზე მოკლე არ ყოფილიყო ვადა მოქ. ჩ-ს ბინაში მოქ. ფ-ს ჩაწერასა და მოქ. ჩ-ს მიერ შეტანილ განცხადებას შორის საპაიო გადასახადის გადაფორმების შესახებ მოქ. ფ-ს სახელზე, ალბათ ექვიც არ აღიძვრებოდა ბინის გაყიდვის ფაქტის შესახებ.

მაგრამ სხვა საბინაო სამშენებლო კოოპერატივების სამმართველოს და საბინაო სამშენებლო კოოპერატივების საერთო კრებების მიერ კოოპერაციული ბინების სავსებით შეუნიღბავი ყიდვა-გაყიდვა წარმოებს. ამასთანავე, იციან რა, რომ მათი მოქმედება უკანონოა, ანდა ცდებიან ამგვარი გარიგების კანონიერებაში, საბინაო სამშენებლო კოოპერატივების სამმართველოები არ უგზავნიან აღმასკომს კოოპერატივის წევრების საერთო კრების ოქმებს საბინაო სამშენებლო კოოპერატივებში ცვლილებების შეტანის შესახებ და საერთო კრების მიერ კოოპერატივის წევრად მიღებული მოქალაქეები მათ მიერ ნაყიდ კოოპერაციულ ბინებში ცხოვრობენ ისე, რომ არ არსებობს მშრომელთა დეპუტატების ადგილობრივი საბჭოს აღმასკომის გადაწყვეტილება, როგორც ამას მოითხოვს საქართველოს სსრ საბინაო სამშენებლო კოოპერატივის სანიმუშო წესდების მე-10 მუხლი.

როდესაც ადგილობრივი საბჭოებისათვის ცნობილი ხდება კოოპერაციული ბინების ყიდვა-გაყიდვის ფაქტები, აღმასკომს არ შეუძლია მიიღოს გადაწყვეტილი ზომები ამის აღმოსაფხვრელად და დამნაშავე პირთა დასასჯელად, რადგანაც არც სანიმუშო წესდება და არც საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსი არ ითვალისწინებს არავითარ სანქციას კოოპერაციული ბინებით სარგებლობის უფლების ასეთ დათმობაზე.

თუმცა მშრომელთა დეპუტატების ადგილობრივი საბჭოების საბინაო-კომუნალური სამმართველოები (განყოფილებები) უფლებამოსილი არიან საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის მე-2 მუხლის მე-4 პუნქტის, სსრ კავშირის საპროკურორო ზედამხედველობის დებულების 23-ე მუხლისა და 1971 წლის საბინაო-სამშენებლო კოოპერატივების სანიმუშო წესდების 27-ე მუხლის „თ“ პუნქტის მიხედვით თხოვნით მიმართონ პროკურატურას წარადგინოს სარჩელი საბინაო-სამშენებლო კოოპერატივის ბინაში შესახლებული მოქალაქის გამოსახლებაზე, თუგინდ იგი შესახლებული იყოს კოოპერატივის წევრების საერთო კრების გადაწყვეტილებით, მაგრამ სათანადოდ გაფორმებული ორდერის გაუცემლად, როგორც ამას მოითხოვს სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს 1964 წლის 19 ნოემბრის დადგენილების მე-7 პარაგრაფი.

მაგრამ მაშინაც კი, თუ სასამართლო ამ სარჩელს დადებითად გადაწყვეტს და დააკმაყოფილებს პროკურატურის მოთხოვნას გამოსახლების შესახებ, დამნაშავე პირები დაუსჯელნი რჩებიან, რადგან მოქმედი კანონმდებლობით კოოპერაციული ბინების დათმობა გასამრჯელოს ალებით არ ითვლება სისხლის სამართლის დანაშაულად.

კანონმდებლობამ საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსში შეიტანა 168-ე მუხლი, რომელიც ითვალისწინებს იმ პირის სისხლის სამართალში მიცემას, რომელიც გასამრჯელოს ალებით მშრომელთა დეპუტატების ადგილობრივი საბჭოების, აგრეთვე სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ წარმოებათა და დაწესებულებათა კუთვნილ სახლებში მდებარე ოთახს ან ბინას უთმობს სხვას.

რატომ ჩათვალა კანონმდებელმა სახელმწიფო ან საუწყებო საბინაო ფონდის სახლებში საცხოვრებელი ფართობის დათმობა საზღაურის აღებით სისხლისსამართლებრივ დანაშაულად? იმიტომ, რომ ოთახების ან ბინის დათმობისას საზღაურის აღებით ხდება: პირველი — ერთი მოქალაქის მიერ მეორისათვის იმ ქონების სარგებლობის უფლების მიყიდვა, რომელიც წარმოადგენს სოციალისტურ საკუთრებას და არ არსებობს ამ ქონების მესაკუთრის თანხმობა.

მეორე, ეს არის სახელმწიფო და საუწყებო საბინაო ფონდის სახლებში საცხოვრებელი ფართობის განაწილების დადგენილი წესის დარღვევა.

მესამე, აქ ადგილი აქვს ანგარებას-საზღაურის მიღების სახით სახელმწიფო და საუწყებო საცხოვრებელი ფონდის სახლებში საცხოვრებელი ფართობის სარგებლობის უფლების დათმობისათვის.

კანონმდებლობამ მსგავსი გარიგებანი საქართველოს სსრ სამოქალაქო კოდექსის 49-ე მუხლით გაუქმებულად და საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 168-ე მუხლის საფუძველზე — სისხლისსამართლებრივ დასასჯად ქმედობად მიიჩნია.

ამასთანავე საყოველთაოდ ცნობილია, რომ საბინაო კოოპერაციული მშენებლობა თავისი სოციალ-ეკონომიური და სამართლებრივი ბუნების მიხედვით სოციალისტური საკუთრების ერთ-ერთი ფორმაა. ბუნებრივია, რომ მოქალაქეებს უფლება არა აქვთ სრულად ან ნაწილობრივად განასხვისონ იგი, თუნდაც ამისათვის არსებობდეს საბინაო სამშენებლო კოოპერატივის წევრთა ზაერთო კრების თანხმობა.

ჩვენი აზრით, საზღაურით ბინების ან ოთახების უკანონო დათმობა საბინაო კოოპერაციული მშენებლობის სახლში, ე. ი. კოოპერაციულ სახლში მუდმივი და უვადო ცხოვრების უფლების გაყიდვა წარმოადგენს დანაშაულებრივ სტატუსს და მოითხოვს სისხლის სამართლის წესით დევნას, რამდენადაც კოოპერაციული ბინით სარგებლობის უფლების დათმობისას ხდება:

პირველი, ერთი მოქალაქის მიერ მეორისაგან ქონებით სარგებლობის უფლების ყიდვა, როცა ეს ქონება წარმოადგენს კოოპერაციულ-სოციალისტურ საკუთრებას, თუნდაც ამისათვის არსებობდეს (ან არ არსებობდეს) ამ ქონების მფლობელის ნებართვა.

მეორე, საბინაო კოოპერაციულ მშენებლობაში წევრად შესვლის წესის დარღვევა, როცა არ არსებობს მშრომელთა დეპუტატების ადგილობრივი საბჭოს აღმასკომის მიერ დამტკიცებული საბინაო სამშენებლო კოოპერატივის წევრების საერთო კრების შესაბამისი გადაწყვეტილება.

მესამე, კოოპერაციულ ბინაში შესახლების დადგენილი წესის დარღვევა, როცა არ არსებობს აღმასკომის მიერ გაცემული შესახლების ორდერი.

მეოთხე, კოოპერაციული ქონებით სარგებლობის უფლების შეძენის განზრახვა ამ უფლების შეძენის დადგენილი წესით გვერდის ავლით.

მეხუთე, ანგარება — საზღაურის მიღება კოოპერაციულ ბინაში სარგებლობის უფლების დათმობისათვის.

იმის გამო, რომ სახელმწიფო და საუწყებო, აგრეთვე საბინაო სამშენებლო-კოოპერაციული საბინაო ფართობის განაწილების დადგენილი წესის დარღვევის დანაშაულებრივი განზრახვა ორივე მხარის ქმედობაშია, სამართლიანი უქნებოდა სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიგვეცა გარიგების ორივე მონაწილე.

ჩვენი აზრით, დათმობაში მიღებული გასამრჯელო გადარიცხულ უნდა იქნას სახელმწიფო შემოსავალში, როგორც ამას ითვალისწინებს საქართველოს სსრ სამოქალაქო კოდექსის 49-ე ან საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 180-ე მუხლი.

ჩვენი აზრით საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 168-ე მუხლი უნდა გადმოიცეს შემდეგი რედაქციით:

168-ე მუხლი. ბინების ან ოთახების არაკანონიერი დათმობა და შექმნა

ბინების ან ოთახების არაკანონიერი დათმობა და შექმნა იმ სახლებში, რომლებიც წარმოადგენს მშრომელთა დეპუტატების ადგილობრივი საბჭოების სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, საწარმოებისა და დაწესებულებების, აგრეთვე საბინაო მშენებლობის კოოპერატივების საკუთრებას, ისევე გამასწორებელი სამუშაოებით ერთ წლამდე ვადით ან ჯარიმით ამას მანეთამდე, ამასთანავე ჩამორთმეულ უნდა იქნას და სახელმწიფოს შემოსავალში გადაირიცხოს ფულადი ან სხვა სახის გასამრჯელო, რომელიც მიღებულია ამ დათმობით.

და, ბოლოს, აუცილებელია გადაწყდეს, დარჩეს თუ არა საბინაო კოოპერატიული მშენებლობის სახელმწიფო და საუწყებო საბინაო ფონდების სახლებში ოთახით ან ბინით სარგებლობის უფლება იმ პირებს, რომლებმაც სხვას დაუთმეს მათთვის განკუთვნილი ბინები, მაგრამ არაკანონიერი გარიგების გამომქადანების შემდეგ ხელახლა შესახლდნენ ამ ბინაში.

როგორც ცნობილია, საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 294-ე მუხლის შესაბამისად გამჭირავებელი დებს ბინის გაჭირავების ხელშეკრულებას იმ პირთან, ვის სახელზეც გაცემულია ორდერი. თანახმად საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 278-ე მუხლისა, „დამჭირავებელი მოვალეა ისარგებლოს ქონებით ხელშეკრულების თანახმად და ქონების დანიშნულების შესაბამისად. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ვალდებულია იცხოვროს ოთახში ან ბინაში. თუ დამჭირავებელი მისთვის დანიშნულ საცხოვრებელ ფართობს ვინმეს დაუთმობს და სხვაგან გადავა მუდმივ საცხოვრებლად, იგი არღვევს ზემოხსენებულ ხელშეკრულებას. საქ. სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 278-ე მუხლის ძალით დამჭირავებელს შეუძლია ბინიდან დამჭირავებლის გასვლისა და სხვა ადგილზე მუდმივ საცხოვრებლად გადასვლის დღიდან დაარღვის ეს ხელშეკრულება აქედან გამომდინარე ყველა შემდეგით დამჭირავებლისათვის.

თუ დამჭირავებელი დაბრუნდება მისთვის ხელშეკრულებით განკუთვნილ საცხოვრებელ ფართობში, რომელიც მან სხვას დაუთმო, მაშინ მისი ამ ფართობზე ცხოვრების უფლება უნდა გადაწყდეს სასამართლოს მიერ, თუ კი დამჭირავებელი სისხლის სამართალში მიცემული იყო საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 168-ე მუხლის შესაბამისად. იმ შემთხვევაში, თუ დამჭირავებელი თავს აღიარებს დამნაშავედ მომხდარ დანაშაულში, რომელსაც ითვალისწინებს საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 168-ე მუხლი, მაშინ დამჭირავებელს უნდა ჰქონდეს უფლება სასამართლოს წესით გამოასახლოს არაკეთილსინდისიერი დამჭირავებელი. იმისათვის, რომ დამჭირავებელმა საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 168-ე მუხლის საფუძველზე შეძლოს გასახლება, აუცილებელია საქართ-

ველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 326-ე მუხლს დაემატოს მე-4 პუნქტი, რომელშიც მითითებული უნდა იყოს, რომ დამპირავებელს უფლება აქვს მოითხოვოს გაქირავების ხელშეკრულების დარღვევა და დამპირავებლისა და მისი ოჯახის წევრების გასახლება სხვა საცხოვრებელი ბინის მიუცემლად, თუ კი სასამართლო დამპირავებელს ჩათვლის იმ ბოროტმოქმედების ჩამდენად, რომელიც გათვალისწინებულია საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 168-ე მუხლით.

იმ შემთხვევაში, თუ ოთახების ან ბინის დათმობა მოხდა საბინაო კოოპერაციული მშენებლობის სახლში და საბინაო კოოპერაციული მშენებლობის წევრების საერთო კრებამ გარიცხა საბინაო კოოპერაციული მშენებლობის წევრობიდან მოქალაქე, რომელმაც თავისი უფლება დაუთმო სხვა მოქალაქეს, რომელიც მიღებულია გასული წევრის ნაცვლად; მაშინ აღმასკომი ვალდებულია დაამტკიცოს საბინაო კოოპერაციული მშენებლობის წევრების საერთო კრების გადაწყვეტილება ბინის დათმობი წევრის გარიცხვის შესახებ.

თუ კოოპერაციული ბინის დათმობა ხდება საბინაო კოოპერაციული მშენებლობის წევრის გაუტიცხავად ახალი წევრის მიღებით, ხოლო მოქალაქე, იურიდიულად რჩება რა საბინაო-სამშენებლო კოოპერატივის წევრად გადადის მუდმივ საცხოვრებლად სხვა სახლში ან სხვა ქალაქში და უთმობს სხვა პირს კოოპერაციული ბინით სარგებლობის უფლებას, მაშინ იგი უნდა გაირიცხოს საბინაო-სამშენებლო კოოპერატივის წევრობიდან, რადგან იგი ფაქტიურად არ სპირობს საცხოვრებელ ფართობს. ამისთვის აუცილებელია 1971 წლის საქართველოს სსრ საბინაო-სამშენებლო კოოპერატივების სანიმუშო წესდების 27-ე მუხლს დაემატოს შესაბამისი პუნქტი.

გამომდინარე აქედან აუცილებელია საქართველოს სსრ საბინაო კოოპერაციული მშენებლობის სანიმუშო წესდების 32-ე პუნქტს დაემატოს შესაბამისი პუნქტი.

თუ საბინაო კოოპერაციული მშენებლობის წევრი დაბრუნდება მისთვის განკუთვნილ კოოპერაციულ ბინაში, რომელიც მან სხვა პირს დაუთმო, მაშინ ამ კოოპერაციული ბინით სარგებლობის უფლება უნდა გადაწყდეს სასამართლო წესით, თუ კი იგი სისხლის სამართალში იყო მიცემული საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 168-ე მუხლის შესაბამისად.

თუ სასამართლო დამნაშავედ ცნობს საბინაო-სამშენებლო კოოპერატივის წევრს ჩადენილ დანაშაულში, რომელიც გათვალისწინებულია საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 168-ე მუხლით, იგი უნდა გაირიცხოს საბინაო-სამშენებლო კოოპერატივის წევრობიდან. ხოლო ამ მოტივით წევრობიდან გარიცხვისათვის აუცილებელია საქართველოს სსრ საბინაო-სამშენებლო კოოპერატივის სანიმუშო წესდების 27-ე მუხლს დაემატოს ნორმა იმის შესახებ, რომ საბინაო სამშენებლო კოოპერატივის წევრი საჭიროა გაირიცხოს საბინაო მშენებლობის კოოპერატივიდან, თუ კი სასამართლო მას დამნაშავედ ცნობს საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 168-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულში.

ზემოდასახელებული შენიშვნები ჩვენი აზრით, ხელს შეუწყობს არა მარტო კანონმდებლობის სრულყოფას, არამედ აგრეთვე აღმოფხვრის სისხლის სამართლის დანაშაულის ერთ-ერთ სახეს — საბინაო მშენებლობის კოოპერატივების სახლებში ოთახის ან ბინის დათმობასა და შექენას გასამრჯელოს მიღების ხარჯზე.

სენაკოთა ღა ორგანიზაციოთა ქონების დაცვის სახელშეკრულებო ურთიერთობა

3. ჯაბაღარი

სოციალისტური ქონების დაცვის ღონისძიებათა შორის დიდ როლს ასრულებს სოციალისტურ საწარმოთა და ორგანიზაციოთა სახელშეკრულებო ურთიერთობა შინაგან საქმეთა სამინისტროს არასაუწყებო დაცვის ორგანოებთან სახელმწიფო ქონების დაცვის შესახებ.

იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრებით ასეთი ხელშეკრულება სამოქალაქო სამართლებრივ კატეგორიას მიეკუთვნება. შემნახველის საქმიანობა აქ მიმართულია ქონების დაცვის უზრუნველყოფისადმი. მომსახურება გამოიხატება საქმიანობაში, რომელსაც არა აქვს ე. წ. განივთებული შედეგი. ამით ეს ხელშეკრულება განსხვავდება, მაგალითად, სანარღო ხელშეკრულებისაგან, რომლის მიხედვით მენარღე გადასცემს შემკვეთს, როგორც წესი, თავისი მუშაობის (მოქმედების) განივთებულ შედეგს¹.

მაგრამ ობიექტზე ქონების დაცვის ხელშეკრულება განსხვავდება შენახვის ხელშეკრულებისაგან.

შენახვის ხელშეკრულებით შენახვისათვის გადაიცემა მხოლოდ მოძრავი ნივთები და არავითარ შემთხვევაში შენობები, ნაგებობანი, საწყობები, მაღაზიები, ნათესები, ბაღები და სხვ. მათი დაცვა-შენახვა ხორციელდება სხვა სამოქალაქო სამართლებრივი ხელშეკრულებებით, როგორც არის შრომის ხელშეკრულება, მომსახურების ხელშეკრულება ან დაცვის განხორციელების (ობიექტთა დაცვის) ხელშეკრულება.

ქონების დაცვისას არ ხდება მთელი ქონების მფლობელობაში გადაცემა და არც წარმოიშობა ამ ქონების დაბრუნების ვალდებულება.

დაცვის ხელშეკრულება ითვალისწინებს დამკველის ვალდებულებას დაიცვას ქონება გარეშე პირთაგან, აცნობს ქონების მესაკუთრეს მოსალოდნელი საფრთხის შესახებ და სხვ.

შენახვა, როგორც სამოქალაქო მართლურთიერთობის ერთ-ერთი სახე, როგორც დამოუკიდებელი სამართლებრივი რეგულირების საგანი, წარმოადგენს მომსახურების გაწევას, რომელიც ერთადერთი და ძირითადი პირობაა შენახვის ხელშეკრულებით წარმოშობილ ურთიერთობაში.

ასეთია საბჭოთა იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული ის მოსაზრებანი, რითაც შენახვის ხელშეკრულება განსხვავდება დაცვის ხელშეკრულები-საგან.

ჩვენი აზრით, ეს განმარტება ამომწურავი არ არის. გარდა ზემოთ აღნიშნულისა განსხვავება ამ ხელშეკრულებათა შორის მდგომარეობს იმაშიც, რომ შენახვის ხელშეკრულების დროს მხარეთა მართლურთიერთობა გრძელდება

¹ იხ. **Е. Шешерин** — Договор хранения. «Советская юстиция», 1966 г. № 5, стр. 15, 16.

მანამდე, სანამ შემნახველი დაუბრუნებს მიმბარებელს შესანახად მიბარებულ ნივთს. ნივთის დაბრუნების მომენტიდან მხარეთა ურთიერთობა, რაც გათვალისწინებულია ამ ხელშეკრულებით, წყდება. ობიექტების დაცვის ხელშეკრულების დროს კი მხარეთა მართლურთიერთობა უფრო ხანგრძლივი ხასიათისაა. იგი, მაგალითად, არ წყდება მაშინ, როდესაც საუწყებო დაცვა დაწესებული პერიოდის (დამის) გავლის შემდეგ დაუზიანებლად ჩააბარებს საწარმოთა და სავაჭრო ორგანიზაციათა წარმომადგენლებს დასაცავად გადაცემულ ობიექტებს. შემდგომი პერიოდისათვის (ორი დღე-ღამისათვის ან ერთი სადღე-ღამისო) ამ ობიექტების დაცვის ვალდებულება კვლავ ძალაში რჩება ხელშეკრულების განუახლებლად. ჩვენი აზრით, ეს ერთ-ერთი ნიშანდობლივი თვისებაა, რაც განასხვავებს შენახვის ხელშეკრულებას დაცვის ხელშეკრულები-საგან.

ობიექტების დაცვის ხელშეკრულების დადების ზოგადი საფუძველია სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების მინისტრთა საბჭოების მიერ დამტკიცებული დებულებები მილიციის ორგანოებთან არასაუწყებო დაცვის შექმნის შესახებ.

არასაუწყებო დაცვა თავის ურთიერთობას საწარმოებთან, დაწესებულებებთან, მშენებლობებთან და ორგანიზაციებთან აწესრიგებს ზემოაღნიშნული დებულებით, აგრეთვე ობიექტების დაცვის შესახებ დადებული ხელშეკრულებით.

მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად არასაუწყებო დაცვას ეკისრება მატერიალური პასუხისმგებლობა იმ ქონებრივი ზარალისათვის, რაც მოუვიდათ საწარმოებს, დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებს ობიექტების არასათანადო დაცვის გამო. არასაუწყებო დაცვის პირადმა შემადგენლობამ ფხიზლად უნდა დაიცვას მისთვის მინდობილი ობიექტები გატაცებისაგან, არ დაუშვას გარეშე პირთა შეღწევა ობიექტებზე, იყოს შეუთრგებელი სოციალისტური საკუთრების დამტაცებლებისადმი, დროზე გამოეხმაუროს უწყესიგრობისა და უღარდებლობის ყოველგვარ გამოხატულებას, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს სახალხო დოვლათის გატაცება ან გაფუჭება. პირადმა შემადგენლობამ აუცილებელია კარგად იცოდეს და მტკიცედ დაიცვას უსაფრთხოების ტექნიკის, საწარმოო სანიტარიისა და ხანძარსაწინააღმდეგო დაცვის მოთხოვნები, მონაწილეობა მიიღოს სტატიკურ უბედურებათა წინააღმდეგ ბრძოლაში (ხანძარი, წყალდიდობა და ა. შ.), რომლებიც დასაცავ ობიექტებს განადგურებით ემუქრება; დახმარება გაუწიოს დანაშაულებრივი ხელყოფისა და სტიქიური უბედურებისაგან დაზარალებულ პირებს, შეამოწმოს დაცვის მდგომარეობა სამომხმარებლო კოოპერაციისა და სხვა ორგანიზაციების ობიექტებზე, დახმარება გაუწიოს მათ ობიექტებზე დაცვის მოწყობასა და ტექნიკურ საშუალებათა დაწერვაში. არასაუწყებო დაცვის მუშაკებს უფლება აქვთ მოსთხოვონ დასაცავი ობიექტების მუშებსა და მოსამსახურეებს, აგრეთვე გარეშე პირებს შესრულონ ობიექტის დაცვის რეჟიმი.

საწარმოების, მშენებლობების, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების ხელმძღვანელები თავის მხრივ მოვალენი არიან: დაიცვან წესრიგი ობიექტების ტერიტორიაზე და საწყობებში; არ დაუშვან დაუდევრობა მატერიალურ ფასეულობათა შენახვისას; მიიღონ საჭირო ზომები, რათა ობიექტები და მათი საწყობები დაცულ იქნას ტექნიკური საშუალებებით, აგრეთვე ხანძრის აღმოჩე-

ნის შეტყობინებისა და ჩაქრობის საშუალებებით; უზრუნველყონ სრული წესრიგი საწყობებში, სადაც ინახება სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობანი (კედლები, ჭერი, კარები, ფანჯრები); განახორციელონ საჭირო ღონისძიებანი დაცვის რეჟიმის შესრულების, დაცვის ტექნიკურ საშუალებათა დანერგვისა და მათი შენახვის შესახებ.

ობიექტების დაცვის შესახებ ხელმეკრულების მონაწილეთა უფლებები და ვალდებულებები გათვალისწინებულია სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოსთან არსებული სახელმწიფო არბიტრაჟის მიერ 1967 წლის 21 მაისის № ტდ—თარიღით დამტკიცებული ტიპური ხელმეკრულებით — „მილიციის ორგანოებთან არსებული არასაუწყებო დაცვის ქვედანაყოფთა მიერ ობიექტების დაცვის შესახებ“.

ტიპური ხელმეკრულების შესაბამისად გაიზარდა მხარეთა უფლებები და პასუხისმგებლობა ვალდებულებათა არშესრულების ან არასათანადოდ შესრულებისათვის.

პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ არასაუწყებო დაცვა და სამეურნეო ობიექტები (საწარმოები, დაწესებულებები, მშენებლობები, რომლებიც დებენ ხელმეკრულებებს ობიექტების დასაცავად) სწორად ერკვევიან მათ წინაშე დასახულ ამოცანებში, რაც გამომდინარეობს მოქმედი კანონმდებლობიდან და მიმართულია სოციალისტური საკუთრების დაცვისაკენ. მიუხედავად ამისა, მათ პრაქტიკულ საქმიანობაში შეინიშნება ზოგიერთი სიძნელეც.

როგორც აღინიშნა, არასაუწყებო დაცვის მუშაკთა ვალდებულებაში შედის: უზრუნველყონ სასაქონლო-მატერიალურ ფასეულობათა დაცვა, არ დაუშვან მისი გატაცების შემთხვევა, აგრეთვე არ მისცენ უცხო ელემენტებს საშუალება შევიდნენ დასაცავ ტერიტორიაზე. განახორციელონ სასაშვო სისტემა, კონტროლი გაუწიონ სასაქონლო-მატერიალურ ფასეულობათა როგორც გატანას, ისევე შეტანას.

სამეურნეო ორგანიზაციების წარმომადგენლები დაცვის მუშაკებთან ერთად ახორციელებენ ობიექტზე ახალი ტექნიკური საშუალებების დანერგვას, სიგნალიზაციის დაყენებას და უზრუნველყოფენ მათს ნორმალურ მუშაობას. ობიექტებზე სასიგნალიზაციო ტექნიკის, პულტებისა და სხვა სახის დანადგარების დაყენების ხარჯების გადახდა ხდება მოკავშირე რესპუბლიკების მინისტრთა საბჭოების დადგენილებების შესაბამისად.

დამცველი ჯგუფი ვალდებულია თავისი ძალებით უზრუნველყოს დაცვის ობიექტის ყველა საგუშაგო ხანძარსაწინააღმდეგო საშუალებებით და თუ კი აღმოაჩენს რომელიმე საგუშაგოზე ხანძრის გაჩენის შემთხვევას, ვალდებულია სასწრაფოდ აცნობოს რაზმს და მიიღოს საჭირო ზომები ცეცხლის ჩასაქრობად.

სამეურნეო ორგანოები მოვალენი არიან დაცვის ობიექტი აღჭურვიონ ტექნიკური საშუალებებით, რათა შექმნან ყოველგვარი პირობები იმისათვის, რომ მტკიცედ იქნეს დაცული სასაქონლო-მატერიალურ ფასეულობათა შენახვა. ამასთანავე სამეურნეო ორგანო ვალდებულია უზრუნველყოს წარმოებაში სამუშაო რეჟიმი, დააწესოს სასაშვო სისტემა, რათა ობიექტის ტერიტორიაზე უცხო პირი უსაშვოდ ვერ შევიდეს.

როგორც იურიდიულ ლიტერატურაშია აღნიშნული, ობიექტების სახელმეკრულებო დაცვის ზოგიერთი საკითხი სპეციალურ განხილვას საჭიროებს, რადგან ისინი უკავშირდებიან ამ ურთიერთობის გამოყენების პრაქტიკას.

კერძოდ, ზაზი უნდა გაესვას იმ გარემოებას, რომ დებენ რა ხელმეკრუ-

ლებას არასაუწყებო დაცვის ქვედანაყოფებთან სამეურნეო ორგანიზაციები, გამოდიან როგორც ქონებრივ უფლებამოვალეობათა მატარებელი, ე. ი. როგორც იურიდიული პირები.

დამოკიდებულება არასაუწყებო დაცვასა და სამეურნეო ორგანოს შორის აგებულია ორმხრივი მატერიალური პასუხისმგებლობის პრინციპზე.

პრაქტიკული საქმიანობის დროს მთავარია განვსაზღვროთ — არიან თუ არა ხელშეკრულების დამდები მხარეები იურიდიული პირის უფლების მქონენი, რადგან არაიურიდიული პირების მიერ დადებულ ხელშეკრულებას კანონიერი ძალა არა აქვს — ისინი მხარეებად ვერ წარდგებიან სადავო საკითხის განხილვის დროს.

მიუხედავად ამისა, პრაქტიკაში არის შემთხვევები, როდესაც ხელშეკრულებას არასაუწყებო დაცვასთან დებენ არაიურიდიული პირის უფლების მქონე ორგანიზაციები.

საარბიტრაჟო პრაქტიკაში ვხვდებით ისეთ შემთხვევებსაც, როდესაც სარჩელი არასაუწყებო დაცვას წარედგინება არა ხელშეკრულების დამდები ორგანიზაციის მიერ, არამედ ამ ორგანიზაციის ზემდგომი ორგანოსაგან, რაც არასწორია.

არასაუწყებო დაცვასა და სამეურნეო ორგანოს შორის სადავო საკითხების განხილვის დროს დიდი მნიშვნელობა აქვს ობიექტების სწორ კვალიფიკაციას. წაყენებული სარჩელის განხილვის დროს ყურადღება უნდა გამახვილდეს იმაზე — არის თუ არა ესა თუ ის შენობა ან საკუჭნაო, საწყობი და სხვა ნაგებობანი დამოუკიდებელი ობიექტი. ამის მიხედვით უნდა გადაწყდეს არასაუწყებო დაცვის მატერიალური პასუხისმგებლობის საკითხი.

ფაბრიკა-ქარხნების, კომბინატების და სხვა საწარმოთა ტერიტორიებზე, რომლებსაც იცავს არასაუწყებო დაცვა, განლაგებულია სასააღილოები, ბუფეტები და საწყობები, რომლებიც ეკუთვნიან სავაჭრო ორგანიზაციას.

ისმება კითხვა: — ეკისრება თუ არა არასაუწყებო დაცვას ზარალის ანაზღაურება, რაც მიაღდებათ სავაჭრო ორგანიზაციებს პროდუქტების მოპარვის, ე. ი. ქურდობის შემთხვევაში. ამ საკითხთან დაკავშირებით მოსაზრება გამოთქვეს სსრ კავშირის შინაგან საქმეთა სამინისტრომ და სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოსთან არსებულმა სახელმწიფო არბიტრაჟმა. ფაბრიკა-ქარხნებისა და კომბინატების ტერიტორიაზე განლაგებული სასააღილოები, ბუფეტები და საწყობები დამოუკიდებელი ობიექტებია. ამიტომ სავაჭრო ორგანიზაციებმა, რომლებსაც ეკუთვნის სასააღილოები, ბუფეტები და საწყობები, ხელშეკრულება უნდა დადონ არასაუწყებო დაცვასთან ყველა ამ შენობების დაცვის შესახებ, შათი ცალცალკე აღნიშვნით.

მხოლოდ ამის შემდეგ დაეკისრება არასაუწყებო დაცვას მატერიალური პასუხისმგებლობა ქურდობით მიყენებული ზარალისათვის.

ამ დებულების სისწორის საილუსტრაციოდ მოვიყვანთ მაგალითს.

1970 წლის 31 იანვარს დღის 8 საათზე სოხუმის არასაუწყებო დაცვის თანამშრომლებმა სოხუმის რაიკოპკავშირის № 43 უნივერსალური მაღაზია ჩააბარეს მაღაზიის მუშაკებს, რომლებმაც იგი შეუმოწმებლად გააღეს და დაიწყეს ვაჭრობა. ორი საათის გასვლის შემდეგ შინაგან საქმეთა განყოფილებას კი აცნობეს, რომ უნივერსალი გატეხილია და გატაცებულია მატერიალური ფასეულობანი.

მილიციის წარმომადგენლის თანდასწრებით ჩატარებული დათვალიერებით აღმოჩნდა, რომ მაღაზიის სექციებიდან მატერიალურ ფასეულობათა გატაცებას ადგილი არ ჰქონია, რადგან ამ სექციების მიერ წინააღმდეგობის ნაკლები თანხა უკლებლივ აღმოჩნდა ადგილზე.

შეიქმნა კომისია და ჩატარდა მაღაზიის მატერიალურ ფასეულობათა ინვენტარიზაცია.

აღწერის შედეგად გამოვლინდა დანაკლისი, რომელიც ბოროტმოქმედთა ჯგუფმა გაიტაცა მაღაზიაზე ახლადმიშენებული შენობიდან, მას მაღაზია საწყობად იყენებდა. მის დაცვას ხელმწიკრულება არ ითვალისწინებდა. მხოლოდ ორი თვის შემდეგ, უნივერსიტეტის დირექციამ არასაუწყებო დაცვასთან დადო ხელმწიკრულება ამ ახლად აშენებული შენობის დაცვის შესახებ.

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებულმა სახელმწიფო არბიტრაჟმა 1970 წლის 25 მარტს გაარჩია სავაჭრო ორგანიზაციის სარჩელი სოხუმის შინაგან საქმეთა განყოფილების არასაუწყებო დაცვის წინააღმდეგ ზარალის ანაზღაურების შესახებ და თავისი გადაწყვეტილებით ზარალის ანაზღაურება დააკისრა არასაუწყებო დაცვას.

არბიტრაჟის გადაწყვეტილების მომენტიდან თავის საქმის გამოძიება არ იყო დამთავრებული და დამნაშავე პირები არ იყვნენ დადგენილნი. ამიტომ საქართველოს მინისტრთა საბჭოსთან არსებულმა სახელმწიფო არბიტრაჟმა განმეორებით განიხილა ეს საქმე.

არბიტრაჟმა ამ საქმეში არა ცნო არასაუწყებო დაცვის პასუხისმგებლობა და უარი უთხრა სავაჭრო ორგანიზაციას სარჩელის დაკმაყოფილებაზე.

საქმე შემდგომში განიხილა სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოსთან არსებულმა სახელმწიფო არბიტრაჟმა და იმ მოტივით, რომ ახლად მიშენებული შენობის კარები და სარკმელი არასაუწყებო დაცვის ნებართვით და მისი უშუალო მონაწილეობით ბლოკირებული იყო ელექტროსიგნალიზაციით, რომელიც ჩართული იყო ცენტრალურ პულტსამართავთან, სავაჭრო ორგანიზაციის ზარალის ანაზღაურება დააკისრა არასაუწყებო დაცვას. ამ გადაწყვეტილებას საფუძვლად დაედო ის, რომ რადგან ელექტროსიგნალიზაცია ახლადმიშენებული შენობის კარებსა და სარკმელში იყო მოთავსებული და შეერთებული მთავარ პულტსამართავ აპარატთან არასაუწყებო დაცვის მუშაკების მიერ, იგულისხმება, რომ არასაუწყებო დაცვამ ეს მიშენებული შენობაც მიიღო დასაცავად.

გადაწყვეტილება შეიძლება სადავოც გახდეს შემდეგი მოსაზრებებით:

ტიპური ხელმწიკრულების მე-9 პუნქტის „ე“ პარაგრაფის შინაარსის მიხედვით იმ შემთხვევაში, თუ კი სამეურნეო ორგანო დაიწყებს ობიექტის კაპიტალურ შეკეთებას, ახალი შენობის აშენებას ან მიშენებას, რომელსაც თან სდევს სამუშაო რეჟიმისა და პროფილის შეცვლა, აგრეთვე შენობაში ელექტროსიგნალიზაციის ბლოკირება, რომელიც ჩაერთვება სამართავ პულტთან, სამეურნეო ორგანო ვალდებულია დაუყოვნებლივ აცნობოს ეს არასაუწყებო დაცვას, ვინაიდან ობიექტის ტერიტორიაზე ახალი შენობის აშენება ან მიშენება აუცილებლად გამოიწვევს დაცვის დისლოკაციის შეცვლასაც. საჭირო ხდება აგრეთვე განხორციელდეს ხანძარსაწინააღმდეგო პროფილაქტიკური ღონისძიებანი. მატერიალური პასუხისმგებლობის დადგენისათვის, აღნიშნულ მაგალითში საჭირო იყო ახლად მიშენებულ ობიექტზე მხარეთა შორის დადებულ იყო დამატებითი ხელმწიკრულება მისი დასაცავად მიღების შესახებ.

სწორედ ამან გამოიწვია საარბიტრაჟო პრაქტიკაში ასეთი, ერთიმეორის სა-
წინააღმდეგო გადაწყვეტილებების გამოტანა.

ამდენად ტიპური ხელშეკრულების მე-9 პუნქტს, სადაც მითითებულია, რომ იმ შემთხვევაში, თუ სამეურნეო ორგანო დაიწყებს ობიექტზე კაპიტალურ შეკეთებას, ახალი შენობის აშენებას ან მიშენებას, სამეურნეო ორგანო ვალდებულია დაუყოვნებლივ აცნობოს ეს არასაუწყებო დაცვას⁴; ჩვენი აზრით, უნდა დაემატოს: „და გააფორმოს დამატებითი შეთანხმება დასაცავ ობიექტზე ყოველი ახლად მიმატებული შენობის დაცვის შესახებ“.

ტიპური ხელშეკრულებით არასაუწყებო დაცვა პასუხს აგებს იმ შემთხვევაში, თუ ობიექტზე მატერიალური ფასეულობანი გატაცებულია ქურდობით, ე. ი. ბოროტმოქმედმა საკეტების მომტკრევით, შენობის გატეხით, სამაგრების მოძრობით, მალაზიის ვიტრინის მინების ამოღებით და სხვა საშუალებებით მოახერხა მატერიალურ ფასეულობათა გატაცება, განადგურება ან გაფუჭება, ამასთანავე ობიექტზე უცხო პირის შეღწევის შედეგად მიყენებული ზიანისათვის დაცვის ორგანოსაგან სასაშვებ რეჟიმის დარღვევის გამო.

არასაუწყებო დაცვა თავისუფლდება პასუხისმგებლობისაგან, თუ იგი თავის მხრივ დაამტკიცებს ზარალის უქონლობას. იგი თავისუფლდება პასუხისმგებლობისაგან სტიქიური უბედურების დროს მიყენებული ზარალისათვის, აგრეთვე იმ ფულადი თანხების გატაცებისათვის, რაც მეტი რაოდენობით იქნა დატოვებული ობიექტზე, ვიდრე მას უფლება ჰქონდა დაეტოვებინა, აგრეთვე იმ ფულადი სახსრების გატაცებისათვის, რაც იყო შენახული რკინის სე-
იფში ან ყუთში.

არასაუწყებო დაცვას არ ეკისრება პასუხისმგებლობა მიყენებული ზარალისათვის, თუ მომკვლევა და საგამოძიებო ორგანომ აგრეთვე სასამართლომ დაადგინა, რომ სამეურნეო ორგანოს წარმომადგენელმა სამუშაო საათების დამთავრების შემდეგ არ ჩართო ელექტროსიგნალიზაცია ან არ შეატყობინა არასაუწყებო დაცვას, რომ ელექტროსიგნალიზაცია არ მუშაობს, აგრეთვე თუ სამეურნეო ორგანომ დადგენილ ვადებში არ შეასრულა არასაუწყებო დაცვის მიერ შედგენილ აქტში მითითებანი ობიექტზე ტექნიკური ძველი სამაგრების ახლით შეცვლის, დადების შესახებ და თუ ეს გახდა ქურდობის მიზეზი.

ამის საფუძველზე შესაძლებლობა გვეძლევა პასუხი გავცეთ ზოგიერთ კითხვას.

პირველ რიგში ხაზი უნდა გაესვას იმ გარემოებას, რომ მართალია — მხარეთა ურთიერთობა ობიექტების ხელშეკრულებითი დაცვის შესახებ სამოქალაქო სამართლებრივ ხასიათს ატარებს, როგორც ხელშეკრულების დამდებ მხარეთა ნების გამოვლინების ფაქტზე დაყრდნობილი მართლურთიერთობა, მაგრამ იმდენად, რამდენადაც დაცვის ობიექტთა განსაზღვრა ადმინისტრაციული წესით არის განპირობებული (მოკავშირე რესპუბლიკების მინისტრთა საბჭოების მიერ დამყარებული სავალდებულო წესით), ასეთი ხელშეკრულების დადების საკითხი გადაწყვეტილია ადმინისტრაციული აქტით და სავალდებულო ხასიათს ატარებს. ამდენად ჩვენ მიგვაჩნია უფრო სწორად ამ ურთიერთობის აღიარება ადმინისტრაციულ სამოქალაქო სამართლებრივ (შერეულ) ურთიერთობად.

ამ ხელშეკრულების თავისებურება იმაშიც გამოიხატება, რომ სასაქონლო-

მატერიალურ ფასეულობათა დაცვის მნიშვნელოვან პირობად გვევლინება ობიექტების ტექნიკური აღჭურვილობა, რაც უფრო ხელსაყრელ მდგომარეობას ქმნის სოციალისტური ქონების დაცვის უზრუნველყოფისათვის. თავისებურია ტიპური ხელშეკრულებით განსაზღვრული მატერიალური პასუხისმგებლობაც. პირველ საკითხად ამ მიმართულებით წამოიჭრება კითხვა: როგორია, მაგალითად, საუწყებო დაცვის მატერიალური პასუხისმგებლობა, შეზღუდული, თუ სრული?

ტიპური ხელშეკრულების ტექსტის გულდასმითა შესწავლამ დაგვარწმუნა, რომ ამ საკითხზე პასუხის გაცემა შეუძლებელია ტრაფარეტულად, ყველა შემთხვევებისა და მდგომარეობის მიმართ ერთიანი მიდგომით. როდესაც საქმე გვაქვს, მაგალითად, სავაჭრო მაღაზიაში არსებულ ფასეულობათა გაქურდვის შედეგად მიყენებული ზარალის ანაზღაურებასთან, აქ არასაუწყებო დაცვის პასუხისმგებლობა სრულია. ასევეა ფულის გატაცების შემთხვევაშიც.

ზოლო როდესაც არასავაჭრო შენობიდან ქონების გატაცებასთან გვაქვს საქმე (მაგალითად, საწარმოს პროდუქციის საწყობი) აქ, შეიძლება ვიგულისხმოდ არასაუწყებო დაცვის ნაწილობრივი (შეზღუდული) პასუხისმგებლობა, რადგან ამ ქონების ღირებულების ანაზღაურება შეიძლება არ ნიშნავდეს იმ ზოგების სრულად მიღებას, რასაც კრედიტორი მიიღებდა.

ექვს იწვევს ტიპური ხელშეკრულების იმ ნაწილის მართებულობა, რომელიც არასაუწყებო დაცვის მატერიალური პასუხისმგებლობიდან განთავისუფლების ზოგიერთ დებულებას შეეხება.

არასაუწყებო დაცვა თანახმად ტიპური ხელშეკრულების მე-15 მუხლის „უ“ და „ზ“ პუნქტებისა თავისუფლდება მატერიალური პასუხისმგებლობისაგან, თუ დადგინდა სამეურნეო ორგანოს მიერ სიგნალიზაციის ჩაურთველობის ან სიგნალიზაციის უწყსრიგო მდგომარეობაში ყოფნის შეუტყობინებლობის ფაქტი. აგრეთვე თუ სამეურნეო ორგანოს მიერ არ იყო შესრულებული ორმხრივი აქტით დადგენილ ვადაში დასაცავი ობიექტების ტექნიკური გამაგრებულობის ვალდებულებანი, რაც გახდა მიზეზი ობიექტის გაქურდვისა.

ლიტერატურაში სწორად არის მითითებული და ჩვენც იმ აზრს ვიზიარებთ, რომ ეს ვარემოებანი არ უნდა ვახდეს არასაუწყებო დაცვის პასუხისმგებლობისგან სავსებით განთავისუფლების საფუძველი.

არ შეიძლება მხედველობაში არ იქნას მიღებული ის გარემოება, რომ როგორც სიგნალიზაციის, ისე ტექნიკური გამაგრებულობის წესივრულ მდგომარეობაზე კონტროლი ეკისრება თვით არასაუწყებო დაცვას და თუ სამეურნეო ორგანო რაიმე უმოქმედობას იჩენს, არასაუწყებო დაცვა ვალდებულია გადაამტკრელი ზომები მიიღოს ამის წინააღმდეგ.

ტიპური ხელშეკრულების ეს დებულებები ასუსტებენ არასაუწყებო დაცვის პასუხისმგებლობას და არ შეესაბამებიან სოციალისტური ქონების დაცვის გაძლიერების არსებით პრობლემებს. საერთოდ კი პასუხისმგებლობის საკითხი უნდა გადაიჭრას კონკრეტულ ვითარებათა გათვალისწინებით, რომ არ შეილახოს სოციალისტური ქონების გაძლიერებული დაცვის ერთიანი პრინციპი და ამ მხრივ მხარეთა ერთიანი ვალდებულებაც.

ამას უნდა დავემატოთ ისიც, რომ სპეციალური სამართლებრივი ნორმით ან ტიპური ხელშეკრულებით არ არის გადაჭრილი საკითხი იმის შესახებ, თუ რა მატერიალური პასუხისმგებლობა ეკისრება არასაუწყებო დაცვას, თუ იგი

ვერ უზრუნველყოფს დაცვის დროს ხანძარსაწინააღმდეგო უსაფრთხოებას. არასაუწყებო დაცვის ეს ვალდებულება ტიპური ხელშეკრულებით გათვალისწინებულია, მაგრამ (ხელშეკრულების მე-4 თავი) აღნიშნული პუნქტის დარღვევის შემთხვევისათვის მატერიალურ პასუხისმგებლობაზე არაფერი არის ნათქვამი.

ამიტომ პრაქტიკაში ამ საკითხების განხილვისას სიძნელებს ვაწყდებით. მოვიყვანოთ მაგალითი ჩვენი რესპუბლიკის პრაქტიკიდანაც, რომელიც ნათელიყოფს ამ საკითხში გარკვეულობის შეტანის აუცილებლობას.

1968 წლის 2 იანვარს ლანჩხუთის რაიკოოპერატივთან გაფორმებულ იქნა დასაცავი ობიექტების სია (ხელშეკრულების დანართი), რომელშიც სხვა ობიექტებთან ერთად შეტანილ იქნა „ქალაქის კოოპერატივის კანტორა“.

1969 წლის 3 აპრილს ღამის 3—4 საათზე ლანჩხუთის ქალაქის კოოპერატივის ადმინისტრაციული შენობა და ამ შენობაში არსებული საბუღალტრო საბუთები დაიწვა, რაზეც იმავე დღეს აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე.

ობიექტს იცავდა არასაუწყებო დაცვის დარაჯი.

1969 წლის 1 მარტის მდგომარეობით შედგენილი აღდგენითი ბალანსით გამოვლინდა სახელმწიფო თანხის დარღვევა, რომელიც მიეკუთვნება ზარალს.

არასაუწყებო დაცვის დარაჯს სისხლის სამართლის კოდექსის 102-ე მუხლის თანახმად მიესაჯა პატიმრობა 1 წლით.

ხანძრის შედეგად გამოწვეული ზარალი გადასახდელად დაეკისრა არასაუწყებო დაცვის მახარაძის განყოფილებას ლანჩხუთის რაიკოოპერატივის სასარგებლოდ.

როგორც სისხლის სამართლის საქმის მასალების გაცნობით გამოირკვა, არასაუწყებო დაცვა აღნიშნულ საქმეზე ჩაბმული არ ყოფილა სამოქალაქო მობასუხედ. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 49-ე მუხლის სავალდებულო მოთხოვნა რატომღაც არ იქნა გათვალისწინებული.

ზემოაღნიშნულის გამო არასაუწყებო დაცვის სამმართველომ საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს წინაშე მართებულად დააყენა საკითხი, რომ განჩინების სამოქალაქო ნაწილში შეტანილი ყოფილიყო ცვლილება, განჩინებიდან ამორიცხულიყო დაცვის მახარაძის განყოფილებაზე თანხის გადასახდელად დაკისრება. სამოქალაქო სარჩელი უნდა ღიად ყოფილიყო დატოვებული, რამდენადაც სახელმწიფო არბიტრაჟის პრაქტიკა ხანძრის შედეგად გამოწვეული ზარალის ანაზღაურების საკითხში არასაუწყებო დაცვის მატერიალურ პასუხისმგებლობას არ ცნობს.

ეს მაგალითი იმის მანიშნებელია, რომ ნორმატიული ხასიათის მასალა ამ საკითხში არ არის დაზუსტებული და მიუხედავად ობიექტების ხელშეკრულებით დაცვის მართლურთიერთობის არსებობის საკმაოდ დროისა, ჯერ კიდევ გადაუჭრელია მხარეთა მატერიალური პასუხისმგებლობის ზოგი პრობლემა, რაც იურიდიული მეცნიერების შემდგომი კვლევის საგანია.

სასამართლო ზედამხედველობის განხორციელების პროცესუალური საკითხი

ე. გვათუა,

სსრ კავშირის პროკურატურის განყოფილების პროკურორი

3. ღიომინი,

სსრ კავშირის პროკურატურის განყოფილების პროკურორი,

იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი

სსრ კავშირის და მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართალწარმოების საფუძვლების მე-19 მუხლის შესაბამისად ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი სასამართლო ახორციელებს ზედამხედველობას ამ რესპუბლიკის სასამართლო ორგანოების საქმიანობაზე.

მიუხედავად ამისა, საქართველოს სსრ რესპუბლიკაში სისხლის სამართლის საქმეთა საკასაციო და ზედამხედველობის წესით განხილვის პრაქტიკაში ხშირად ვხვდებით ისეთ შემთხვევებს, როდესაც ავტონომიური რესპუბლიკის სახალხო სასამართლოების განაჩენების კანონიერებას და დასაბუთებულობას სასამართლო ზედამხედველობის წესით ამოწმებენ სხვა ავტონომიური რესპუბლიკის ან ავტონომიური ოლქის სასამართლო ორგანოები, ავტონომიური ოლქის სახალხო სასამართლოების განაჩენებს კი — ერთ-ერთი ავტონომიური რესპუბლიკის სასამართლო ორგანოები.

ასე, მაგალითად, 1968 წლის 21 აგვისტოს ჩიკვაიძის მიმართ ბათუმის სახალხო სასამართლომ გამოიტანა განაჩენი, რომელიც საკასაციო ინსტანციამ უცვლელად დატოვა. აჭარის ასსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარემ გააპროტესტა ზედამხედველობის წესით განაჩენი და საკასაციო განჩინება ჩიკვაიძის მიმართ. ეს პროტესტი განიხილა სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სასამართლოს პრეზიდიუმმა.

ამ სასამართლოს პრეზიდიუმის უფლებამოსილებაში კი აჭარის ასსრ სასამართლო ორგანოების საქმიანობის ზედამხედველობა არ შედის.

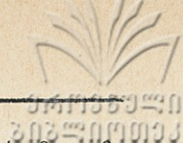
რას ეყრდნობა ასეთი პრაქტიკა?

საქართველოს სსრ სასამართლო წყობილების კანონის 36-ე და 46-ე მუხლებით დადგენილია, რომ იმ შემთხვევაში, თუ პირველი ან საკასაციო ინსტანციის სასამართლოების მიერ საქმის განხილვაში მონაწილეობას მიიღებს ავტონომიური ოლქის სასამართლოს პრეზიდიუმის ან ავტონომიური რესპუბლიკის პრეზიდიუმის წევრების უმრავლესობა, სათანადო სასამართლოს თავმჯდომარე წარუდგენს საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარეს საქმეს მისი სხვა სასამართლოში გადაცემის საკითხის გადაწყვეტისათვის.

ეს დებულება მოკუმთვლია საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 385-ე მუხლში.

უნდა აღინიშნოს, რომ სსრ კავშირის პროკურატურაში ზედამხედველობის წესით შემოწმებული საქმეების მასალებში არ იყო რაიმე მონაცემი იმის შესახებ, რომ ეს საქმეები წარედგინა საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართ-

ლოს თავმჯდომარეს, რომელმაც მიიღო გადაწყვეტილება საქმის რომელიმე სასამართლოში გადასაცხადად. პროტესტის ზედამხედველობის წესით ავტონომიური რესპუბლიკის ან ავტონომიური ოლქის პრეზიდიუმში შეტანის საკითხი გადაწყვეტილი იყო თვით პროტესტის ავტორის მიერ.

ასე, მაგალითად, ჩიკვაიძის საქმეზე აჭარის ასსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარემ შეიტანა პროტესტი უშუალოდ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის პრეზიდიუმში.

ეს კი პროცესუალური ნორმების დარღვევაა. ამასთან დაკავშირებით ისმის საკითხი, შეესაბამება თუ არა საქართველოს სსრ სასამართლო წყობილების კანონის 36-ე და 46-ე მუხლებისა და საქართველოს სსრ სსსკ 385-ე მუხლის ნორმები სასამართლო ზედამხედველობის არსს და საკავშირო კანონმდებლობას.

ჩვენის აზრით, ასეთი შესაბამისობა არ არსებობს. სასამართლო ორგანოები ახორციელებენ ზედამხედველობას კანონით გათვალისწინებული უფლებამოსილების ფარგლებში.

როგორც აღვნიშნეთ, ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი სასამართლო ახორციელებს ზედამხედველობას ამ რესპუბლიკის სასამართლო ორგანოების საქმიანობაზე, მოკავშირე რესპუბლიკის უმაღლესი სასამართლო კი — მოკავშირე რესპუბლიკის ყველა სასამართლო ორგანოების საქმიანობაზე.

სასამართლო ზედამხედველობის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ ზემდგომი სასამართლო ახორციელებს ქვემდგომი სასამართლოების ზედამხედველობას.

ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი სასამართლო უფლებამოსილი არ არის ზედამხედველობა გაუწიოს სხვა ავტონომიური რესპუბლიკის სასამართლო ორგანოების ან ავტონომიური ოლქის სასამართლო ორგანოების გადაწყვეტილებებს, საოლქო სასამართლო კი — ავტონომიური რესპუბლიკების სასამართლო ორგანოების გადაწყვეტილებებს.

სასამართლო ორგანოების გადაწყვეტილებათა კანონიერებისა და დასაბუთებულობის აუცილებელი პირობაა მოსამართლის დამოუკიდებლობისა და კანონისადმი დამორჩილების პრინციპის დაცვა. ამ პრინციპის რეალური განხორციელება უზრუნველყოფილია კანონით დადგენილი გარანტიების ერთობლიობით.

ერთ-ერთი ასეთი გარანტიაა კანონით დადგენილი ორგანოების წყობილება და იმ სასამართლოების წრის განსაზღვრა, რომლებიც ახორციელებენ ზედამხედველობას ქვემდგომი სასამართლოების მიმართ. სასამართლო ორგანოების სისტემა აგებულია სასამართლო ორგანოების ინსტანციურობის პრინციპის მიხედვით.

მხოლოდ ზემდგომ სასამართლოს შეუძლია გადასინჯოს ქვემდგომი სასამართლოს გადაწყვეტილება. ამიტომ ასეთი უფლებამოსილების გაცემა სხვა სასამართლოებისათვის, რომლებიც სასამართლო გადაწყვეტილებას გამოიტანენ სასამართლოს მიმართ ზემდგომ სასამართლო ორგანოებზე არ ითვლებიან, შეიძლება ჩავთვალოთ მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის პრინციპის დარღვევად.

ამასთან დაკავშირებით უნდა ვაღიაროთ, რომ საქართველოს სსრ სასამართლო წყობილების კანონის 36-ე და 46-ე მუხლების და საქართველოს სსრ სსსკ 385-ე მუხლის დებულებანი არ შეესაბამება საკავშირო კანონმდებლობას. ასეთ დებულებებს არ შეიცავს სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების კანონმდებ-

ლობა, თუმცა მათ შემადგენლობაში შედიან ავტონომიური რესპუბლიკებიც და ავტონომიური ოლქებიც.

სასამართლო გადაწყვეტილებათა ზედამხედველობის ზემოაღნიშნული წესი კანონის აშკარა დარღვევით სრულიად უსაფუძვლოდ გადატანილია საკასაციო ინსტანციაში.

იმ შემთხვევაში, თუ სახალხო სასამართლოს განაჩენი საკასაციო წესით გაუქმდა და ამ საქმეზე მეორედ გამოტანილ განაჩენზე შეტანილ საჩივარს ან პროტესტს იგივე საკასაციო ინსტანცია ვერ განიხილავს კვორუმის არარსებობის გამო, საქმე გადაიცემა სხვა ავტონომიური რესპუბლიკის ან ავტონომიური ოლქის საკასაციო ინსტანციის სასამართლოში.

ასე, მაგალითად, გოგრიჭიანს ბათუმის სახალხო სასამართლოს 1971 წლის 1 მარტის განაჩენით მსჯავრი დაედო საქართველოს სსკ 109-ე მუხლით. ეს საქმე საკასაციო წესით 1971 წლის 10 მაისს განიხილა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ.

1969 წლის 7 მარტს გულრიფშის სახალხო სასამართლომ (აფხაზეთის ასსრ) გამოიტანა განაჩენი ჩილაჩავას მიმართ. 1969 წლის 6 მაისს სამხრეთ ოსეთის საოლქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ განიხილა ეს საქმე საკასაციო წესით.

ყურადღებას იპყრობს ის გარემოება, რომ საკასაციო საჩივრები ამ საქმეებზე გაგზავნილ იქნა სხვა ავტონომიური რესპუბლიკის და ავტონომიური ოლქის საკასაციო ინსტანციის სასამართლოებში, საქართველოს სსრ უმაღლეს სასამართლოს კი (საქმის მასალების მიხედვით) არავითარი გადაწყვეტილება ამ საქმეზე არ მიუღია.

სისხლის სამართლის საქმეთა საკასაციო წესით ასეთი ვანხილვა საერთოდ არ გამომდინარეობს კანონიდან.

საქართველოს სსრ სსკ 338-ე მუხლში აღნიშნულია, რომ სასამართლოს განაჩენის გასაჩივრება და გაპროტესტება, რომელიც ძალაში არ არის შესული, შეიძლება საკასაციო ინსტანციის სასამართლოში, რომლის კომპეტენციაში საქართველოს სასამართლო წყობილების კანონის თანახმად შედის ამ სასამართლოს განაჩენებზე საჩივრებისა და პროტესტების განხილვა.

ამავე დროს სასამართლო წყობილების 32-ე და 42-ე მუხლების თანახმად ავტონომიური რესპუბლიკის სახალხო სასამართლოების ორგანოების განაჩენებზე საკასაციო წესით შეტანილ საჩივრებსა და პროტესტებს განიხილავს ამ რესპუბლიკის უმაღლესი სასამართლო, ავტონომიური ოლქის სახალხო სასამართლოების განაჩენებზე კი — ავტონომიური ოლქის სასამართლო. ამ წესიდან არავითარი გამოჩაკლისი კანონით დადგენილი არ არის.

ამიტომ ჩვენ მიგვაჩნია, რომ იმ შემთხვევაში, როდესაც სათანადო კვორუმში არ არის და საქმე ვერ იქნება განხილული ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი სასამართლოს ან ავტონომიური ოლქის სასამართლოს მიერ, სახალხო სასამართლოების განაჩენებზე შეტანილი საჩივრები და პროტესტები უნდა განიხილოს საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიამ.

ანალოგიური წესით უნდა იქნას განხილული ზედამხედველობის წესით პროტესტები სასამართლო გადაწყვეტილებებზე.

თუ საქმის პირველი ან საკასაციო ინსტანციის სასამართლოში განხილვი-

სას მონაწილეობა მიიღო ასსრ უმაღლესი სასამართლოს ან ავტონომიური ოლქის პრეზიდიუმის წევრების უმრავლესობამ, ეს სასამართლო ორგანო უფლებამოსილი არ არის განიხილოს საქმე ზედამხედველობის წესით.

ასსრ უმაღლესი სასამართლოს ან ავტონომიური ოლქის სასამართლოების თავმჯდომარეებმა და აგრეთვე სათანადო პროკურორებმა ამ შემთხვევაში საქმე უნდა გაუგზავნონ საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარეს ან საქართველოს სსრ პროკურორს მათ მიერ ზედამხედველობის წესით პროტესტის შეტანის, საკითხის განსახილველად საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიაში.

თუ ამ საქმეზე პროტესტი შეტანილია სსრ კავშირის გენერალური პროკურორის, სსრ კავშირის უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარის, საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარის, საქართველოს სსრ პროკურორის ან მათი მოადგილეების მიერ საქმე განსახილველად უნდა გადაეცეს საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა სასამართლო კოლეგიას.

ასეთი წესი დადგენილია ანალოგიური შემთხვევებისათვის სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსებით. ამ დარღვევათა აცილების მიზნით საჭიროა სათანადო ცვლილებები იქნას შეტანილი საქართველოს სსრ სასამართლო წყობილების კანონში და საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში.

შრომა-გასწორების ახალი კანონმდებლობა და მსჯავრებულთა შრომის ორგანიზაციის ზოგიერთი საკითხი

3. ზილანოზვილი,

საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა სამინისტროს შრომა-გასწორების დაწესებულებათა
სამმართველოს უფროსის მოადგილე, პოლბოლკოვნიკი

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტია და საბჭოთა სახელმწიფო დიდ ღონისძიებებს ახორციელებენ დამნაშავეობისა და საერთოდ სამართალდარღვევათა ლიკვიდაციისათვის, მათი წარმომშობი მიზეზების აღკვეთისათვის. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა პროფილაქტიკური ზომების გატარებას. მაგრამ სანამ ჩვენს საზოგადოებაში არის დამნაშავეობის გამოვლინებანი, სახელმწიფო იძულებულია საზოგადოებასთან ერთად მკაცრად დასაჯოს ის პირები, რომლებსაც არა სურთ ეზიარონ პატიოსან შრომითს ცხოვრებას, სჩადიან საზოგადოებრივად საშიშ ქმედობას, სისხლის სამართლის კანონმდებლობით გათვალისწინებულ დანაშაულს.

სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კანონმდებლობის საფუძვლების მე-20 მუხლის მიხედვით „სასჯელი როდია მხოლოდ დასჯა ჩადენილი დანაშაულისათვის, არამედ მიზნად ისახავს აგრეთვე გამოასწოროს და ხელახლა აღზარდოს მსჯავრდებულნი შრომისადმი პატიოსანი დამოკიდებულების, კანონთა ზუსტად შესრულების, სოციალისტური საერთო ცხოვრების წესებისადმი პატივისცემის სულისკვეთებით, აგრეთვე აცდენილ იქნას ახალ დანაშაულთა ჩადენა როგორც მსჯავრდებულ, ისე სხვა პირთა მიერ. სასჯელის მიზანი არ არის ფიზიკური ტანჯვის მიყენება ან ადამიანის ღირსების დამცირება“.

პარტიისა და მთავრობის პოლიტიკა დამნაშავეობასთან ბრძოლის საქმეში განსაზღვრავს ე. წ. შრომა-გასწორების პოლიტიკის შინაარსს. იმ საშუალებებიდან, რომლებსაც მსჯავრდებულთა გამოსწორებისა და ხელახლა აღზრდისათვის იყენებენ, (სასჯელის მოხდის რეჟიმი, საზოგადოებრივად სასარგებლო შრომა, პოლიტიკურ-აღმზრდელობითი მუშაობა, ზოგადსაგანმანათლებლო და პროფესიულ-ტექნიკური სწავლება), ჩვენ შევხებით მხოლოდ შრომის ნეშეობით აღზრდასა და გამოსწორების ზოგიერთ საკითხს მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით. ამ კანონმდებლობაში პირველ ყოვლისა, იგულისხმება სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების შრომა-გასწორების კანონმდებლობის საფუძვლები, რომელიც სსრ კავშირის უმაღლესმა საბჭომ დამტკიცა 1969 წლის 11 ივლისს, და მოკავშირე რესპუბლიკების შრომა-გასწორების კოდექსები (საქართველოს სსრ შრომა-გასწორების კოდექსი დამტკიცდა 1971 წლის 9 დეკემბერს რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს მიერ).

ცნობილია, რომ ჩვენს ქვეყანაში მოსპობილია დანაშაულობათა ისეთი სოციალური მიზეზები, როგორც არის ექსპლოატაცია, კერძო საკუთრება, მასების სიღატაკე და ა. შ. სამართლის მოთხოვნათა შეუსრულებლობა და დანა-

შაულის ჩადენა ცალკეული პირების ან პირთა გარკვეული ჯგუფების მიერ წარმოადგენს ექსცესებს, რომლებსაც, ცხადია, აქვთ თავიანთი მიზეზები და ამას სათანადოდ ასაბუთებს საბჭოთა სისხლის სამართლის მეცნიერება და კრიმინოლოგია. მაგრამ ერთი ცხადია — დანაშაული ჩვენში არ გამომდინარეობს სოციალისტური წყობილების ბუნებიდან. საბჭოთა სამართლის ნორმები სოციალისტური საზოგადოების წევრთა უდიდესი უმრავლესობის ნებას გამოხატავენ, მშრომელთა ინტერესებს იცავენ და მათი შესრულება ყველა მოქალაქეს თავის შინაგან მოთხოვნილებად უნდა მიაჩნდეს. ამავე დროს „სოციალიზმის პირობებში თვითეულ ადამიანს, რომელიც შრომითს გზას ასცდა, შეუძლია დაუბრუნდეს სასარგებლო საქმიანობას“¹.

შრომა-გასწორების დაწესებულებებში საზოგადოებრივად სასარგებლო შრომა წარმოადგენს მსჯავრდებულთა გამოსწორებისა და ხელახალი აღზრდის მნიშვნელოვან ბერკეტს. შრომის ის თვისება, რომ მის პროცესში ყალიბდება ადამიანთა ზნეობრივი ჩვევები, კოლექტიურობის გრძნობა, სხვა ადამიანებისადმი პატივისცემა, მოვალეობის შეგნება და ა. შ., მთლიანად არის გამოყენებული შრომა-გასწორების დაწესებულებებში მსჯავრდებულთა გამოსასწორებლად. ასეთი დანიშნულების მიუხედავად შრომა-გასწორების დაწესებულებებში საზოგადოებრივად სასარგებლო შრომა არ კარგავს თავის ეკონომიურ მნიშვნელობას. მსჯავრდებულთა შრომის, ისევე როგორც სხვა საბჭოთა ადამიანთა შრომის შედეგად იქმნება მატერიალური ფასეულობანი, რაც ხმარდება ხალხის ინტერესებისა და მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას.

მაგრამ ცხადია, შრომა-გასწორების კოლონიებში მსჯავრდებულთა შრომას თავისებურებანი გააჩნია, რაც განპირობებულია საზოგადოებრივ-სასარგებლო შრომაში მონაწილეობასთან თავისუფლების აღკვეთის პირობებში.

შრომა-გასწორების კანონმდებლობის საკავშირო საფუძვლებისა და საქართველოს სსრ შრომა-გასწორების კოდექსის მიხედვით ყოველი მსჯავრდებული ვალდებულია იშრომოს. მაგრამ ეს არ არის ჩვეულებრივ შრომით ხელშეკრულების საფუძველზე დამყარებული ურთიერთობა, ურთიერთობა თავისუფლების აღკვეთის ადგილის ადმინისტრაციასა და მსჯავრდებულს შორის. ადმინისტრაცია თვითონ მიუჩენს მსჯავრდებულს სამუშაო ადგილს და მისი თანხმობის გარეშე გადაიყვანს სხვა სამუშაოზე. მაგრამ ამავე დროს საზოგადოებრივად სასარგებლო შრომაში მსჯავრდებულთა ჩაბმისას ადმინისტრაციამ უნდა გაითვალისწინოს მსჯავრდებულის შრომისუნარიანობა და, შესაძლებლობის მიხედვით, მისი სპეციალობა და სურვილიც. თუ კი ამის საშუალება არ არის (თავისუფლების აღკვეთის ადგილებში წარმოების პროფილისა და სხვა მიზეზების გამო), მსჯავრდებული ვალდებულია ადმინისტრაციის მითითებით შეასრულოს ნებისმიერი სამუშაო. ამასთან მსჯავრდებულებს, რომლებიც სასჯელს იხდიან განსაკუთრებული რეჟიმის შრომა-გასწორების კოლონიებში, როგორც წესი, იყენებენ მძიმე სამუშაოებზე.

შრომა-გასწორების დაწესებულებათა უმრავლესობას, სადაც სასჯელს იხდიან და დასაქმებული არიან მსჯავრდებულები, აქვთ თავიანთი წარმოება, სადაც მზადდება სამრეწველო ხასიათის პროდუქცია. მაგალითად, საქართველოს ტერიტორიაზე ასეთ დაწესებულებებში მზადდება აგური, სამშენებლო ბლოკები, რკინაბეტონის კონსტრუქციები, კერამიკული ნაწარმი და მრავალი

¹ საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის პროგრამა, თბ. 1961, გვ. 118.

სახის ფართო მოხმარების საგნები. არის აგრეთვე სასოფლო-სამეურნეო პროფილის კოლონიები ჩაის მეურნეობებით.

ამავე დროს არის ისეთი კოლონიებიც, რომლებსაც თავიანთი საწარმოო ბაზა არ გააჩნიათ, ან ეს ბაზა საქმარისი არ არის ყველა მსჯავრდებულის დასაქმებისათვის. ამიტომ ეს დაწესებულებანი სახელმეურნეო წესით უთანხმდებიან იურიდიული პირის უფლებების მქონე ამა თუ იმ სამეურნეო ორგანიზაციას და უგზავნიან განსაზღვრული რაოდენობის მუშახელს. ორგანიზაცია კი კისრულობს მის განკარგულებაში გაგზავნილ პირთა შრომის ორგანიზაციას სპეციალურად მოწყობილ საწარმოო ზონებში, უზრუნველყოფს მსჯავრდებულთა დატვირთვას, სამუშაოთა მომარაგებას მასალებით, შრომის იარაღებით და ტრანსპორტით, კოლონიიდან მსჯავრდებულთა სამუშაო ადგილზე გადაყვანას, მუშაობის პროცესში ზედამხედველობის და დაცვის სამსახურის ორგანიზაციას უზრუნველყოფს კოლონიის ადმინისტრაცია.

შრომითი საქმიანობის ერთ-ერთ სახედ (თუმცა იგი უფრო ნაკლებ აღმზრდელი მნიშვნელობისაა) ითვლება კოლონიებში მოთავსებულ მსჯავრდებულთა გარკვეული ნაწილის გამოყენება კოლონიის სამეურნეო-საყოფაცხოვრებო მომსახურებისათვის (ტერიტორიისა და შენობის მოვლა-დასუფთავება, სამხარეთლოში მუშაობა და სხვ.). კატეგორიულად აკრძალულია მსჯავრდებულთა გამოყენება ისეთ სამუშაოზე, სადაც შეიძლება შეიქმნას პირობები სხვადასხვა სახის დარღვევისათვის, აგრეთვე მათი გამოყენება კოლონიის ადმინისტრაციის წარმომადგენელთა ან სხვა პირების პირადი მომსახურებისათვის.

შრომა-გასწორების კანონმდებლობის მიხედვით „ყველა მსჯავრდებული ვალდებულია იშრომოს“. არავითარი გამოწვევის გათვალისწინებული არ არის, ეს დებულება ეხება I და II ჯგუფის ინვალიდებსაც. მაგრამ თუ გავიხსენებთ იმავე კანონმდებლობის მეორე დებულებასაც, ცხადია, რომ ამ კატეგორიის პირებმა უნდა იმუშაონ თავიანთი შესაძლებლობისა და შრომის უნარის შესაბამისად.

ყველა მსჯავრდებულთა შრომის ორგანიზაცია ხდება განცალკევებით მოთავსების საერთო წესების დაცვით. სახელდობრ, განცალკევებულად უნდა შრომობდნენ მამაკაცები და ქალები, არასრულწლოვანნი და სრულწლოვანნი. მამაკაცები, რომლებსაც პირველად მიესაჯათ თავისუფლების აღკვეთა, განცალკევებული უნდა იყვნენ მსჯავრდებულთაგან, ვინც უკვე მოიხდა თავისუფლების აღკვეთა; არამძიმე დანაშაულისათვის პირველად მსჯავრდებულები იმათგან განცალკევებით, ვინც პირველად არის მსჯავრდებული მძიმე დანაშაულისათვის. განცალკევებული უნდა იყვნენ აგრეთვე განსაკუთრებით საშიშ სახელმწიფო დანაშაულისათვის მსჯავრდებულნი, განსაკუთრებით საშიში რეციდივისტები და მსჯავრდებულნი, რომელთაც პატიების ან ამნისტიის წესით შეეცვალათ სიკვდილით დასჯა თავისუფლების აღკვეთით.

სამუშაო დღის ხანგრძლივობა იმ პირებისათვის, რომლებიც სასჯელს იხდიან შრომა-გასწორების დაწესებულებებში (ისევე როგორც საპრობილევებში) შეადგენს 8 საათს, კვირაში ერთი დასვენების დღის მიცემით. საერთო წესების შესაბამისად მსჯავრდებულებს სამუშაოდან ათავისუფლებენ აგრეთვე უქმე დღეებში. თუ კი საწარმოო ან სხვა მიზეზით აუცილებელია მათი გამოყენება დასვენების ან უქმე დღეებში, მათ სამაგიეროდ დასვენება ეძლევათ ერ-

თი თვის განმავლობაში. დღესასწაულის წინა და დასვენების წინა დღეებში სამუშაო დღის ხანგრძლივობა არ მცირდება. შვებულების მიღების უფლება სასჯელის მოხდის პერიოდში თავისუფლებადაცვეთილ პირებს არა აქვთ. სასჯელის მოხდის პერიოდში მუშაობის დრო მათ შრომის სტაჟში არ ეთვლება.

შრომა-გასწორების კოლონიებში საწარმოო საქმიანობაში მონაწილეობისათვის მსჯავრდებულნი დაყოფილი არიან ბრიგადებად, რომლებშიც გაერთიანებულია 8—10-დან 45—50 კაცამდე. ბრიგადის ხელმძღვანელი ინიშნება კოლონიის ადმინისტრაციის მიერ. შემდეგ ბრიგადებს ყოფენ რგოლებად, ხოლო რამდენიმე ბრიგადა შეადგენს რაზმს.

შრომა-გასწორების დაწესებულებაში მომუშავე თავისუფლებადაცვეთილ პირებისათვის შრომის ანაზღაურების სისტემა ემყარება ჰუმანურობისა და სამართლიანობის პრინციპებს, რაც კიდევ უფრო ზრდის შრომის პროცესის აღმზრდელობითს მნიშვნელობას.

საკავშირო საფუძვლების 29-ე მუხლისა და საქართველოს სსრ შრომა-გასწორების კოდექსის 52-ე მუხლის მიხედვით „თავისუფლებადაცვეთილ პირთა შრომა ანაზღაურდება მისი რაოდენობისა და ხარისხის შესაბამისად სახალხო მეურნეობაში მოქმედი ნორმებისა და ნიხრების მიხედვით“ კერძოდ, მათზე ვრცელდება პრემიალური სისტემა, გადიდებული სატარიფო განაკვეთები ზოგიერთი პროდუქტისა და სამუშაოებისათვის და სხვა დამატებები ხელფასზე, გარდა წელთა ნამსახურობისათვის და უკიდურესი ჩრდილოეთისა და მასთან გათანაბრებულ სხვა რაიონებში მუშაობისათვის შედგაათებისა.

კოლონიის ადმინისტრაციას შეუძლია მსჯავრდებულებს შრომის ანაზღაურებად შეასრულებინოს ისეთი სამუშაოები, რომლებიც დაკავშირებულია კოლონიისა და მისი მომიჯნავე ტერიტორიის კეთილმოწყობასთან და მსჯავრდებულთა კულტურულ-საყოფაცხოვრებო პირობების გაუმჯობესებასთან. ასეთი სამუშაოების ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს დღეში 2 საათს და როგორც წესი, მსჯავრდებულებს ევალებათ შეასრულონ რიგითობის მიხედვით.

შრომა-გასწორების კოლონიების უმრავლესობაში მოქმედებს შრომის სანარდო ინდივიდუალური ანაზღაურება, რომლის დროს მსჯავრდებულებმა უნდა შეასრულონ გამომუშავეების დადგენილი ნორმები. მაგრამ ზოგიერთ კოლონიაში შემოღებულია კოლექტიური ანაზღაურება შრომისა ბრიგადების, სამჭროების, უბნების მიერ დამზადებული პროდუქციის მიხედვით. ორივე შემთხვევაში სანარდო წესით შრომის ანაზღაურების დროს ცალკეული მსჯავრდებულისა და ბრიგადისათვის დაკისრებული სამუშაო ფორმდება დავალება-განწყისის სახით, რომელშიც ზუსტად არის ფიქსირებული დაკისრებული სამუშაოს ხასიათი, მოცულობა, ნიხრი, დროის ნორმები და ა. შ. ხოლო სამუშაოს დამთავრების შემდეგ ტექნიკური კონტროლის განყოფილება აღნიშნავს ამ განაწესში, თუ როგორ არის შესრულებული დავალება, დაშვებულია თუ არა წუნი, და სხვა დამატებით ცნობებთან ერთად გადასცემს ბუღალტერიას შრომის ანაზღაურების გამოსაანგარიშებლად.

მსჯავრდებულებს, რომლებიც შრომა-გასწორების დაწესებულებებში მუშაობენ, ხელფასი დაერიცხებათ ამ დაწესებულებათა შესანახი ხარჯების ნაწილობრივი ანაზღაურების გათვალისწინებით. დარიცხული ხელფასიდან მსჯავრდებულმა უნდა აანაზღაუროს აგრეთვე კვებისა და ტანსაცმლის ღირებულება, გარდა სპეცტანსაცმლისა და სპეცკვების ღირებულებისა. იმ მსჯავრდე-

ბულთა პირად ანგარიშზე, რომლებიც წესიერად მუშაობენ, ასრულებენ დავა-
ლებებსა და გამომუშავების ნორმებს და არ არღვევენ რეჟიმს, ყველა დაკავე-
ბის მიუხედავად უნდა ჩაირიცხოს მათთვის დარიცხული თვიური ხელფასის
არანაკლებ 10 პროცენტისა, ხოლო I და II ჯგუფის ინვალიდების პირად ან-
გარიშზე, თუ ისინი რეჟიმს არ არღვევენ, არანაკლებ 25 პროცენტისა.

შრომა-გასწორების კანონმდებლობით რეგლამენტირებულია იმ დაქვეი-
თების რიგიც, რომლებიც წარმოებს მსჯავრდებულისათვის დარიცხული ხელ-
ფასიდან. რიგი ასეთია: საშემოსავლო გადასახადი, კვებისა და ტანსაცმლის ღი-
რებულება, აღმასრულებელი ფურცლით და სხვა სააღსრულებო საბუთებით,
მსჯავრდებულის მიერ სასჯელის მოხდის დროს სახელმწიფოსათვის მიყენე-
ბული ზარალის ანაზღაურება. იმ მსჯავრდებულებს, რომლებიც ბოროტად
თავს არიდებენ სამუშაოს, შრომა-გასწორების უფროსის დადგენილებით კვე-
ბისა და ტანსაცმლის ღირებულება დაექვეთებათ იმ თანხიდან, რომელიც ად-
რე იყო ჩარიცხული მათს პირად ანგარიშზე.

შრომისადმი კეთილსინდისიერი დამოკიდებულებისათვის, ისევე როგორც,
საერთოდ, წესიერი ყოფაქცევისათვის მსჯავრდებულთა მიმართ შეიძლება გა-
მოყენებულ იქნას წახალისების შემდეგი ღონისძიებანი: მადლობის გამოცხა-
დება, წარმოების მოწინავეთა დაფაზე შეტანა, ქების სიგელით დაჯილდოება,
პრემია მუშაობაში საუკეთესო მაჩვენებლებისათვის, წელიწადში დამატებით
ერთი ამანათის ან გადაცემის მიღების ნებართვა, წელიწადში ერთი მოკლევა-
დიანი ან ხანგრძლივი პაემანის უფლების მიცემა, ადმინისტრაციის მიერ წი-
ნათ დადებული სასჯელის ვადამდე მოხსნა და ა. შ.

ექვს გარეშეა, რომ საბჭოთა შრომა-გასწორების ახალი კანონმდებლობა
მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ჩვენი სახელმწიფოს შრომა-გასწორების პო-
ლიტიკის განხორციელებას, მსჯავრდებულთა გამოსწორებას და ხელახლა
აღზრდას.

ევგვიპოს სახელმწიფოს განვითარების ახალი ეტაპი

ო. შაჰანიძე,

ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი

ევგვიპოს ეროვნული რევოლუცია ღრმა სოციალური გარდაქმნებისათვის ბრძოლის გაფართოებით ხასიათდება. ამ ქვეყნის პოლიტიკური დამოუკიდებლობის მოპოვებას მალე მოჰყვა ძველი ევგვიპტური საზოგადოების სოციალ-ეკონომიური ცხოვრების რევოლუციური შეცვლაც. ამან კი განაპირობა ის, რომ ევგვიპტეში აზიისა და აფრიკის სხვა ახალგაზრდა ქვეყნებთან შედარებით ადრე; არაკაპიტალისტური განვითარების გზის გავლით, ორიენტაცია სოციალიზმისაკენ აიღო. სხვა სოციალ-ეკონომიური და პოლიტიკურ ნიშნებთან ერთად ამაზე მიუთითებს სახელმწიფოს მართვაში მშრომელთა მონაწილეობის გაფართოების ტენდენციები. სახელმწიფოს პოლიტიკურ საფუძველს პროგრესულ ძალთა (მუშათა კლასის, გლეხობის, დემოკრატიული ინტელიგენციისა და ეროვნული ბურჟუაზიის იმ ნაწილის, რომელიც რევოლუციური დემოკრატიის პოზიციებზე დგას) კავშირი ან როგორც მას ევგვიპტეში უწოდებენ, არაბთა სოციალისტური კავშირი შეადგენს.

ევგვიპტის არაბული რესპუბლიკა, როგორც სუვერენული სახელმწიფო, თავის ძირითად ამოცანად სახავს „სოციალისტური საზოგადოების“ ექსპლუატაციისაგან თავისუფალი საზოგადოების აშენებას. ეს მისი სტრატეგიული ამოცანაა, ხოლო უახლოესი ტაქტიკური ამოცანა იმაში მდგომარეობს, რომ მოკლე ვადაში დამთავრდეს ანტიიმპერიალისტური ეროვნულ-გამანათავისუფლებელი რევოლუცია, ე. ი. საბოლოოდ აღმოიფხვრას იმპერიალიზმისა და ფეოდალიზმის საგრძნობლად ძლიერი ნაშთები, ხალხის მასების ინტერესების შესაბამისად გატარდეს რადიკალური გარდაქმნები, მოხდეს ქვეყნის ცხოვრების დემოკრატიზაცია.

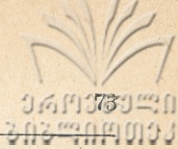
საერთო დემოკრატიული გარდაქმნები და სოციალისტური ხასიათის ცალკეული ამოცანების გადაწყვეტა ხელს უწყობს სოციალიზმის მშენებლობისათვის აუცილებელი მატერიალუ-

რი და სოციალური წინამძღვრების მომზადებას, თუმცა ეს ჯერ კიდევ არ აძლევს ევგვიპტეში არსებულ საზოგადოებრივ წყობილებას სოციალისტურ ხასიათს. ევგვიპტის არაბთა რესპუბლიკის აწ გარდაცვლილი პრეზიდენტი გამალ აბდელ ნასერი, ანალიზს უკეთებდა რა ქვეყნის რეალურ მდგომარეობას, თავის გამოსვლაში 1965 წლის დეკემბერში, მიტინგზე ქ. პორტ-საიდში აღნიშნავდა: „არასწორი იქნებოდა გვეფიქრა, რომ არაბთა გაერთიანებულ რესპუბლიკაში უკვე აშენდა სოციალისტური საზოგადოება. ჩვენ ვცხოვრობთ კაპიტალიზმიდან სოციალიზმში გადასვლის პერიოდში“¹.

ევგვიპტის არაბთა რესპუბლიკის ახალი გზით განვითარების მაჩვენებელია ეროვნული სახელმწიფო აპარატის მშენებლობის ისეთი მნიშვნელოვანი პრობლემის გადაჭრა, როგორცაა მართვის ძველი მონარქიულ-კოლონიური აპარატის მსხვრევის დამთავრება და ახალი ეროვნული სახელმწიფო აპარატის შექმნის მიღწევა.

ევგვიპტის ძველი სახელმწიფო აპარატი მონარქიულ-კოლონიური მართვის, დამონებული ევგვიპტელების კიდევ უფრო დამაბუნების აპარატი იყო, რომლის მიზანსაც შეადგენდა ევგვიპტის მოსახლეობის მკაცრი პოლიტიკური დათრგუნვა და ეკონომიური ძარცვა. ეს განაპირობებდა მის სტრუქტურას, ორგანიზაციას, მოღვაწეობის მეთოდებსა და კადრების შემადგენლობასაც. მართალია, 1952 წლამდე ევგვიპტეში ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის საერთო აღმავლობის შედეგად მართვის საკითხებში ერთგვარი რეფორმები ტარდებოდა, მაგრამ ყოველივე ეს არ ცვლიდა მონარქიულ-კოლონიური აპარატის შექმნის სისტემას. თუ კი ადგილი ჰქონდა ადმინისტრაციული აპარატის კადრების ევგვიპტიზაციას, ეს მიმართული იყო იქითკენ, რომ მმართველ წრეებს ხელი შეეშალათ ეროვნული ძალების კონსოლიდაციისათვის, განხეთქილება შეეტანათ ეროვნულ კადრებს შორის, დაეპირისპირებინათ ერთმანეთი-

¹ „ალ-აჰრამი“, 23.XII. 1965.

სათვის ერთი მუჭა უმაღლესი ეგვიპტელი ჩი-
ნოვნიკები ხალხის მასებისათვის.

ეგვიპტის 1952 წლის რევოლუციის შემდეგ
ძველი სახელმწიფოებრივი მანქანა კი არ და-
იმსხვრა, არამედ მოხდა მისი ზედპირული რე-
კონსტრუქცია. ლიკვიდირებულ იქნა მონარქი-
ულ-კოლონიური მართვის აპარატი, გატარდა
კადრების ეგვიპტიზაცია და ეროვნული სუვე-
რენიტეტის ზოგიერთი ატრიბუტის განსახორ-
ციელებლად შეიქმნა ახალი ორგანოები, ეს კი
პირველ ხანებში, ძველ სახელმწიფო აპარატის
საფუძვლებს არ შეხებია. ეს არ შეიძლება შე-
ფასებულ იქნეს, როგორც ეგვიპტის მთავრო-
ბის მიერ ეროვნული რევოლუციის გაღრმავე-
ბის აუცილებლობის უარყოფა, ვინაიდან ცნო-
ბილია, რომ ახალგაზრდა ქვეყნებში ძველი სა-
ხელმწიფო აპარატის ლიკვიდაციისა და გარდაქ-
მნის პროცესი შედარებით ბევრ დროს მოით-
ხოვს. ეს ხანგრძლივობა განპირობებულია იმით,
რომ თვით პროცესი ხორციელდება თანდათა-
ნობით, ეროვნულ-განმათავისუფლებელი რევო-
ლუციის განვითარებასა და გაღრმავებასთან ერ-
თად. იგრძნობოდა ეროვნული კვალიფიციური
კადრების უქმარისობა, რაც თავის მხრივ კო-
ლონიურ-მონარქიულ პერიოდში აღზრდილი,
ფეოდალური და მდიდრების ინტერესების გამოხატ-
ველი მართვის აპარატის შექმნის დიდი გამოც-
დილებების მქონე კადრების სახელმწიფო აპარა-
ტიდან გაქვეყნების საშუალებას არ იძლეოდა.
ასე, მაგალითად: 1963 წლის ივლისში ეგვიპტე-
ში ნაციონალიზებულ იქნა 276 კერძო და შე-
რეული კომპანია და ფირმა², მაგრამ კვალიფი-
ციური ეროვნული კადრების უქმარისობის გა-
მო ეგვიპტის მთავრობა იძულებული გახდა
კომპანიების და ფირმების ყოფილი მენაჯრო-
ნებები დაენიშნა უკვე ნაციონალიზებული კომ-
პანიებისა და ფირმების დირექტორთა საბჭოს
პრეზიდენტად, ქ. ალექსანდრიის ერთერთი
მსხვილი სავაჭრო-სამრეწველო კომპანიის პრე-
ზიდენტად მთავრობამ დანიშნა ყოფილი მილი-
ონერი, თვით ამ კომპანიის და სხვა ამგვარ-
ფირმათა ყოფილი მენაჯრონი ა. ფარგალი.

ახალი ეროვნული კადრები, რომლებიც სა-
ხელმწიფო აპარატის ძირითად დასაყრდენ
ბირთვის წარმოადგენენ, თავისი სოციალური
შემადგენლობით ერთფეროვანი როდია. ეროვ-
ნული დამოუკიდებლობის პირველ წლებში,
ასეთი კადრების საგრძნობ ნაწილს ბურჟუაზი-
ული და წვრილბურჟუაზიული წრეებიდან გა-
მოსული ადამიანები შეადგენენ. იყენებდნენ რა
თავიანთ სამსახურებრივ მდგომარეობას გამ-

დიდრების მიზნებისათვის, ისინი ცდილობდნენ
ახალ მმართველ კლასად გადაქცევას. გარკვე-
ულ დრომდე ეგვიპტის ეროვნული ბურჟუაზია,
როგორც მსხვილი, ისე საშუალო, მხარს უჭერ-
და ნასერის მთავრობის რეფორმებს, მხოლოდ
იმიტომ, რომ ის მათში საკუთარი გამდიდრე-
ბისა და პოლიტიკური ამაღლების ტრამპუნისა
და უცხოელ კონკურენტთა წინააღმდეგ ბრძო-
ლის კარგ საშუალებას ხედავდა.

ასეთი მხარდაჭერის არც თუ ისე მართე-
ბულმა შეფასებამ განაპირობა ის, რომ ეგვიპ-
ტის მმართველი წრეები საკუთარი ბურჟუა-
ზიის მიმართ ერთგვარი ილუზიებით განიმსქ-
ვალნენ, ეროვნული ეკონომიკის აღმავლობისა
და ხალხის მასების საარსებო დონის ამაღლე-
ბისათვის ბრძოლაში ბურჟუაზიის აქტიური მო-
ნაწილეობის იმედი ჰქონდათ.

ასეთი გაურკვევლობის პირობებში ქვეყნის
ეკონომიური და პოლიტიკური ცხოვრების ლო-
გიკამ აიძულა ეგვიპტის ხელმძღვანელები განე-
მტკიცებინათ სახელმწიფო, გაეთავისუფლები-
ნათ სახელმწიფო აპარატი ძველი კორუპციო-
ბული და გადაგარბული ელემენტებისაგან და
პოლიტიკურ არენაზე გამოეყვანათ ახალი ადა-
მიანები, ვინც სოციალ-ეკონომიური და პოლი-
ტიკური რევოლუციური გარდაქმნების ერთგუ-
ლი იყო. სწორედ ამიტომ ეგვიპტის პრეზიდენ-
ტიმა გაამალ ახდელ ნასერმა 1961 წლის 22 ივ-
ლისს მიტინგზე კაიროში ასე განაცხადა: „ჩვენ
უნდა ავაშენოთ ახალი საზოგადოება და ახალი
სახელმწიფო, ...ჩვენ უნდა შევქმნათ ახალი დე-
მოკრატია, ახალი სახელმწიფო, ახალი პოლი-
ტიკური, ეკონომიური და სოციალური სისტე-
მებით...“³

ეგვიპტეში ეროვნული რევოლუციის გაღრ-
მავების ობიექტური პირობები განსაზღვრავენ
ძველი სახელმწიფო აპარატის მსხვრევებსა და
ახლის შექმნის თავისებურებას, რაც იმაში
მდგომარეობს, რომ ძველი სახელმწიფო დაწე-
სებულლებანი კი არ დაშალეს, არამედ დაითხო-
ვეს კადრის ზოგიერთი ჩინოვნიკი, დაწესებუ-
ლებები კი საკანონმდებლო აქტების საფუძველ-
ზე თანდათანობით გარდაქმნეს, შემოადგეს მათი
ორგანიზაციისა და მოქმედების ახალი პრინ-
ციპები. ასე მოხდა არა მარტო „საზოგადოებ-
რივ მეურნეობის“ დაწესებულებებში, არამედ
არმიასა და პოლიციაშიც, სასამართლოსა და
სხვა ადმინისტრაციულ ორგანოებში. ასეთი
ფორმა საშიშია, რაც თვალნათლივ გამოვლინდა
ეგვიპტისა და სხვა არაბული ქვეყნების წინა-
აღმდეგ ისრაელის აგრესიის შემდგომ თვეებში.

2 „სოციალისტური კანონები“, ქაირო, 1964, გვ. 218, 221, 222, 264, 267, 276, 280 (არა-
ბულ ენაზე).

3 „ალ-ახბარი“, 23. VII 1961.

ამ აგრესიის შედეგებმა ეგვიპტის მთავრობა საკმაოდ გამოცდილი და გონიერი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწის პრეზიდენტი გახდა. ახალი სახელმწიფო აპარატის შესაქმნელად ადრე მიღებული ზომების უმარტივობაში დაარწმუნა.

ლაშქრული შეტევების გამოსწორების მიზნით პრეზიდენტმა გ. ა. ნასერმა 1968 წლის მარტში წამოაყენა ეგვიპტის სახელმწიფოს შემდგომი განვითარებისა და განმტკიცების ახალი პროგრამა, ე. წ. „30 მარტის პროგრამა“, რომელშიც ლაპარაკია ეგვიპტეში ახალი თანამედროვე სახელმწიფოს შექმნის პრობლემებზე.

ამ პროგრამაში ჩამოყალიბებულია ეგვიპტის სახელმწიფოს შინაგანი და საგარეო ფუნქციები და ამოცანები. გ. ა. ნასერი, მიუთითებდა რა სახელმწიფოს შინაგანი ფუნქციების არსზე, საფუძვლით სამართლიანად აღნიშნავდა, რომ ისინი პირველ რიგში მიმართული არიან კოლონიალიზმისა და ფეოდალიზმის ნაშთების საბოლოო ლიკვიდაციისაკენ. სახელმწიფოს ფუნქცია იქითკენაა გამოწეული, რომ რეაქციულ ძალებს არ მიეცეს საშუალება ქვეყანა იმპერიალიზმს მიჰყიდონ (დათრგუნვის ფუნქცია) და უზრუნველყოფილ იქნას ქვეყნის ეკონომიური, სოციალური და კულტურული პროგრესი (სამეურნეო-ორგანიზაციული და კულტურულ-აღმშრდელითი ფუნქციები)⁴. პრეზიდენტი განმარტავდა ეგვიპტის სახელმწიფოს საგარეო ფუნქციებსაც და მიუთითებდა, რომ ეგვიპტის დაცვა იმპერიალისტთა სამხედრო, ეკონომიური და პოლიტიკური ზედუფისაგან, სრული დამოუკიდებლობის მიღწევა, ბრძოლა მშვიდობიანი თანარსებობისათვისა და მშვიდობის განმტკიცებისათვის ამ ფუნქციების ძირითადი დანიშნულებაა⁵.

საინტერესოა აღინიშნოს, რომ გ. ა. ნასერი სახელმწიფოს ძლიერებას ხალხის, მშრომელი ძალების ხელმძღვანელი როლის აღიარებასა და განმტკიცებაში ხედავდა, ის მიუთითებდა: „ხალხის, მშრომელი ძალების ხელმძღვანელი როლის აღიარება და დდასტურება ეროვნული მოღვაწეობის ყველა დარგში, ამ ძალებისათვის ხელისუფლების მინიჭების უზრუნველყოფა

დემოკრატიული გზებით მთავარი ამოცანა, რომელიც ეგვიპტელთა წინაშე დგას“⁶.

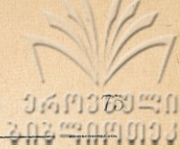
განსაზღვრა რა სახელმწიფოს ფუნქციები, გ. ნასერმა სახელმწიფოს ახალი ამოცანებიც ჩამოაყალიბა. „30 მარტის პროგრამაში“⁷, იგი შეჩერდა ისეთ ამოცანებზე, როგორცაა: სახელმწიფო აპარატის ახალი სტრუქტურისა და ახალი კადრების ფორმირება, მშრომელთა მონაწილეობა სახელმწიფოს მართვაში, რევოლუციურ-დემოკრატიული კანონების განმტკიცება, საერთო-ეკონომიური კოორდინაცია, ადგილობრივი მართვის საკითხები, ხალხის ცხოვრების მატერიალური პირობების გაუმჯობესება⁸.

პრეზიდენტი გ. ა. ნასერი ახალი სახელმწიფოს ფუნქციებისა და ამოცანების მართლ განმარტებით როდი დაკმაყოფილდა. მან მოითხოვა ამ ფუნქციების და ამოცანების შესრულება დაკანონებულიყო. ამიტომ იყო, რომ გ. ა. ნასერმა ახალ კონსტიტუციას საფუძვლად დაუდო აღნიშნული ფუნქციები და ამოცანები⁹.

ეგვიპტის ახალი კონსტიტუცია სახალხო საყოველთაო რეფერენდუმის მიერ მოწონებულ იქნა 1971 წლის 11 სექტემბერს და ძალაში შევიდა იმავე დღიდან¹⁰. კონსტიტუცია ეგვიპტის არაბულ რესპუბლიკას განსაზღვრავს, როგორც სახელმწიფოს დემოკრატიული სოციალისტური წყობილებით, რომელიც ხალხის მშრომელი ძალების კავშირს ეყრდნობა¹¹. კონსტიტუციაში ცალკე თავითა და ცალკე მუხლითაა (VIII თავი 184-ე მუხლი) მოხსენიებული პოლიცია და მისი ამოცანები, რაც დათრგუნვის ფუნქციის აქტუალობაზე მიუთითებს. საგულისხმოს გარემოება, რომ 1964 წლის კონსტიტუციისაგან განსხვავებით ახალი კონსტიტუცია პოლიციის უმაღლეს მეთაურად რესპუბლიკის პრეზიდენტს ასახელებს¹². კონსტიტუციაში ზუსტადაა განსაზღვრული დათრგუნვის ფუნქციების სხვა საშუალებანიც: „სასამართლო ხელისუფალი“ (IV თავი, მუხლები 165—173), „უმაღლესი კონსტიტუციური სასამართლო“ (V თავი, მუხლები 174—178), „გენერალური სოციალისტური პროკურორი“ (VI თავი, მუხლი 179) და სხვა.

სახელმწიფოს სამეურნეო-ორგანიზაციულ და კულტურულ-აღმშრდელითი ფუნქციებს, რომ-

4 „ალ-აპრამი“, 31.III.1968.
 5 იქვე.
 6 იქვე.
 7 იქვე.
 8 იქვე.
 9 იქვე, 12.IX.1971.
 10 იქვე.
 11 „ალ-აპრამი“, 12.IX.1971.

ლებიც მიმართულია ქვეყნის ეკონომიური, სოციალური და კულტურული პროგრესისაკენ, ძალზე დიდი ადგილი აქვს დათმობილი ახალ კონსტიტუციას, დეტალურადაა წარმოდგენილი სახელმწიფოს სოციალური, მორალური და ეკონომიური საფუძვლები, განმარტებულია სახელმწიფოს მოქალაქეთა თავისუფლების, უფლებებისა და მოვალეობების არსი, მითითებულია კანონების სუვერენულობაზე, ახსნილია სახელმწიფო წყობილების სტრუქტურა, საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების თავისებურებანი, მთავრობის ამოცანები და მიზნები.

ახალი კონსტიტუცია 1964 წლის დროებით კონსტიტუციასთან შედარებით გაცილებით სრულია. დროებითი კონსტიტუციისაგან განსხვავებით ზუსტადაა განსაზღვრული სახელმწიფოს სოციალური და მორალური საფუძვლების არსი. თუ ადრინდელ კონსტიტუციაში ლაპარაკი იყო მხოლოდ „საზოგადოების სოციალურ ეფემენტებზე“¹², ახალში სპეციალურად I თავია მიძღვნილი სახელმწიფოს სოციალური და მორალური საფუძვლებისადმი. სოციალისტური ორიენტაციის სახელმწიფოში აღმზრდელი ფუნქციის შესრულებისას დიდი როლი ენიჭება იდეოლოგიურ მოღვაწეობას, რომლის დამახასიათებელია გადასაწყვეტ ამოცანათა მრავალგვარობა და სირთულე. ამ ამოცანების მიზანია შეაჩერონ კაპიტალისტურ წარმოებით ურთიერთობა სტიქიური განვითარება, ხელი შეუწყონ სოციალისტური ბაზისისა და მისი შესავსების ზოგადი შექმნისათვის საჭირო ობიექტური და სუბიექტური წინამძღვრების შექმნას. იდეოლოგიური მუშაობა მიმართულია სახელმწიფოს მიერ დასახული ამოცანების შესასრულებლად ხალხის მასების მობილიზაციისა და მათი პოტენციური შესაძლებლობის კონცენტრაციისაკენ. ამისათვის კი აუცილებელია ამაღლდეს მშრომელების პოლიტიკური სიმწიფის დონე. ამაზე ეგვიპტის არაბთა რესპუბლიკის გამრცდილებაც მიუთითებს.

ეგვიპტის არაბთა რესპუბლიკის, როგორც სოციალისტური ორიენტაციის სახელმწიფოს იდეოლოგიური მოღვაწეობა მოწოდებულია დაეხმაროს ხალხის ფართო მასებს საზოგადოების სოციალ-ეკონომიური და პოლიტიკური განვითარების მეცნიერულად და დასაბუთებული პერსპექტივისა და განვითარების გენერალური ხაზის გაგებაში.

ეგვიპტის არაბთა რესპუბლიკის, როგორც სოციალისტური ორიენტაციის სახელმწიფოს იდეოლოგიური მოღვაწეობა რთულ პირობებ-

ში მიმდინარეობს, რაც იმითაა გამოწვეული, რომ ეროვნულ რევოლუციაში სხვადასხვა კლასობრივი მდგომარეობისა და მსოფლმხედველობის სოციალური ძალები მონაწილეობენ. მდგომარეობას ართულებს ისიც, რომ საერთო ეროვნული ხასიათის გარდაქმნები გადახლართული არიან სოციალისტური ხასიათის ელემენტებთან.

აქედან გამომდინარეობს იდეოლოგიური მუშაობის ორი რთული ამოცანა: პირველი — ეროვნულ რევოლუციას არ ჩამოშორდნენ საზოგადოების დემოკრატიული ძალები, ბრძოლა ამ ძალების მიმხრობისა და მათი რევოლუციურობის გაღრმავებისათვის, და მეორე, — იმ საზოგადოებრივ ფენებში, რომლებიც თავიანთი ეკონომიური მდგომარეობით მზად არიან სოციალიზმის იდეების მიღებისათვის, პროპაგანდა გაეწიოს რადიკალური პოლიტიკური ცვლილებების იდეებს. ამ რთული ამოცანების ერთდროულად გადაწყვეტა მიმართულია იქითკენ, რათა მასები დარწმუნდნენ თავიანთი ინტერესებისა და სახელმწიფოს მიერ დასახული მიზნების იგივეობაში და ამ გზით მასების ინტერესები საზოგადოებრივ მიზნად გადაიქცნენ. ამ ამოცანის გადაწყვეტას უდადესი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს.

ეგვიპტის დღევანდელ ვითარებაში სახელმწიფოს იდეოლოგიური მოღვაწეობის მნიშვნელოვანი ამოცანაა აგრეთვე ის, რომ ფართო მასები დრამად დანტერესდნენ სახელმწიფოს ეკონომიური განვითარებითა და ტექნიკური პროგრესით. აგრეთვე აუცილებელია მასების იდეურ, მორალურ და ფსიქოლოგიურ ცხოვრებაზე ზემოქმედება იმ მიზნით, რომ ხალხის მასებს გამოუმუშავდეთ გარკვეული სოციალური განწყობილება, ენთუზიაზმი და რწმენა საკუთარი ძალებისადმი.

ხალხის მასების ახალ სოციალ-ეკონომიურ ურთიერთობაში ჩაბმისათვის სახელმწიფოს მიერ გაწეულ იდეოლოგიურ მოღვაწეობას ართულებს ის გარემოება, რომ ამ პროცესს უოველთვის თან არ ახლავს მშრომელთა საარსებო დონის გაუმჯობესება. ეს კი აუცილებელია ვინაიდან ვ. ი. ლენინი სამართლიანად მიუთითებდა, რომ მასები მოძრაობაში ჩაებმებიან, მასში ენერგიულ მონაწილეობას მიიღებენ, გმირობას, თავდადებას, სიმტკიცესა და ერთგულებას გამოიჩინენ მხოლოდ მაშინ, როდესაც მათი ეკონომიური მდგომარეობა უმჯობესდება¹³.

მართალია, ეგვიპტეში გარკვეულად შეიცვალა შრომის პირობები, გაიზარდა ხელფასი, მაგ-

12 „ალ-აჰრამი“, 24.III.1964.
13 ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, ტ. 18, გვ. 88.

რამ ამ ღონისძიებებს ყოველთვის და პირდაპირ არ მოჰყოლია მშრომელთა ეკონომიური მდგომარეობის გაუმჯობესება. ასე, 1971 წლის დანაწიებისათვის ეგვიპტის მუშის საშუალო თვიური ხელფასი 18 ეგვიპტური გირვანქიდან (1962 წელს) 25 ეგვიპტურ გირვანქამდე გაიზარდა¹⁴, მაგრამ ხელფასის ასეთ საგრძნობ ზრდას მუშის მატერიალური მდგომარეობის დიდი გაუმჯობესება არ მოჰყოლია¹⁵. საქმე იმაშია, რომ 1968 წლიდან ასევე იზრდებოდა სასურსათო და სამრეწველო საქონლის ფასები. ამ სტრუქტურის ავტორს 1961—1965 წ.წ. ეგვიპტეში ყოფნისას საშუალება ჰქონდა უშუალოდ ედევნებინა თვალყური ფასების ზრდისათვის. თუ 1961 წელს 1 ოყა (1,2 კგ) ხორცი 20—25 კგ პიასტრი ღირდა¹⁶. 1 კგ კარტოფილი 1—1,5 პიასტრი, პამიდორი — 2—2,5 პიასტრი, ერთი წყვილი ფეხსაცმელი 2—2,5 გირვანქა, 1965 წლის ბოლოსათვის კი 1 კგ (და არა ოყა) ხორცის ფასმა 76 პიასტრამდე აიწია, კარტოფილისამ — 3—4 პიასტრამდე, პამიდორისამ — 5 პიასტრამდე, ფეხსაცმელსამ — 3,5—4¹⁷ გირვანქამდე და ა. შ. ეს გარემოება, რა თქმა უნდა, ანელებს იდეოლოგიური მუშაობის ეფექტურობას.

ეგვიპტის სახელმწიფოს იდეოლოგიური მოღვაწეობის მნიშვნელოვანი უბანია ასევე ის, რომ ხალხმა შეიცვალოს შეხედულება სახელმწიფოზე, ამ უკანასკნელს არ თვლიდეს მტრულ ძალად და ამის მიხედვით დადებითად შეიცვალოს ხალხის დამოკიდებულება საზოგადოებრივი და პირად ინტერესების შესამებისადმი, სახელმწიფო საკუთრებისა და შრომისადმი სახელმწიფო საწარმოებში. ეს ამოცანა განსაკუთრებით აქტუალურია იმიტომაც, რომ ეგვიპტე თავისი განვითარების პირველ ნაბიჯებს დგამს, ხოლო ხალხის მასები პოლიტიკური არარაობის სტადიიდან მათთვის უჩვეულო — სახელმწიფო მართვის მონაწილეობაში გადადიან. პრეზიდენტი გ. ა. ნასერი თავის გამოსვლაში 1968 წ. 16 მაისს ეროვნულ კრების გაფართოებულ სხდომაზე ამასთან დაკავშირებით აღნიშნავდა: „მშრომელ ხალხს შეუძლია გადალახოს სიძნედეები, თუ შეიარაღდება სოციალისტური შეგნებით, თუ შეიგნებს, რომ მისი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება ეკონომიუ-

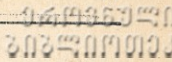
რი ბაზის მშენებლობის გარეშე შეუძლებელია. მას აქვს საერთო და კერძო, ინდივიდუალური და საზოგადოებრივი მოთხოვნილებანი, თუ მშრომელი ხალხი არ შეიგნებს ამ ქეშპარიტებას, არ მიიღებს მათ სახელმძღვანელოდ და წავა მარტო კერძო ინტერესების დაკმაყოფილების მიზნით, ... მაშინ ის ნებით თუ უნებლიეთ რეაქციისა და კოლონიალიზმის მიხნებს ემსახურება¹⁸.

ეგვიპტის სახელმწიფოს იდეოლოგიური მოღვაწეობის მნიშვნელოვანი უბანია ასევე მასების შეგნებულობის განუწყვეტელი ზრდისა და საზოგადოებრივი ცნობიერების გარდაქმნისათვის თანმიმდევრული ბრძოლა. იდეოლოგიური მუშაობის მეშვეობით მასების შეგნებაში შეტანილი, სახელმწიფოსათვის სასარგებლო პოლიტიკური, სამართლებრივი, ეთიკური, მორალური და ა. შ. კონცეფციები და ნორმები მიმართულია იქითკენ, რათა შეიცვალოს საზოგადოებრივი ფსიქოლოგია, რომლის შემადგენელი ელემენტებია საზოგადოებრივი ზნეობა, ჩვეულებანი, ტრადიციები და შეხედულებანი.

ეს რთული ამოცანაა. გ. ა. ნასერი, თავის ზემომოხსენებულ გამოსვლაში მიუთითებდა რა ეგვიპტელი ადამიანების ფსიქოლოგიის გარდაქმნის აუცილებლობაზე, აღნიშნავდა: „შეუძლებელია კაპიტალიზმიდან სოციალიზმზე გადასვლა ავტომატურად მოხდეს ორი, სამი თუნდაც ათი წლის განმავლობაში. რა არის სოციალიზმი? ეს ადამიანის მიერ ადამიანის ექსპლუატაციის ლიკვიდაცია, საზოგადოების განვითარებისათვის საჭირო ისეთი პირობებისა და სტიმულების შექმნაა, რომლებიც საშუალებას იძლევიან, რომ ადამიანებმა, როგორც ინდივიდებმა და საზოგადოებამ მთლიანად შეძლონ შეიძინონ ყველა მატერიალური და სულიერი შესაძლებლობანი“¹⁹.

ეგვიპტე აქტიურ იდეურ ბრძოლას ეწევა შინაგანი რეაქციის წინააღმდეგ, აშკარაა ეგვიპტის მიზნებსა და მამოძრავებელ ძალებს. იბრძვის არა მარტო ნეგატიური ძალების დასათრგუნავად, არამედ იმ სოციალური ძალების ასლებურად აღსაზრდელად, რომელთაც მერყევი პოლიტიკური პოზიცია უჭირავთ. ამ მხრივ საინტერესოა ის ფაქტი, რომ 1964 წლის აპრილში ეგვიპტის მთავრობამ გააუქმა 1954

¹⁴ „ახბარ აღ-იავმ“, 13.II.1971.
¹⁵ ამის შესახებ მითითებულია გ. ა. ნასერის გამოსვლაში არაბი სტუდენტების წინაშე მოსკოვში 1965 წელს 29 აგვისტოს. იხ. გაზეთი „ალ-აჰრამი“, 30.VIII.1965 წ. (არაბულ ენაზე).
¹⁶ ფულის ერთეული 100 პიასტრი=ეგვიპტურ გირვანქას.
¹⁷ „ალექსანდრიის სავაჭრო პალატის ჟურნალი“, № 324 1963 წლის დეკემბერი, გვ. 52. (არაბულ ენაზე).
¹⁸ „ალ-აჰრამი“, 20.V.1965.
¹⁹ იქვე.

წელს მიღებული კანონი ეგვიპტეში საგანგებო წესების შემოღების შესახებ, და ამის შესახებ მისად ციხიდან განთავისუფლებული იქნა ყველა პოლიტიკური პატიმარი, მათ შორის კომუნისტებიც, ყველა ისინი აღდგენილ იქნენ სამუშაოზე ძველი ხელფასის დანიშვნით²⁰.

აღმზრდელითი ფუნქციის უპირატესობაზე დათრგუნვის ფუნქციასთან შედარებით, როდესაც საკითხი ეხება მერყევი ელემენტების აღზრდას, მიუთითებს ის, რომ მიუხედავად ისეთი რთული ვითარებისა, რომელიც შეიქმნა ეგვიპტეში 1967 წლის ივნისის შემდეგ, ისინი აგრესიის შედეგად, პრეზიდენტმა გ. ა. ნასერმა 1967 წლის ნოემბერში მიიღო გადაწყვეტილება, საპატიმროებიდან გაეთავისუფლებინა ორგანიზაცია „ქმეხი მუსლიმანების“ ზოგიერთი წევრი, რომლებიც დაპატიმრეს 1965 წელს²¹. ამის შესახებ ლაპარაკობდა გ. ა. ნასერი თავის გამოსვლაში ეგვიპტის ეროვნულ კრებაზე 1967 წლის 23 ნოემბერს, როდესაც მიუთითებდა: „ჩვენ შევძელით მოგვისპო ზოგიერთი პიროვნების კლასობრივი პრივილეგია, მაგრამ ისინი მაინც სექვესტრირებულნი არიან, მაგრამ სომ არ შეიძლება აღამაინა მთელი თავისი სიცოცხლის მანძილზე ყადაღადღებული იყოს?.. ჩვენ დავაპატიმრეთ ორგანიზაცია „ქმეხი მუსლიმანების“ ზოგი წევრი, მაგრამ ისინი სამუდამო პატიმრობაში როდი იქნებიან“²².

ეგვიპტის სახელმწიფოს აღმზრდელითი ფუნქციის მეტად მნიშვნელოვანი უბანია სახელმწიფო აპარატის ახალი კადრების ფორმირება. ახალი სახელმწიფო აპარატის შექმნა პირველ რიგში გულისხმობს ძველი კადრების სახელმწიფოს მართვისაგან ჩამოშორებასა და მათ შეცვლას ისეთი ადამიანებით, რომლებიც მზად არიან ცხოვრებაში გაატარონ სოციალისტური ორიენტაციის სახელმწიფო პოლიტიკა და მიზნები.

ამ მიმართულებით ბევრი რამ გაკეთდა ეგვიპტის სინამდვილეში. მთავარი ისაა, რომ მიღებულ იქნა ზომები კვალიფიციური ეროვნული სპეციალისტების კადრების მოსამზადებლად. შემოღებულ იქნა სახალხო განათლების ახალი სისტემა, რომლის მიხედვითაც სწავლა ყველა რგოლში უფასოა, უმაღლესი სასწავლებლის მუშაობის პრინციპებიც შეიცვალა. შემოღებულია უფასო სწავლება, მთელი რიგი

ზომები ვაკარდა წერა-კითხვის უცოდინაროების ლიკვიდაციის მიზნით.

ეგვიპტის არაბთა რესპუბლიკის მთავრობა ცდილობს არა მარტო გაზარდოს უმაღლესი განათლების მქონე სპეციალისტების რაოდენობა, არამედ ისინი სამუშაოზეც უზრუნველყოს. 1967 წლის თებერვალსა და აპრილში ამ საკითხების ირგვლივ რამდენიმე დადგენილება იქნა მიღებული, რომელთა თანახმადაც უმაღლეს სასწავლებელში მიიღებიან მუშები, რომელთაც საშუალო ან საშუალო-ტექნიკური განათლება აქვთ და რომელთაც რეკომენდაციას წარმოება გაუწევს²³. უკვე 1968 წლის დასაწყისისათვის ამ ქვეყნის უმაღლეს სასწავლებელთა 24886 კურსდამთავრებულთაგან სამუშაო მიიღო 10492-მა, ხოლო ამავე წლის აპრილისათვის მთავრობამ მიიღო დადგენილება კიდევ 12794 კურსდამთავრებულის სამუშაოზე მოწყობის თაობაზე²⁴.

1980 წლისათვის 1 მლნ მოსახლეობაზე მეცნიერ მუშაკთა რიცხვმა უნდა შეადგინოს 600—700 კაცი, მაშინ როდესაც 1967 წელს ეს რიცხვი 250 უდრიდა. 1970 წ. დაიწყო ახალი უნივერსიტეტის მშენებლობა ქ. მინაში, 1955 წლიდან ეგვიპტეში ტარდება ისეთი სახელმწიფოებრივი ღონისძიებანი, როგორცაა მეცნიერების, კულტურისა და ხელოვნების დღის ჩატარება (6 თებერვალს). ამ ღონისძიების დროს მთავრობა და ხალხი ზემის უმართავენ ეროვნული ინტელიგენციის წარმომადგენლებს, მათ გადაეცემათ პრემიები, ჯილდოები, მედელები.

ეგვიპტის არაბთა რესპუბლიკა ცდილობს მიაწოდოს ახალგაზრდობას არა მარტო აკადემიური ცოდნა, არამედ მიაჩვიოს ის პოლიტიკურ აზროვნებას, სწავლება შეუთავსოს პოლიტიკურ განათლებას, რაც ამ სახელმწიფოს იდეოლოგიური მოღვაწეობის მნიშვნელოვანი თავისებურებაა. ამ ქვეყანაში 1966 წლის შემოდგომაზე სპეციალურ ინსტიტუტებში, ბანკებსა და სპეციალიზებულ სკოლებში მომზადება გაიარა 50 ათასმა ახალგაზრდამ. მთლიანად 500 ათასმა ახალგაზრდამ მოისმინა პირველი და მეორე საფეხურის პოლიტიკური დისციპლინების კურსი, რომელსაც კითხულობდა ამ მიზნისათვის სპეციალურად მომზადებული 200 პედაგოგი. უნდა აღინიშნოს, რომ მთავრობას ყურადღების გარეშე არ დარჩა ის ეგვიპტელი სტუდენტები,

²⁰ „ალ-აპრაში“, 30.VII.1965.

²¹ იქვე, 24.XI.1967.

²² იქვე.

²³ „ალ-ახბარი“, 27.II.1967.

²⁴ «Азия и Африка сегодня», № 11, 1968, стр. 31.

რომლებიც უცხოეთის უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლობენ. მთავრობამ ყველა ისინი 1966 წლის აგვისტოში ქ. ალექსანდრიაში შეკრიბა და მათთვის სპეციალურად იქნა წაკითხული ლექციები ეგვიპტეში ახალი ცხოვრების მშენებლობის პრობლემებზე: „ახალგაზრდობა და ბრძოლა“ — ასეთი დევიზით ჩატარდა ეგვიპტეში ახალგაზრდობის ფესტივალი 1966 წელს.

ეგვიპტეში დიდი ყურადღება ეთმობა წერაკითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის საქმეს. ეს არა მარტო კულტურული ხასიათის ღონისძიებაა, არამედ მას დიდი პოლიტიკური და სოციალური მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან ეგვიპტის სინამდვილეში 15 წლის ასაკზე მეტი მოსახლეობიდან მამაკაცების 70 პროცენტი და ქალების 86 პროცენტი წერა-კითხვის უცოდინარია²⁵. ამ მდგომარეობის გამოსწორების მიზნით შექმნილია წერა-კითხვის უცოდინარობის სალიკვიდაციო სკოლები, რომელთა სასწავლო გეგმები ითვალისწინებენ: წერა-კითხვის, არითმეტიკისა და აქაური გაგებით ზოგადსაგანმანათლებლო საგნების (რელიგია, ნაციონალიზმი, სანიტარია და ჰიგიენა) შესწავლას²⁶.

საინტერესოა აღინიშნოს, რომ წერა-კითხვის უცოდინარობის წინააღმდეგ ბრძოლა აქ საკმაოდ მკაცრი ადმინისტრაციული ზომების გატარებით ხორციელდება. ასე მაგალითად, ამ სტრიქონების ავტორთან საუბარში ქ. ალექსანდრიის ასანთის ფაბრიკის არაბთა სოციალისტური კავშირის საფაბრიკო კომიტეტის მდივანმა იდეოლოგიის დარგში განაცხადა, რომ ფაბრიკაში შექმნილია სკოლა, რომელიც 600 მუშას სერთიანებს და თუ მუშა პირველად უშიგნოდ გააცდენს ერთ მეცადინეობას, მას ხელფასიდან დაუკავენებ 1 ეგს გირვანქას, მეორე შემთხვევაში კი 2 გირვანქას, ხოლო მესამე შემთხვევისას მას დაითხოვენ ფაბრიკიდან, იხე რომ მერე არც სხვაგან მიიღებენ სამუშაოდ.

ეგვიპტეში ასევე შექმნილია ადმინისტრაციული კადრების მომზადების სპეციალური ინსტიტუტები. კაიროსა და ალექსანდრიაში მუშაობს სამი ასეთი ინსტიტუტი, სადაც ორი ათასზე მეტი სტუდენტი სწავლობს²⁷. ამ ინსტიტუტების მიზანს შეადგენს სახელმწიფო აპარატისათვის მაღალი კვალიფიკაციის მოხელეთა მომზადება. ინსტიტუტები ამზადებენ საერთო

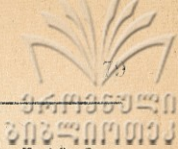
ადმინისტრაციული ხელმძღვანელობის კადრებს სპეციალისტებს ეკონომიკისა და ფინანსების დარგში.

დიდი ყურადღება ეთმობა სახელმწიფო აპარატის მოსამსახურეების კვალიფიკაციის ამაღლების საქმესაც. ასე, ეგვიპტის 24 საგუბერნატოროში შექმნილია კვალიფიკაციის ასამაღლებელი კურსები მოსამსახურეებისათვის; ამ კურსების გავლა წელიწადში ერთხელ სახელმწიფო აპარატის ყველა მოხელისათვის აუცილებელია.

სახელმწიფო აპარატის მოსამსახურეთა ხელფასის სისტემის მოწესრიგებას დიდი ყურადღება ეთმობა. აპარატის შენახვისათვის საკირო თანხების დაზოგვას სახელმწიფო მარტო ფინანსურ ღონისძიებად კი არ განიხილავს, არამედ ხელფასის სისტემის მოწესრიგებით ცდილობს თავიდან აიცილოს კადრების გაბურჯულიყოფა. ამ მიზნით ეგვიპტეში შემოღებულია სახელმწიფო აპარატის მოსამსახურეთა ხელფასის 16-საფეხურიანი სისტემა, მათ კანონით აეკრძალათ კერძომეწარმული საქმიანობა.

ეგვიპტის ახალი სახელმწიფო აპარატის ორგანიზაციისა და მოღვაწეობის ერთერთი მნიშვნელოვანი პრინციპია სახელმწიფოს მართვაში, ქვეყნის პოლიტიკის განსაზღვრასა და განხორციელებაში მშრომელი მასების მონაწილეობა. ამ მიზნით ეგვიპტეში შემოღებულია სახელმწიფო მართვის საქმეში მშრომელთა მონაწილეობის ისეთი ფორმა, როგორიცაა სახელმწიფო, სამეურნეო და კულტურული მშენებლობის მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვა სახალხო რეფერენდუმებზე, კონფერენციებზე, მასობრივი საზოგადოებრივი ორგანიზაციების კრებებზე. ამ მხრივ საყურადღებოა, რომ 1961 წლის დეკემბერში ეგვიპტის მთავრობამ მიიღო დადგენილება 1962 წლის მაისში სახალხო ძალების ეროვნული კონგრესის ჩატარების შესახებ, რომელსაც უნდა განეხილა და მიეღო „ეროვნული მოქმედების ქარტია“, ე. ი. ქვეყნის ეკონომიური, სოციალური და პოლიტიკური განვითარების პროგრამა. კონგრესის მუშაობაში მონაწილეობისათვის 1961 წლის დეკემბრიდან 1962 წლის აპრილამდე კრებებზე არჩეულ იქნა 1750 დელეგატი. უნდა აღინიშნოს, რომ არჩევნების დებულების შესაბამისად, რომელიც მთავრობის მიერ იყო დამტკიცებული, დელეგატთა ნახევარი მუშების და გლეხთა

²⁵ „ალ-გუმურია“, 6.III.1971. (არაბულ ენაზე).
²⁶ „წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციის ისტორიული გამოცდილება“, კაირო, 1964. გვ. 128. (არაბულ ენაზე).
²⁷ A. Bokfor. The development and expansion of Edu, cation in UaR Cairo, 1970, p. 149-150.

ბის წარმომადგენლები იყვნენ. ეროვნული ქართვის პროექტის შემუშავებაში, რომელიც ეროვნულ კონგრესს უნდა განეხილა 1962 წლის 21 მაისს, ხალხის მასების მონაწილეობის მიზნით კაიროს გაზეთმა „ალ-აჰრამმა“ 1962 წლის აპრილში მოაწყო საინტერესოა დისკუსია. ამ დისკუსიის მონაწილეთა შორის, უმთავრესად მომავალი კონგრესის დელეგატთა შორის, დაისვა ერთი საკითხი: რა სურთ იხილონ მათ ეროვნულ ქარტიამ? გაზეთის შეკითხვას უპასუხეს ფელახებმა (გლახებმა), მუშებმა, ინტელიგენციამ, ეროვნული ბურჟუაზიის წარმომადგენლებმა. დისკუსიამ კლასობრივი ხასიათი მიიღო.

მანუფის პროვინციის ფელახებმა (1.350 ათასმა) უპასუხეს: ქარტიაში უნდა აღნიშნოს მონაწილეობის ლიკვიდაციის აუცილებლობა, იჯარის სამართლიანი ნორმების დადგენა, მოკამაგირეთა მდგომარეობის გაუმჯობესება, გლეხების სარწყავი წყლის დროული უზრუნველყოფა, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებისათვის სახელმწიფოს მიერ მხარის დაქვერ და სხვა.

ამ დისკუსიაში მუშების მხრივ კაიროსა და ალექსანდრიის 20 დელეგატი მონაწილეობდა. მათ მოითხოვეს: ქარტიაში აღნიშნულიყო მშრომელების უფლებების დაცვა, დადგენილიყო ეგვიპტის მუშების ხელფასის მინიმუმი, შეეტანათ ქარტიამ სპეციალური მუხლები, რომლებიც მათი და მათი ოჯახის წევრების უფასო სამედიცინო დახმარებას, უფასო სწავლას, რიგანი პენსიის დანიშვნასა და საწარმოო ტრანსპორტის დროს დახმარების ვაცემას გაითვალისწინებდნენ.

„ეროვნული მოქმედების ქარტიის“ პროექტის შემუშავების მიზნით მშრომელების შენიშვნები მთავრობამ გაითვალისწინა და 1962 წლის 21 მაისს პრეზიდენტი ნასერი „ეროვნული მოქმედების ქარტიის“ პროექტით წარსდგა 1750 დელეგატის წინაშე კონგრესმა მიიღო ქარტია.

სახელმწიფო საქმეებში მშრომელების მონაწილეობის პრინციპი ასევე ვრცელდება სამრეწველო საწარმოებშიც 1961 წელს, ივლისში მიღებულ იქნა სახელმწიფო დეკრეტი, რომლის შესაბამისადაც სახელმწიფო სექტორის სამრეწველო საწარმოთა მართვის მიზნით იქმნებოდა ადმინისტრაციული საბჭო შვიდი კაცის შემადგენლობით, აქედან ორი უნდა ყოფილი-

ყო მუშებისა და მოსამსახურეების წარმომადგენლები, რომელთაც მუშათა კრებებზე ირჩევდნენ²⁸. 1963 წელს, ახალი დეკრეტით, ადმინისტრაციული საბჭოს რაოდენობა გაიზარდა 9 კაცამდე და მათ შორის ოთხი წევრი მუშა უნდა იყოს, ორი წლით მუშათა კრებაზე ფარული კენჭისყრით არჩეული²⁹. საინტერესოა აღინიშნოს, რომ საწარმოს ხელმძღვანელს არა აქვს უფლება ადმინისტრაციული საბჭოს წევრად არჩეული მუშა სამუშაოდან დაათხოვოს. ეგვიპტის არაბთა რესპუბლიკის მუდმივ კონსტიტუციაში მუშათა ეს უფლება კანონით არის გარანტირებული. კონსტიტუციის მეორე თავის 26-ე მუხლი მიუთითებს, რომ „სახელმწიფო სექტორის სამრეწველო საწარმოების ადმინისტრაციულ საბჭოებში მუშებს თავიანთი წარმომადგენლები ჰყავთ. მათ საბჭოების წევრთა ადგილებს ნახევარზე არანაკლები უკავიათ“³⁰. კონსტიტუცია ასევე მიუთითებს, რომ „წვრილი გლეხობისა და ხელოსნებისათვის სასოფლო-სამეურნეო და სამრეწველო კოოპერატივების ადმინისტრაციულ საბჭოებში კანონით გარანტირებულია ადგილებზე 80 პროცენტი“³¹.

ამას გარდა ეგვიპტეში ტარდება მთელი რიგი მასობრივი ღონისძიებანი, რომლებიც მშრომელთა პოლიტიკური აქტივობის ამაღლებისაკენა მიმართული. ასე, აქ ტარდება „გლეხობის დღე“, როგორც ეროვნული დღესასწაული. ამ დღეს მთელ ქვეყანაში ეწყობა გლეხთა კრებები, რომლებზეც ფელახები განიხილავენ 1952 წლის რევოლუციის შემდგომ წლებში სოფლის მეურნეობაში მოპოვებულ მიღწევებს და დასახულ ამოცანებს, სახვეწ კონკრეტულ ღონისძიებებს სოფლის მეურნეობის აღმავლობის მიზნით. დიდი სადღესასწაულო დემონსტრაცია იმართება კაიროში, რომელშიც მონაწილეობენ ათასობით ფელახები ქვეყნის ყველა რაიონიდან. ამ დღეს რკინიგზით მგზავრების ტარიფი შემცირებულია 50 პროცენტით.

ეგვიპტის სახელმწიფო კანონით უზრუნველყოფს რა მშრომელების აუცილებელ მონაწილეობას საწარმოების საზოგადოებრივი და ეკონომიკური ცხოვრების პრობლემების გადაჭრაში, ამით ხელს უწყობს ჩამოყალიბების პროცესში მყოფი ახალი სოციალ-ეკონომიური ურთიერთობის რეალური შენაარსის ფართოდ განმარტებას მშრომელებისათვის, უჩვენებს, თუ როგორია მათი როლი ამ საქმეში.

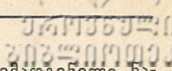
²⁸ „სოციალისტური კანონები“, გვ. 264.

²⁹ „ალ-აჰრამი“, 17.X.1963.

³⁰ იქვე, 12.IX.1971.

³¹ იქვე.

ეგვიპტის სამრეწველო საწარმოებში შექმნილია წამახალისებელი ფონდები, რომლებიც მუშებისა და მოსამსახურეების პრემიებისა და მათი სოციალური და კულტურული მოთხოვნების დაკმაყოფილებისათვის არის გათვალისწინებული. 1961 წლის № 111 დეკრეტით სამრეწველო საწარმოს მოგების ნაწილი — 25 პროცენტი მუშებისა და მოსამსახურეების ფონდში გადაირიცხება. ასევე შემოდებულია მუშებს შორის საწარმოო შეჯიბრების სხვადასხვა ფორმები, გამოყენებულია ისეთი მეთოდებიც, როგორცაა საუკეთესო საწარმოო მაჩვენებლების მქონე და მოწინავე ადამიანების მიზაძვისათვის ბრძოლა. 1964 წელს შემოიღეს მოწინავე მუშებისათვის სპეციალური ვიმპელების გადაცემა, ასევე დაწესდა, რომ ყოველი კვირის ბოლო დღის ორი სამუშაო საათის ხელფასი მუშებს სახელმწიფო ბიუჯეტში შეაქვთ და სხვ.

ეგვიპტის ახალგაზრდა სახელმწიფოს წინაშე მდგარი ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ამოცანა იმაში მდგომარეობს, რომ დაძლეულ იქნეს შრომისადმი უარყოფითი დამოკიდებულება, კერძოდ კი ფიზიკური შრომისადმი, რომელსაც მოსახლეობის ერთი ნაწილი მონურ შრომისთან აიგივებს. პრეზიდენტი ნასერი თავის გამოსვლაში ეროვნული კრების გაფართოებულ სნდომაზე 1965 წლის 16 მაისს ლაბარაკობდა რა შრომისადმი ახალი დამოკიდებულების აღზრდის საკითხებზე, მიუთითებდა, რომ „მშრომელ ხალხს შეუძლია დადიოს წინააღმდეგობანი მხოლოდ შაშინ, თუ შეიარაღდება სოციალისტური შეგნებით, თუ შეიგნებს, რომ მისი მოთხოვნებიანი შეიძლება დაკმაყოფილდეს მხოლოდ და მხოლოდ შრომით, ეკონომიური ბაზის შექმნით“.

ამ მიმართულებით ეგვიპტის არაბთა რესპუბლიკაში გაწეული იდეოლოგიური მუშაობის ეფექტიანობა იმაში მდგომარეობს, რომ შრომისადმი ახალი დამოკიდებულების პროპაგანდა შეხამებულია სათანადო სოციალ-ეკონომიურ გარდაქმნებთან, რაც პროპაგანდას დამაჯერებელსა და ქმედითს ხასიათს აძლევს. იდეოლოგიური ზემოქმედების ასეთი შეხამება მრავალფეროვანი ფორმების გამოყენების საშუალებას იძლევა. მრავალფეროვან ფორმებში ივალისხმება სოციალისტური ქვეყნების, პირველ რიგში საბჭოთა კავშირის გამოცდილების გამოყენება. სოციალისტური მეურნეობის, სოციალისტურ ქვეყნებში სახელმწიფოებრივი მშენებლობისა და მათი საგარეო პოლიტიკის გამოცდილების პროპაგანდა ეგვიპტის სახელმწიფო

იდეოლოგიური მოღვაწეობის შემადგენელი ნაწილია.

სოციალისტური გამოცდილების პროპაგანდა ფაქტების უბრალო თხრობას როდი ნიშნავს. ფაქტებისა და მათი გამომწვევი სოციალ-ეკონომიური პირობების განმარტება სოციალისტური წარმოებითი ურთიერთობის ფონზე შეადგენს ამ პროპაგანდის მიზანს. ეგვიპტის პრესა და რადიო ეგვიპტელ ხალხს ეუბნებიან აწვდიან ინფორმაციას სსრ კავშირის საშინაო ცხოვრების მნიშვნელოვანი ფაქტების შესახებ, ესაუბრებიან ჩვენს მიღწევებზე მეცნიერების, ტექნიკის, კულტურისა და ხელოვნების დარგებში.

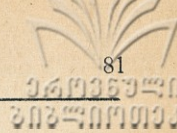
ამ მიზნით ეგვიპტეში ხშირად ეწევა სხვადასხვა სახის გამოფენები, ჩვენს ხალხს ცხოვრების მნიშვნელოვანი თარიღების საზეიმო აღნიშვნა და სხვა. აქ ფართოდ აღინიშნა ვ. ი. ლენინის დაბადების 100 წლისთავი.

ეგვიპტეში ფართოდ იყენებენ პროპაგანდის ისეთ ფორმებსაც, როგორცაა სხვადასხვა თემატური საღამოების, „მეგობრობის კვირეულის“, კონცერტების ჩატარება, მხატვრული კოლექტივის გაცვლა. 1965 წელს კაიროსა და ალექსანდრიაში ერთი თვის მანძილზე მოქმედებდა საბჭოთა ფოტო გამოფენა „სსრ კავშირის როლი ასუანის მშენებლობაში“; სექტაკრებს მართავდა ნოვოსიბირსკის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრი, კაიროს კონსერვატორიაში ეგვიპტის ეროვნული კადრების აღზრდის საქმეს ახლაც ემსახურებიან ქართველი მუსიკოსები. 1967 წელს ეგვიპტეში ჩატარდა „საბჭოთა კავშირ-ეგვიპტის მეგობრობის კვირეული“, „საბჭოთა კინოფილმების კვირეული“. „საბჭოთა კავშირ-ეგვიპტის ახალგაზრდობის მეგობრობის კვირეული“ და სხვა.

სოციალისტური ქვეყნების ხალხების, პირველ რიგში საბჭოთა ხალხის ცხოვრების ეგვიპტელებისათვის უკეთ გაცნობისა და მათში სოციალისტური შეგნების შეტანის ამოცანებს ემსახურება ეგვიპტის მთავრობის მიერ საბჭოთა კავშირთან დადებული პოლიტიკური, ეკონომიური, კულტურული და სამეცნიერო ხასიათის ხელშეკრულებანი.

ეგვიპტის სახელმწიფოს განვითარების ახალ ეტაპზე მიუთითებს ისიც, რომ მისი აღმზრდელობითი ფუნქცია, მისი იდეოლოგიური მოღვაწეობა მიმართულია კორუპციის, ბიუროკრატიულის წინააღმდეგ ბრძოლისაკენ. „საზოგადოებრივ სექტორში არსებობენ ნაკლოვანებანი, სერთულენი და ბიუროკრატიუმი და ჩვენ უნდა გამოვასწოროთ ეს ნაკლოვანებანი“³². მიუ-

32 „ალ-აპრაში“, 20.V.1965.

თითებდა პრეზიდენტი გ. ა. ნასერი. ამ ნაკლოვანებათა გამოსწორების ერთ-ერთ საუკეთესო საშუალებას ეგვიპტის მთავრობა ხელახს კრიტიკისა და თვითკრიტიკის ფართოდ გავლამში: „...როდესაც ჩვენ ვლაპარაკობთ, რომ დავაგროვებთ დიდი გამოცდილება და მისი საშუალებით ბევრ რამეს მივაღწიებთ, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ჩვენს გამოცდილებას კრიტიკული თვალით არ ვუყურებთ. ეს ასე არ არის. მე ვთვლი, რომ კრიტიკა ჩვენს გამოცდილებას სიცოცხლის უნარს ანიჭებს, გვაძლევს საშუალებას დავინახოთ ჩვენი ნაკლოვანებანი და ის წინააღმდეგობანი, რომელთა დაძლევა ჩვენ მოგვიხდება. ჩვენ თვითონ უნდა ვავაკრიტიკოთ ჩვენი თავი, სანამ სხვა ვინმე ვაგვაკრიტიკებდეს“³³, — აღნიშნავდა პრეზიდენტი გ. ა. ნასერი.

ეყრდნობოდა რა გ. ა. ნასერის ამ მითითებას, ეგვიპტის ეროვნულმა კრებამ თავის 1965 წლის 14 დეკემბრის სხდომაზე, მიიღო რეზოლუცია, რომელშიც აღნიშნულია: „მთავრობამ პრესის ისეთი მიმართულებით წახალისების მიზნით უნდა მიიღოს ზომები, რომ ბექდვითმა სიტყვამ მოსახლეობას მიაწოდოს ინფორმაცია ეგვიპტეში სოციალიზმის მშენებლობის პროცესში წამოჭრილ როგორც უარყოფითი, ისე დადებითი მოვლენების თაობაზე“³⁴. ხოლო კაიროს გავლენიანი ჟურნალი „რუჰ ალ-იუსეფი“ 1967 წ. წერდა: „ხალხის მასებმა უნდა იცოდნენ სინამდვილე, როგორი მწარცე უნდა იყოს ის, ეს აუცილებელია იმისათვის, რომ მათ ნათლად და გარკვეულად წარმოიდგინონ ამა თუ იმ მოვლენის მასშტაბი და ის პასუხისმგებლობა, რომელიც მათ ეკისრებათ“³⁵.

ეგვიპტის სახელმწიფოს განვითარების ახალი ეტაპის ძირითად ამოცანათა შორის ასევე დიდი ყურადღება ექცევა სახელმწიფო აპარატის ახალი სტრუქტურის შექმნას. ამ სტრუქტურის დამახასიათებელი თავისებურება ეროვნული ეკონომიკისა და კულტურის ხელმძღვანელი ორგანოების მნიშვნელობისა და ფუნქციის გაძლიერებასა და გაფართოებაში მდგომარეობს. სწორედ ეს მიუთითებს სახელმწიფო აპარატის ახალ როლზე.

ეგვიპტის მეურნეობაში სახელმწიფო სექტორის შექმნამ და გაფართოებამ, გეგმიანი საწყისების შემოღებამ და სახელმწიფოს მიერ ეკო-

ნომიკის რეგულირებამ საჭირო გახადა შეცვლილიყო ზოგიერთი ტრადიციული ორგანოების სტრუქტურა. ამ ცვლილებების დროს განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო ისეთი სპეციალური სახელმწიფო ორგანოების შექმნას, რომელთაც შეეძლოთ სახელმწიფოს მთელი ეკონომიური მოღვაწეობის წარმართვა და მისი კოორდინაცია. ამ ორგანოთა შორის მნიშვნელოვანი მდებარეობს ორგანოები, ვინაიდან ეგვიპტის „ეროვნული მოქმედების ქარტიაში“, მითითებულია, რომ „ყველა ეროვნული რესურსების — მატერიალური, ბუნებრივი და ადამიანების ჭეშმარიტი დაგეგმვა მათი გონივრულად გამოყენების ერთადერთი საშუალებაა“³⁶. ამ დებულებას იმეორებს ეგვიპტის ახალი კონსტიტუციაც, რომლის 23-ე მუხლი მიუთითებს, რომ „ეროვნული ეკონომიკის ორგანიზაციის საფუძვლად განვითარების საერთო გეგმა უდევს“³⁷.

საერთო ეკონომიური კოორდინაციის მიზნით ეგვიპტეში შექმნილია ისეთი საკონსულტაციო ორგანო, როგორცაა ეროვნული ეკონომიკის საბჭო³⁸, რომელიც მოწოდებულია დაეხმაროს სახელმწიფოს სახალხო მეურნეობის საერთო გეგმის, ეკონომიური განვითარების საკითხებზე კანონებისა და ნორმატიული აქტების შემუშავებაში. ამ საბჭოს შემადგენლობაში შედიან ეკონომიკისა და საგარეო ვაჭრობის, დაგეგმვის, ფინანსების, ელექტროენერჯის, ტრანსპორტისა და კომუნიკაციების, ნავთობისა და მინერალური რესურსების, სოფლის მეურნეობის, ირიგაციის და სხვა მინისტრები. ასევე შექმნილია კულტურის საკითხების საბჭო — შესაბამისი მინისტრების შემადგენლობით, და სოციალური საკითხების საბჭო, ჯანმრთელობის, განათლების, უმაღლესი განათლების, იუსტიციის, ტურიზმის, სოციალურ საქმეთა და სხვა მინისტრები. აღნიშნული საბჭოები განიხილავენ ეკონომიური და სოციალური განვითარების გეგმებს, სახავენ კონკრეტულ ღონისძიებებს მათ

³³ „ალ-აჰრამი“, 20.V.1965.
³⁴ „ალ-აჰრამი“, 15.XII.1965.
³⁶ „რუჰ ალ-იუსეფი“, 17.XI.1967.
³⁶ „ქარტია“, კაირო, 1965 წ. გვ. 151
³⁷ „ალ-აჰრამი“, 12.IX.1971.
³⁸ იქვე. 31.III.1968.

განსახორციელებლად და დარგობრივი სამინისტროების მუშაობის კოორდინაციას ახორციელებენ³⁹.

ამრიგად, ეგვიპტის არაბთა რესპუბლიკა ჯერ კიდევ არ არის სოციალისტური სახელმწიფო, ვინაიდან იგი უახლოეს მიზნად არ ისახავს ექსპლოატატორთა კლასების სრულ ლიკვიდაციას, მაგრამ ამასთან ერთად იგი არ მიეკუთვნება კაპიტალისტურ სახელმწიფოთა ჯგუფს, ვინაიდან ამ უკანასკნელისაგან განსხვავებით ეგვიპტე იბრძვის კაპიტალიზმის წინააღმდეგ.

მისი მოქმედება ანტიიმპერიალისტურია როგორც საშინაო, ისე საგარეო პოლიტიკის დარგში, უზრუნველყოფს ხალხის აქტიურ მონაწილეობას სახელმწიფო პოლიტიკის განსაზღვრაში; იყენებს საზოგადოებრივი საქმიანობისა და სამეურნეო მოღვაწეობის კაპიტალიზმისათვის უჩვეულო ფორმებსა და მეთოდებს და ა. შ.

სოციალისტური ორიენტაციის ეგვიპტის სახელმწიფო კაპიტალიზმიდან სოციალიზმზე გადასვლის ეპოქის საზოგადოების პოლიტიკური ორგანიზაციის გარდამავალი ფორმაა.

შექვების პიკისკიკ*

მ ო თ ხ რ ო ბ ა

— ეს ადგილი ასახსნელია, — თქვა მშვიდად. ეტყობოდა, იგი ჯერ კიდევ ექვის თვალით უყურებდა ჩემს მოსაზრებებს. — რაკი ჩანვიძემ გადაწყვიტა კეთილადის მოკვლა, მან, რა თქმა უნდა, უკან დაბრუნება არჩია. და მოხვევა დააპირა. კეთილადემ ამ მომენტში მას იარაღი წაართვა და ესროლა. ტყვიელმა ჩანვიძემ აიძულა აქსელერატორზე მაგრად დაებრუნებინა ფეხი, რამაც სიჩქარის მომატება გამოიწვია.

— სწორი ვარაუდია. ბორბლების ანაბეჭდი თუ გვიჩვენებს, რომ მძღოლმა მართლაც თავდასხმამდე შეცვალა მიმართულება?

— დიახ, ეს გამოძიებით დადასტურებულია.

— მკვლელს ან მოკლულს თუ აჩნდათ ურთიერთ ბრძოლის ნიშანი?

— არაფერი შეგვიჩინა, — თქვა შალვამ და შევატყვე, რომ წამიერად შეეცვალა გამომეტყველება.

— ყველაფერი ნათელი არ არის. როგორც მოკლული, ისე მკვლელობაში ექვმიტანილი ფიზიკურად ლესტები არ იყვნენ. ჩანვიძე უბრძოლველად არ დათმობდა იარაღს.

შალვამ გადმოხედა და ამოიხრა.

— რამდენია სროლის მანძილი? — ვკითხე მე.

— ორი-ორმეტრნახევარი.

— ესე იგი კეთილადე გადმოვიდა მანქანიდან და მერე ესროლა?

— დიახ.

— სროლის მიმართულებას თუ მიაქციეთ ყურადღება?

— ოცდასამი სანტიმეტრი, აწეული კუთხით, — სწრაფად მიპასუხა. შალვა აღარ მალავდა, რომ თავს ვაბეზრებდა.

— აუტილებლად უნდა ვნახოთ ცხედარი, — ვთქვი მე.

— ეს შეუძლებელია, — ხელები ვასასვავა შალვამ, — ჩანვიძეს დღეს ასაფლავებენ. თუ კი საჭიროა, ფოტოსურათები გამოვიყენოთ.

— ფოტოსურათები არაფერს გვიშველის. საერთოდ კი ხვალისთვის ეს ორი ფოტოსურათი გამიდიდებ შეძლებისდაგვარად; — ვთხოვე და სქელი საქაღალდიდან ორი სურათი ამოვიღე.

ნახევარი საათის შემდეგ ჩანვიძის ცხედართან ვიდგე. როგორც მოველოდი, დაზარალე-

ბულს სახეზე ბრძოლის არავითარი ნიშანი არ აჩნდა.

სალამოს მე და შალვა გომართელმა ანზორ კეთილადე ვინძეთ.

ამაოდ ჩაიარა ორსაათიანმა საუბარმა ანზორი დაბეჯითებით გვიმტკიცებდა, რომ მკვლელობა მან ჩაიდინა.

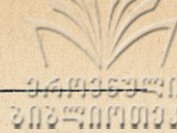
მისი აკვიატებული სიტყვები და დაძაბული გამომეტყველება კიდევ უფრო აღრმავებდა ჩემს ეჭვს. დავრწმუნდი, რომ ანზორთან საუბარი უშედეგო იყო. სხვა გზა უნდა გამომენახა, უფრო საიმედო და საფუძვლიანი.

მომდევნო დღეს კვლავ შემთხვევის ადგილზე ვიყავი. მილიციის და პრკურატურის თითქმის ყველა ოპერატიული მუშაკი დაესწრო ექსპერტიზას.

შემთხვევის ადგილზე „პობედის“ მარკის მანქანა დავაყენეთ სწორედ ისე, როგორც ეს ექსპერტის მიერ იყო ნაგარაუდევო. საუკესთან მოკლულის სიმაღლე შალვა დავსვი, მკვლელის ადგილზე კი ბრგე აგებულების, კეთილადის სიმაღლის მილიციელი.

— მაშ ასე, — წამოვიწყე მე, — თქვენს წინაშე მდგომი მანქანა დაზარალებულის მანქანის მარკისაა, საქსპერტიზა პირთა სიმაღლე ზუსტად შეესაბამება როგორც მოკლულის, ისე მკვლელობაში ექვმიტანილის სიმაღლეს. დავუშვათ, რომ ჩანვიძეს წაართვეს იარაღი და იგი გაუძნრებლად ელოდა, თუ როდის დაახლიდნენ ტყვიას. ერთი წუთითაც არ შეიძლება იმის ფიქრი, თითქმის ჩანვიძე არ ელოდა კეთილადის მხრივ რაიმე საშიშროებას. ჩანვიძე იმ შემთხვევაში ყველაფერს საკუთარი საქციელის მიხედვით განსაზღვრავდა და რაკი გადაწყვიტა კეთილადის მოკვლა, იარაღის წართმევის შემდეგ ამასვე მოელოდა კეთილადისაგან. ამ პირობებში მცდარია მოსაზრება, თითქოს ის არ შეეცადა გაქცეულიყო ან თავდაცვის სხვა საშუალება გამოეყენებინა. მივყვეთ ექსპერტისა და გამოძიების მიერ დადგენილ ფაქტებს: მკვლელობაში ექვმიტანილი ადასტურებს გამოძიებლის ვარაუდს და გვეუბნება, რომ გასროლა მოხდა ისეთ პოზიციაში, როგორც თქვენს წინაშეა წარმოდგენილი. ახლა ვთხოვთ ყურადღება მიაქციოთ სამედიცინო ექსპერტის დასკვნას: ტყვია მოკლულს მოხვდა მარჯვენა

* დასასრული დასაწყისი იხ. ჟურნ. „საბჭოთა სამართალი“, 1971 წელი, № 3.

ყურს ზემოთ, ერთი სანტიმეტრით მარცხნივ. ტყვიამ ვაიარა ჩვიდმეტი სანტიმეტრი, მოკლულის თავის ქალის ღიაში, და გამოანგარია მარცხენა საფეთქელი ყურადან სამი სანტიმეტრით ზემოთ. ასეთ შემთხვევაში ტყვიის აწვევის კუთხე ჩვიდმეტ სანტიმეტრზე შეადგენს ორ სანტიმეტრს, ხოლო, ბალისტიკური ექსპერტიზის დასკვნით, მანძილი სროლის ადგილიდან სამიზნე წერტილამდე ორნახევარი მეტრია. გამოდის, რომ სამიზნე წერტილის მიღწევამდე ტყვია აიწვედა სულ მცირე ოცდახუთი სანტიმეტრით. აი იარაღი, რომლითაც ჩადენილია ბოროტმოქმედება, — ვთქვი და მკვლელის ადგილზე მყოფ საექსპერიმენტო პირს გადაჭრილი შაშხანა მივაწოდე. — როგორ დაიჭერდა ის ამ იარაღს სროლის ანალოგიური შემთხვევის დროს, ესე იგი, თუკი ტყვია მოცემული მანძილის გავლისას ოცდახუთი სანტიმეტრით აიწვედა.

საექსპერიმენტო პირმა იარაღი მოიმარჯვა და ლულას გახედა.

— აქედან გასროლილი ტყვია აი იმ მთას თუ მოხვდებოდა მხოლოდ, — თქვა მან.

— გთხოვთ ყურადღება მიაქციოთ ამ ფაქტს, — მივმართე დამსწრეთ. — თქვენ კი გთხოვთ ის მდგომარეობა მიიღოთ, დასამიზნებლად რომ გამოავადგეთ.

საექსპერიმენტო პირმა დაიჩოქა და იარაღი შემართა.

— ახლა კი მებრალება ამხანავი შალვა, — სიცილით თქვა მან. — მიზანი ზუსტია.

— საესებით სწორია, — ვთქვი მე. — სროლის მომენტში მკვლელი დაიჩოქილი იყო, რაც გამოიძიების მასალებით არა ჩანს, ან არა და მკვლელი არის დაბალი ტანის უცნობი პიროვნება, რომლის სიმაღლე საესებით შესაბამემა ჰენთვის ცნობილ ტყვიის აწვევის სიდიდეს.

ყველა იქ მყოფი საფუძვლიანად ჩაფიქრდა. ალიოზა ნაკაიძე მომიახლოვდა, მხარზე ხელი დამადო და დაბალი ხმით მკითხა:

— როგორ ფიქრობ, ვინ შეიძლება იყოს დაბალი ტანის უცნობი პიროვნება?

ვერასგზით ვერ ჩაეწვიდი, მამხნევებდა თუ დამკინინდა.

6.

შეორე დღეს გამოძიებული გომართელი მიყვებოდა: მკვლელობის დღეს დაბრდან თორმეტი კილომეტრის დაშორებით ჯანგიძეს უშობელი მოუპარავს. უშობელი მისი მანქანის საბარგულში უპოვნიათ. გზის შორიახლოს მყოფ

ხალს მანქანით უცვნიათ ჟურდი. ისინი ამტყიცებენ, ჯანგიძე ამ დროს მარტო იყო.

ეს დეტალი ეჭვის ქვეშ აყენებდა წინასწარი გამოძიების ვარაუდს, — თბილის-ზუგდიდის ავტობუსიდან ჩამომხტარი კეთილადის ჯანგიძის მანქანაში გადაჯდომას. სხვაც რომ არ ყოფილიყო, ჯანგიძე კეთილადის თანდასწრებით არ ჩადენდა ჟურდობას, ამით იგი უსიტყვოდ ახდენდა ფარდას მოსკოვში გათამაშებულ ინსცენირებას.

მე ამას რატომღაც ყურადღება არ მივაქციე, — სინანულით ამბობდა გომართელი.

ეს საინტერესო ცნობა იყო.

გომართელმა იმავე დამეს დაადგინა, რომ კეთილადე თბილის-ზუგდიდის ავტობუსიდან ჩვენი ავტოსატრანსპორტო კანტორის თვითსაცვლელოში გადაჯდარა. გომართელს ამ მანქანის მძღოლიც მოეძებნა და ერთად წავედით მასთან.

მძღოლი ახალგაზრდა იყო და ოდნავ შეშინებული ჩანდა.

— სად დაგემგზავრათ კეთილადე?

— იქვე, ორპირის ავტოსადგურში.

— გნახათ ვინმემ მასთან ერთად მგზავრებისას?

— ავტოინსპექტორმა დოლიძემ. მან მანქანის უსუფთაობაზე მიმითითა და კეთილადე რომ არა, დამაჯარიმებდა კიდევ.

— როგორ ეჭირა კეთილადეს თავი, ხომ არ ღელავდა, ან ჯანგიძე ხომ არ უხსენებია თქვენთან საუბარში?

— არა. თქვენზე, შოფრებზე, მეუბნებოდა, საინტერესო ნარკვევის დაწერას ვფიქრობო.

— სად დატოვეთ ის?

— ხიღს რომ გამოვცდით, ჯანგიძის „პოზებდამ“ გადაგვისწრო. კეთილადემ იცნო ვაჟას მანქანა. თუ შეგიძლია, დაეწიეო, მთხოვა. ვიცოდი, ძმადნაფიცები რომ იყვნენ, სიჩქარეს მოეუმატე. წაბლნარის თავთან ვაჟას რატომღაც მანქანა გაეჩერებინა. კეთილადემ მაღლობა მითხრა და იქ დარჩა, მე გზა განვაგრძე.

— ეს ის ადგილია, სადაც მკვლელობა მოხდა? — ჩავერბე მე.

— არა, სამასი ან ოთხასი მეტრით არის დაშორებული, — თქვა მძღოლმა.

— დაეწიეო, რომ გითხრა, ხომ არაფერი უთქვამს აუვი ჯანგიძეზე?

— სულ არაფერი. თუ შეგიძლია დაეწიო, მხოლოდ ეს მითხრა.

ავტონისპექტორმა დოლიძემ დაადასტურა, რომ თვისსაცვლელში კეთილად იჯდა.

— ესე იგი, — მითხრა მეორე დილით ალიოშა ნაკაიძემ, ამ ამბავს რომ მოუყუცი, — გამოდის, რომ კეთილად ამ ერთ შემთხვევაში მაინც ბრმად ვაიმეორა გამოძიებლის ვარაუდი — თითქოს ორპირის ავტოსადგურში ჩასჯდომოდეს ჯანგიძეს. დამაფიქრებელია, დამაფიქრებელი...

ნაშუადღევს კრიმინალისტიკური ექსპერტიზის დასკვნა მივიღეთ, რომელიც სავესებით ადასტურებდა ჩემს მტკიცებას სროლის მიმართულების შესახებ. მასალები პროკურორის შევუტანე. იგი მოწყენილი მეჩვენა. ხის სავარძელში იჯდა. ხელში მსხვილი ფანჯარი ეჭირა და ათამაშებდა. ექსპერტიზის დასკვნა ჩამომართვა, გულმოდგინედ გადაიკითხა და მზერა კედლის ერთ წერტილს მიაპყრო.

— დაჯექით, — მითხრა მან. — ვერწმუნოთ, რომ შენი ვარაუდი სწორია. მაგრამ რით აიხსნება ეკვმიტიანილის აღიარება?

— იგი დააშინა ფაქტებმა და...

— მეგრა, რომ ეს ასეა, მაგრამ იარაღზე მხოლოდ კეთილადის თითების ანაბეჭდია, კეთილადე სამსახურებრივი მივლინებით უნდა წასულიყო ენგურჭვისის მშენებლობაზე და ჩვენს დაბაში ჩამოვიდა? გარდა ამისა, მკვლელობიდან რაღაც ოთხი-ხუთი წუთის შემდეგ ადგილზე მისულმა ხალხმა მხოლოდ კეთილადე ნახა იქ, იარაღით ხელში. ალბათ იტყვიან, კეთილადე დანაშაულის ჩადენისთანავე მიიმალებოდა. საამისოდ მას დროც ქონდა და საშუალებაც. მე კი დაბეჯითებით ვიტყვი — კეთილადე ამას არ ჩადენდა, ის არ შეეცდებოდა კვალის დაფარვას, ამის თავები მისი ხასიათია. კარგად ვიცნობ მას. მამამისსაც კარგად ვიცნობდი. არ ვიცი, იქნებ ცდლები, მაგრამ... ნაკაიძემ არ დაამთავრა სათქმელი, რასაც იშვეითად ჩაღიოდა ხოლმე. მე ბოდიში მოვუხადე და გამოვედი.

ჩემს ოთახში შალვა გომართელი დამხვდა. მან ბოროტმოქმედების ჩადენის ადგილის ის ორი ფოტოსურათი გამომიწორდა, რომელთა გაღიდება წინააღმდეგ ვთხოვე.

— რაღაც ლაქები ჩანს, — თქვა მან. — დეტალურად რომ შევისწავლოთ, იქნებ მოგვეცეს რაიმე ხელჩასაჭიდი.

სურათს დავაკვირდი. მოასფალტებული გზის მონაკვეთზე საბურავების კვალის გვერდით ოთხი ცალი, ოდნავ შესამჩნევი ნახევარკალი იყო გამოსახული. გზა რომ ოდნავ ნაწვიმარი არ

ყოფილიყო, ალბათ არც დააჩნდებოდა ეს ანაბეჭდები.

— ვითომ კვალა? — შემეკითხა შალვა.

— მგონი მივაგენით, — წავიჩურჩულე.

ნახევარი საათის შემდეგ ვაჟა ჯანგიძის მამის — ბიძია პოლიკოს გვერდით ვიჯექი მის ძველებურ სამზად სახლში, შუაეცესლოან და თაღხით მოსილ მოხუცებს ვესაუბრებოდი. პოლიკო ჯანგიძე ერთიანად გაეტეხა ჯავრს. იშვიათად თუ ჩაურთავდა სიტყვას. ისიც შევნიშნე, ვაჟას დედა მისი ოჯახის დამაქციებარის, ანზორ კეთილადის წყევლას რომ მოჰყვებოდა, ბიძია პოლიკო მაკარად შეჰყრიდა წარბებს და ერთთავად მოუსვენარი ხდებოდა.

7.

ერთადერთს, შალვა გომართელს გავანდე ჩემი ეჭვები.

— რას ამბობ, კაცო?! ეს რამ ვაფიქრებინა?, ამირან?

ამ დროს პოლიკო ჯანგიძემ შემოაბიჯა.

— დაჯექით და მომისმინეთ, — კარებიდანვე დაიწყო მან.

— დამშვიდდით, ბიძია პოლიკო, რაღაც ალეღებულები ჩანხართ, — წაილაპარაკა შალვამ.

— ალეღებულები? — ყრუდ გაისმა პოლიკო ჯანგიძის ხმა და შევენიშნე, რა მტკივნეულად დაედრცა სახე. — ალეღებულები კი არა, პირველად ვფიქრობდი, სადაც არის შევიწმლები-მეთქი, მაგრამ, როგორც ხედავთ, სრულ ჭკუაზე ვარ. ყველას გცნობთ: შენ გომართელის ბიჭი ხარ, შენ ალექსანდრესი. მე და მამაშენი ერთად ვავიზარდეთ. პო, არა უნდა მეთქვა. — ცოტა ხნით ვაჩერდა. ხშირი ჭკალარით დაფარულ ყვრიმალზე ხელი მოისვა, მერე თვალები მოიფშენიდა და მუშტებით მაგიდის კიდეს დაეყრდნო.

— იმ დღეს, — იმავე ხმით განაგრძო მან, — ჩემმა უბედურმა შვილმა დამიჩემა, რაღაც უნდა დაგივადეს, ხუთასი მანეთი უნდა მიშოვნო საღმეო. უთენია გავედი სახლიდან. ვიტოვდი მისი ახირებული ხასიათი, თუ ფულს არ ვეშოვნდი, რაიმე ბინძურ საქმეზე წაიტეხდა ცხვირს. ნათესავები შემოვიარე, მაგრამ ვერსად ვერ ვთქვი, ფული მჭირდება-მეთქი. ბევრჯერ მისცხნია ფული, ჩამისცხნებია კიდევ, მაგრამ იმ დღეს წერა იყო ალბათ, ვერავის გავუმხილდი ჩემი ვასაჭირი. უკან რომ ვბრუნდებოდი, ჩემი შვილი შემხვდა, მანქანაში ჩავუჯექი და ვუთხარი, ვერ ვიშოვნე-მეთქი. ჩვეულებრივად აყალბაყალს ამიტეხდა ხოლმე ასეთ დროს, მაშინ კი კრინტი არ დაუძრავს. დაღ-

ლილი ვიყავი და ჩამთვლიმა. რომ გამომღვიძი, ნეტავ არ გამღვიძებოდა სულ, თქვენც იცით უშობელის მოპარვის ამბავი. — მომქერი, ბიჭო, თავი ხომ, ცოცხლად დამმარხე, არა?! — ვუყვირე. ვაჟს ხმა არ გაუცია, საჭეს მიუჯდა და მანქანა დასძრა. დაინახე, როგორ გამობრბოდა ხალხი გზისპირა ვენახებიდან და ვინმეს რომ თვალი არ მოეკრა, მანქანაში გავწეე, თვალები დავხუჭე და ჩემს დაცებულ სხეულს დავუწყე წყევლა. არ ვიცი, სად ვიყავით, რომ უტბად მანქანა გაჩერდა, მგონი წაუხდა რაღაც. თავის აწევა ვერ გავხედე, ყურებში ისევ ხალხის ყვირილი მესმოდა. უფრო მოვიკუნტე. მალე მეორე მანქანა გაჩერდა ჩვენს გვერდით. იმ მანქანიდან ვიღაც ჩამოხტა და ფეხის ხმით მიგხვდი, რომ ჩვენს მანქანას მოუახლოვდა. აღარ ვიცოდი, რა მექნა, რა შავ მიწაში ჩავმძვარავიყავი.

— გამარჯობა, ვაჟ! — მომესმა.

— ეჰ, გავიმარჯოს, მაგრამ ღირსი კი არა ხარ. მაინც როგორ დაიძვრინე თავი? — ჰკითხა ვაჟამ.

— ვერ წარმოვიდგენდი, რომ ასე ხელიდან წასული იყავი. მე რა მქონდა, ბიჭო, თავის დასაძრობი. შენ..

— იქნებ, ბრალსაც მდებ რაიმეში? — წამოიყვრა უბედურმა.

„ნეტა ვის ელაპარაკება? ალბათ დეკეტულზე ლაპარაკობენ“, — გავიფიქრე და სუნთქვა შემეკრა.

— იცოდე არ შეგარჩენ, ვაჟა, მეც საქმეს. არც ძმანდფიცობას მოვერიდები. სხვაც ბევრი გავიგე შენი კაიკაცობით ნამოქმედარი. ჯერ პოლიცო ბიძია მინდა ვნახო. მერე..

ვაჟამ ტყვიასავით მოსწყვიტა მანქანა. ვიცანი, ვისაც ელაპარაკებოდა — ანზორი იყო, კეთილად. ამას მაშინ მიგხვდი, „პოლიცო ბიძიას ვნახავო“, რომ უთხრა. ტყის ბოლოს, სწორედ იქ, სადაც მოკლული ნახეთ, ვაჟამ ისევ გააჩერა მანქანა. მოვკლავ, აუცილებლად მოვკლავო, წამოიძახა და ვიგრძენი, რომ მანქანა უხვევდა. საფარიდან გამოძვეერი, კარი გავადე და მანქანიდან გამოვედი. ვის მოკლავ-მეთქი, დავუყვირე. ვაჟს არ გაუგონია ჩემი ნათქვამი. კითხვა კვლავ გავუმოკრე. არც მაშინ მიპასუხა. მიგხვდი, გათავებული იყო საქმე — მოკლავდა.

— ვაჟა, იცოდე კაცის სისხლი არ დაღვარო!.. — წამოვიძახე და არ ფიცი როგორ აღმოჩნდა ის გადაჭრილი თოფი ჩემს ხელში. საეკეთი მოვზიდე, მგონი კიდეც ვუთხარი რაღაც, არც კი შემოუხედავს და მაშინ..

8.

ჩემს ოთახში პროკურორი შემოვიდა და წარმატება მომილოცა. სიტყვების წარმოთქმა უჭირდა, თუმცა მეტს მისი კეთილი თვალები მეუბნებოდნენ.

— იქნებ მოვხუციდი, ბიჭო, ჰა? — ჩაიცინა.

— ჯერ რა დროსია-მეთქი, — მივუგე.

— მარტო გამოციდილება არ კმარა ჩვენს საქმეში..

— კეთილადე რომ მკვლელი არ იყო, მე ამას გუჟინით ვგრძნობდი. ანზორ კეთილადე იარაღს არ ატარებდა და თუ კი ის ჯანგიძეს იარაღს წაართმევდა, მის ბუნებას თუ გავითვალისწინებთ, იგი არავითარ შემთხვევაში არ ჩაიდენდა მკვლელობას. რაც შეეხება ექვმიტანილის აღიარებას, როგორც მოგახსენეთ, იგი ფაქტებმა დააშინეს, რამაც სავეალლო დასკვნა გამოატანინა: ირწმუნა, რომ გამოძიება ვერ მიაგნებდა სიმართლეს.

— მაინც როდის დაგებადათ ეჭვი, რომ კეთილადე არ იყო მკვლელი?

— ჟორჯიკაძის დაკითხვის დროს, მაგრამ ეს ეჭვი იყო და მის უსაფუძვლობაში მალე დავრწმუნდი. მკვლელობის ინსცენირებამ კი მე იმაზე მეტი მომცა, ვინემ მოველოდი.

— მაშინ მიხვდი, რომ პოლიცო ჯანგიძე იყო მკვლელი? — მოუთმენლად შემეკითხა ნაკაიძე.

— არა. მაშინ მე დაინახე მხოლოდ ის, რომ მკვლელი დაბალი ტანის პიროვნება იყო, და თუ ჩემი ვარაუდი სწორი იქნებოდა, ეს უნდა დაემტკიცებინა ფოტოსურათებს. მკვლელობის წინ ცოტა წვიმა ყოფილა და სურათები ბევრის დადგენაში დამეხმარა. ამ საქმეში შალვა გამართლის კაცურმა კაცობამაც დიდი სამსახური გამოიწია. ის ყველაზე ადრე მიიხვდა საწადელს და მხარში ამოიღდა.

— იქნებ გომართელი იმიტომ დაგეხმარათ, რომ..

— არა, მე მაგას ვერასოდეს ვერ ვიფიქრებდი. გომართელი ხალასი ადამიანია.

— კარგია, ამირან! შენ მხოლოდ კეთილს ხედავ ადამიანებში. მგონი, დღეისათვის ეს სჯობს ჩვენს საქმეში. მაგრამ ერთი რამ მაინც ვერ გამიგია — ყოველივე ამის შემდეგ როგორ მიხვედი იმ დასკვნამდე, რომ მამა იყო მკვლელი?

უჯრიდან საქმეში ჩაყვრებული სურათი ამოვიღე და მაგიდაზე დავდე.

— ამჩნევთ ამ სურათებზე ნაფეხურებს? აი ამ ლაქებს, შუაში გადაჭრილ ნახევარმთვარეებს რომ ჰკავს? დაჰკვირვებხართ პოლიცო ჯანგი-

ძის სიარულს? იგი ყოველთვის შიგნიდან ცვეთს ფეხსაცმლის ქუსლს.

— უტყუარი ხელწერაა, — დამეთანხმა ნაკაიძე.

— ამ ხელწერის დადგენამ მიმიყვანა პოლიცო ჯანგებესთან. მასთან საუბარმა დამარწმუნა, რომ ებრძოდა თავის თავს. ვგონებ აღიარებდა კიდევ დანაშაულს. ჩემი დამსახურება მხოლოდ ის არის, რომ მე დავაჩქარე ეს.

— გასაგებია, — თქვა პროკურორმა და წამოდგომა დააბირა. ამ დროს ოთახში ანზორ კეთილაძე შემოვიდა.

— გამოსამშვიდობებლად მოვედი, მადლობის სათქმელადაც, — დაბნევით თქვა მან.

— ერთი შეკითხვა მაქვს შენთან, — დინჯად თქვა ალიოზა ნაკაიძემ. — რატომ შეიცვალეთ მიმართულება? შენ ხომ ზუგდიდში უნდა წასულიყავი იმ დღეს?

— დიახ. ამ კითხვაზე მეც მიძინელება პასუხის გაცემა. ამ ათი დღის განმავლობაში ბევრი ვიფიქრე ამის შესახებ. მგონი მიზეზი ის არის, რომ ჯანგიძის ნახვას ვესწრაფოდი, სახლში მიწოდდა მათთან მისვლა და პოლიცო ბიძიასთან მეგზილებინა ვაყა.

— რისთვის გვაწვალეთ ამდენ ხანს? რატომ არ სცადეთ თავის მართლება?

— უსაფუძვლოდ მივიჩნიე. პირველი ორი ღამე თვალი არ მომიხუჭავს. ყველაფერი ავწონ-დავწონე და ჩიხში მოვექეცი. მანქანის გა-

ლაჩეხვის ხმა რომ გავიგონე, იქითკენ გავიქეცი, გზაზე კი ვერაფერი ვნახე, გარდა იმ გადაჭრილი თოფისა. რატომღაც დავიხარე და ავიღე, მგონი ეს იყო ჩემი მთავარი შეცდომა. ხალხმა სწორედ ამ დროს მომისწრო.

— დიახ, დიახ, — დინჯად თქვა პროკურორმა და ვიგრძენი, რომ იგი რაღაცაში არ ეთანხმებოდა ანზორ კეთილაძეს.

— ახლა თუ ნებას მომცემთ, წავალ. ვაჟს დედა და მეუღლე მინდა ვინახულო, ერთ საათში კი ავტობუსს უნდა გავყვე ზუგდიდში.

— ამას ნუ იზამ, ჯერ ნუ მიხედავ ჯანგიძეებთან, — თქვა პროკურორმა.

— გასაგებია, — დეთანხმა ანზორი. — მაშ კარგად ბრძანდებოდეთ. — ანზორმა ხელი ჩამოგვართვა და გავიდა.

— სამ დღეში გელოდები, — მივძახე მე. — ჟორჯიკაძისა და მამულაძის საქმესაც მოვრჩეთ.

ანზორმა ხელი დამიქნია თანხმობის ნიშნად.

— მე გამიძინელდა ახლა, ასეთ კარგ განწყობაზე მყოფ კეთილაძისათვის საყვედურის თქმა, — ჩაფიქრებით თქვა ალიოზა ნაკაიძემ. — ისე კი ვაჟა ჯანგიძის შკელელობაში მას მორალურად დიდი დანაშაული მიუძღვის. მას რომ იქ, მოსკოვშივე ემხილა ჯანგიძის და მისი კომპანიის მიერ ჩადენილი ბოროტმოქმედება, მამის მიერ გამოტანილ ტრაგიკულ მსჯავრს თავიდან ავიცილებდით.

ინფორმაცია

პროკურატურის მუშაობა რესპუბლიკური თათბირი

მ. წ. 25 თებერვალს ფ. ე. ძერჟინსკის სახელობის კულტურის სახლში გაიმართა საქართველოს სსრ პროკურატურის ორგანოების მუშაობა რესპუბლიკური თათბირი, რომელმაც განიხილა დამნაშავეობის წინააღმდეგ ბრძოლის შედეგები და სკკპ XXIV ყრილობის გადაწყვეტილებათა შესაბამისად პროკურატურის ამოცანები სამართალდარღვევის აღკვეთისა და პროფილაქტიკური საქმიანობის შემდგომი გაუმჯობესების საქმეში.

თათბირის მუშაობაში მონაწილეობდნენ: საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის მდივანი მ. ა. გოგიაშვილი, საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე შ. დ. კიკნაძე, საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ადმინისტრაციული ორგანოების განყოფილების გამგე ა. გ. კარანაძე, საქართველოს სსრ იუსტიციის მინისტრი ვ. ი. მაისურაძე, საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა მინისტრი ე. ა. შვეარდნაძე, რესპუბლიკის უმაღლესი სამართლის თავმჯდომარე ს. ი. ქავაია.

მოსხენებით გამოვიდა საქართველოს სსრ პროკურორი ა. ე. ტაყაძე.

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის და საქართველოს კომპარტიის XXIV ყრილობების გადაწყვეტილებების შესაბამისად, — აღნიშნა მომხსენებელმა, — საქართველოს სსრ პროკურატურის ორგანოებმა, სხვა ადმინისტრაციულ ორგანოებთან ერთად, 1971 წელს გააძლიერეს მუშაობა რესპუბლიკაში სოციალისტური კანონიერების, მართლწესრიგის შემდგომი განმტკიცებისათვის. პროკურატურის ორგანოები სისტემატურად ახორციელებენ ღონისძიებებს მთელი ფრონტით პროფილაქტიკური მუშაობის გასაშუღელად. ამ მიზნით ადგილებზე პრაქტიკული დახმარების გასაწევად იგზავნებოდნენ ცენტრალური აპარატის მუშაკები, რომლებიც სწავლობდნენ საქმის მდგომარეობას, ავლინებდნენ ნაკლოვანებათა მიზეზებს და ახორციელებდნენ ღონისძიებებს მათი აღმოფხვრისათვის.

კოლეგიაზე და ოპერატიულ თათბირებზე ხშირად განხილავდნენ რაიონებისა და ქალაქების პროკურატურათა ანგარიშებს, რასაც ჩვეულებრივ, წინ უსწრებდა საფუძვლიანი შემოწმება.

ნიხილა საქართველოს სსრ პროკურატურის კაფაროებულმა კოლეგიამ. კოლეგიაზე განხილულ იქნა აგრეთვე მექრთამეობის, სოციალისტური საკუთრების გატაცების, მუქთახრობის, ლოთობის წინააღმდეგ ბრძოლის, საშიშ დანაშაულთა გახსნის მდგომარეობა.

1971 წელს წინა აღმართან შედარებით უფრო ნაკლები დანაშაული აღიბიცხა. შემცირდა დანაშაულთა რიცხვი თბილისში, აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში, მარნეულის, გარდაბნის, გურჯაანის, სიღნაღის, ზუგდიდის და სხვა რაიონებში. შემცირდა განსაკუთრებით საშიშ დანაშაულთა (განზრახი მკვლელობა, მკვლელობის მცდელობა, გაუპატიურება, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ქონების ქურდობა და სხვ.) რიცხვიც. ასევე შემცირდა დანაშაული არასრულწლოვანთა შორის, აგრეთვე ჯგუფური დანაშაულობანი. საგულისხმოა, რომ ერთიორად და მეტად შემცირდა წვრილმანი გატაცების შემთხვევები; გაიზარდა მექრთამეობის გამოვლინებანი.

შარშან პროფილაქტიკურ მუშაობას ახალი გაქანება მიეცა. ჩვენ, — აღნიშნავს მომხსენებელი, — არა მარტო უნდა შევინარჩუნოთ ეს გეზი; არამედ კიდევ უფრო მეტად გავაძლიეროთ იგი.

ჯეროვანი ყურადღება ეთმობა დანაშაულის გახსნას. ამ მხრივ მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან ერთად ბევრი ღონისძიება გატარდა.

1970 წელთან შედარებით ოთხჯერ შემცირდა განზრახ მკვლელობის გაუხსნელ შემთხვევათა რიცხვი, მაგრამ მეკვთ ვარდატეხას ჯერ კიდევ ვერ მივალწვივთ. განსაკუთრებით არადაამაყოფილებელი მდგომარეობაა ქ. ქუთაისში, ქ. ფოთში, კასპის, წალკის და წალენჯიხის რაიონებში.

ბევრი პროკურორი და გამოძიებელი მთელი პასუხისმგებლობით ეკიდება დანაშაულის გახსნის საქმეს, დროულად ახორციელებს გადაუდებელ საგამოძიებო მოქმედებას, უნარიანად იყენებს კრიმინალისტურ ტექნიკას და მეცნიერულ რეკომენდაციებს. მაგრამ ეს ღონისძიებები საკმარისი არ არის. ნაკლები ყურადღება ექცევა იმ ღონისძიებათა ეფექტურობის შემოწმებას, რომლებსაც შინაგან საქმეთა ორგანოებში ახორციელებენ მუქთახრობის გამოსავლინებლად და სხვ. პროკურორები მეტად

სამართალდარღვევის აღკვეთის საკითხები გა-

უნდა დაინტერესდნენ წვრილმანი ხელიგნებისა და სამედიცინო გამოსახუხიზღებლებში მოხვედრილ პირთა მასალებით, ვინაიდან ლოთობა დაწმავლის წყაროა.

დამნაშავეთა ძებნის საგამოძიებო აპარატის მუშაობაში, გამოძიებასა და მოკვლევაზე სამაროქურორო ზედამხედველობის საქმიანობაში არსებით ნაკლოვანებებს ვხვდებით. ჯერ კიდევ არ არის აღმოფხვრილი დაწმავლის დაგვიანებით აღრიცხვის ან დამალვის შემთხვევები, ხშირად საგამოძიებო ვადა ირღვევა გამოძიებულთა უმოქმედობით, გამოძიებისა და მოკვლევის არასწორი ორგანიზაციის, სუსტი სამაროქურორო ზედამხედველობის გამო; იშვიათი როდია ისეთი ფაქტები, როცა ზედამხედველი პროკურორი არ ახდენს რეაგირებას საქმის შეწყვეტის შესახებ მიღებულ არასწორ გადაწყვეტილებაზე.

ბევრი ჩვენი მუშაკი ჯეროვნად არ აფასებს საზოგადოებრიობის როლს წინასწარი გამოძიებისა და მოკვლევის სტადიაში, რაც უნდა აიხსნას მოსახლეობის დახმარების მნიშვნელობის შეუფასებლობით.

ადმინისტრაციული ორგანოების დიდმნიშვნელოვანი ამოცანაა მასების სამართლებრივი აღზრდა, მაგრამ ამ საქმისათვის ჯერ კიდევ ყველა შესაძლებლობა არ არის გამოყენებული.

1972 წელი, — აღნიშნა დასასრულ ამხ. ა. ტაკიძემ, — პროკურატურის ორგანოებისათვის საიუბილეო წელია. მისში სრულდება სსრ კავშირის პროკურატურის დაარსების ორმოცდაათი წელი.

მოხსენების გამო გამართულ კამათში გამოვიდნენ ქ. თბილისის პროკურორი შ. გ. ლეჟავა; აფხაზეთის ასსრ პროკურორი მ. მ. არღუნი, ქ. რუსთავის პროკურორი ს. ა. იმედაშვილი, აჭარის ასსრ პროკურორი დ. ს. ბაჭელიძე, ქ. ქუთაისის პროკურორი ა. მ. უდენტი, ქ. ზუგდიდის პროკურორი კ. თ. ნარმანია, სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის პროკურორის მოადგილე ვ. ნ. პარასტაევი, საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა სამინისტროს საგამოძიებო სამმართველოს უფროსი გ. ს. სოლორავილი, რესპუბლიკის პროკურატურის საგამოძიებო განყოფილების უფროსი მ. ჯ. ქურდაძე, სასამართლოებში სისხლის სამართლის საქმეთა განხილვისადმი ზედამხედველობის უფროსი ა. ა. შუშანაშვილი, საერთო ზედამხედველობის განყოფილების უფროსი ვ. გ. ასეიშვილი.

თათბირზე სიტყვა წარმოთქვა სსრ კავშირის გენერალური პროკურორის პირველმა მოადგილემ მ. პ. მაღიაროვმა.

თათბირზე გამოსულმა ორატორებმა აღნიშნეს, რომ პროკურატურის ორგანოების მუშაობა კარგად იცინა — სამართალდარღვევის

პროვილაქტიკა დამნაშავეობასთან ბრძოლის გენერალური ხაზია. პარტიის ამ საპროგრამო მოთხოვნის შესაბამისად აგებდნენ ისინი მიუღებ პრაქტიკულ საქმიანობას 1971 წელს. ორატორებმა ილაპარაკეს როგორც მიღწევებზე, ისე ნაკლოვანებებზე, რომლებიც მათ მუშაობაში აქვთ, შემდგომ გეგმებზე, რათა უკეთესი მაჩვენებლებით აღნიშნონ პროკურატურის ორგანოების საიუბილეო წელი.

თათბირმა შეიმუშავა რეკომენდაციები დამნაშავეობის წინააღმდეგ რესპუბლიკის პროკურატურის ორგანოების ბრძოლის შემდგომი გააღვივებისა და პროვილაქტიკური მუშაობის გაუმჯობესებისათვის.

* * *

მეორე დღეს — 26 თებერვალს გაიმართა საქართველოს სსრ პროკურატურის ორგანოების მუშაობა თეორიული კონფერენცია, რომელიც მიეძღვნა საბჭოთა პროკურატურის 50 წლისთავს.

სსრ კავშირის გენერალური პროკურორის თანაშემწემ ვ. ვ. სტეპანოვმა წაიკითხა ლექცია თემაზე „საბჭოთა პროკურატურის 50 წელი“.

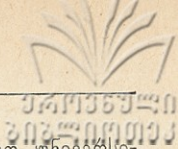
საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკისა და სამართლის ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერ-თანამშრომლის, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატის ი. ვ. ფუტყარაძის მოხსენების თემა იყო — „საქართველოს პროკურატურის ჩამოყალიბებისა და განვითარების ისტორიისათვის“.

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის კავკასიის ხალხთა ისტორიის განყოფილების გამგე, ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფ. ჯ. ვ. ანჩაბაძე გამოვიდა მოხსენებით „სსრ კავშირის შექმნის ისტორიულ-წინამძღვრები“.

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის უფროსმა მეცნიერ-თანამშრომელმა, ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორმა, პროფ. ე. ა. მენაბდემა წაიკითხა ლექცია „საერთაშორისო მდგომარეობის შესახებ“.

ლექცია თემაზე — „მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესი და სისხლის სამართლის პრობლემები“ — წაიკითხა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკისა და სამართლის ინსტიტუტის სამართლის სექტორის გამგემ, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტმა, პროფ. თ. ვ. წერეთელმა.

„საუნივერსიტეტო განათლება და მისი პერსპექტივები“ — ასეთი იყო თემა, რომელზედაც კონფერენციის მონაწილეებს ესაუბრა თბილისის შრომის წითელი დროშის ორდენოსანი სა-

ხელმწიფო უნივერსიტეტის პრორექტორი, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფ. **ს. მ. ჯორბენაძე**.

საქართველოს სსრ მწერალთა კავშირის გამგეობის მდივნის **ბ. დ. უდენტის** ლექციის თემა იყო: „ქართული ლიტერატურა თანამედროვე ეტაპზე და მისი ამოცანები საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXIV ყრილობის გადაწყვეტილებათა შუქზე“.

„მეტყველების კულტურის შესახებ“ მსმენელებს ესაუბრა თბილისის შრომის წითელი

დროშის ორდენოსანი სახელმწიფო უნივერსიტეტის ახალი ქართული ენის კათედრის პროფესორი, ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი **გ. ე. შალამბერიძე**.

კონფერენციის მონაწილეებმა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო თეატრში ნახეს სპექტაკლი „ხიდი“ და კინოსტუდია „ქართული ფილმის“ ნაწარმოები „მე გამომჩიებელი...“

დ. ნანობაშვილი

საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა სამინისტროს კოლეგიაზე

თბილისის ძეგჩინის სახელობის კულტურის სახლში გაიმართა საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა სამინისტროს კოლეგიისა და ამჟვე სამინისტროსთან არსებული საზოგადოებრივი აზრის ინსტიტუტის გაერთიანებული სხდომა.

მოსმენილ იქნა საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა მინისტრის პირველი მოადგილის **ვ. შაღურის** მოხსენება — „ბავშვთა უზედამხედველობისა და არასრულწლოვანთა შორის დამნაშავეების წინააღმდეგ ბრძოლის მდგომარეობისა და მათი აღკვეთისათვის პროფილაქტიკური მუშაობის გაძლიერების შესახებ“.

მოხსენების გამო კამათში გამოვიდნენ საქართველოს სსრ განათლების მინისტრის პირველი მოადგილე **უ. ობოლაძე**, საქართველოს ალკკ თბილისის საქალაქო კომიტეტის მეორე მდივანი **გ. აბდუშელიშვილი**, ქ. თბილისის ლენინის რაიონის შინაგან საქმეთა განყოფილე-

ბის უფროსი **რ. ასათიანი**, საქართველოს სსრ უმძლესი და საშუალო სპეციალური განათლების მინისტრის მოადგილე **გ. დოლიძე**, საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს პროფესიულ-ტექნიკური განათლების სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე **პ. მიქიაშვილი**, საქართველოს სსრ პროკურორის პირველი მოადგილე **გ. ბიჭაძე**.

სხდომის მონაწილეებმა შეიმუშავეს რეკომენდაციები, რომლებიც ხელს შეუწყობენ ბავშვთა უზედამხედველობისა და არასრულწლოვანთა შორის დამნაშავეების წინააღმდეგ ბრძოლის შემდგომ გაძლიერებას.

შემაჯამებელი სიტყვა წარმოთქვა საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა მინისტრმა **ე. შევარდნაძემ**.

კოლეგიის მუშაობაში მონაწილეობდა საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე **ვ. სირაძე**.

სამართლებრივი პროპაგანდის საბჭოს სხდომა

მიმდინარე წლის 5 აპრილს გაიმართა საქართველოს სსრ იუსტიციის სამინისტროსთან არსებული სამართლებრივი პროპაგანდის საკოორდინაციო-მეთოდური საბჭოს სხდომა.

სხდომა შესავალი სიტყვით გახსნა რესპუბლიკის იუსტიციის მინისტრის პირველმა მოადგილემ **ზ. რატანმა**.

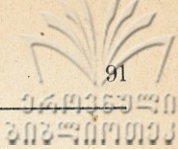
სამართლებრივი პროპაგანდისა და მოქალაქეთა სამართლებრივი აღზრდის საქმეში იურიდიული უწყებებისა და პრესის თანამშრომლობის მდგომარეობისა და შემდგომი გაუმჯობესების ღონისძიებათა შესახებ ილაპარაკეს გაზეთ „კომუნისტის“ რედაქტორის მოადგილემ **ბ. თათარაშვილმა** და გაზეთ „ზარია ვოსტოკას“ რედაქტორის მოადგილემ **გ. მუხრანელმა**.

საქართველოს სსრ შინაგან საქმეთა მინისტ-

რის მოადგილის **კ. კეთილაძის** მოხსენების თემა იყო „თავისუფლების აღკვეთის ადგილას მყოფ და სახალხო მეურნეობის მშენებლობებზე პირობითი სასჯელის მოსახდელად მიმავრებულ პირთა სამართლებრივი აღზრდის ორგანიზაციის გაუმჯობესების შესახებ“.

რესპუბლიკის ქალაქებსა და რაიონებში სამართლებრივი ცოდნის პროპაგანდასა და მოქალაქეთა სამართლებრივი აღზრდის საკოორდინაციო-მეთოდური საბჭოების შექმნის საკითხზე ისაუბრა სამართლებრივი პროპაგანდის სამმართველოს უფროსმა **შ. პაპიძემ**.

რესპუბლიკაში სახელმწიფოსა და სამართლის საკითხებზე სალექციო-პროპაგანდის მდგომარეობისა და შემდგომი გაუმჯობესების საკითხებს შეეხო უფროსი კონსულტანტი **ზ. ჯორჯიაშვილი**.

აღნიშნული საკითხების განხილვაში მონაწილეობდნენ პროფ. ბ. ფურცხვანიძე, საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე თ. შავგულიძე, პროფ. ნ. წერეთელი, საქართველოს ალკკ ცკ მდივანი ნ. ფოფხაძე, ვაზ. „სოფლის ცხოვრების რედაქტორის მოადგილე ვ. შავგულიძე, საქინფორ-

მის დირექტორის მოადგილე ვ. გელაშვილი, პროფ. გ. ინწყირველი, საზოგადოება „ცოდნის“ რესპუბლიკური გამგეობის თავმჯდომარის მოადგილე ი. თოდუა, დოც. ვ. ლორია, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი გ. უვანია.

განხილულ საკითხებზე საბჭომ მიიღო შესაბამისი რეკომენდაციები.

მედიკოპოქმედი რესპუბლიკური კურსები მუშაობას შეუდგა

საქართველოს სსრ იუსტიციის სამინისტროს სისტემაში შემავალი თანამშრომლებისათვის შეიქმნა იუსტიციის ორგანოების მუშაყთა კვალიფიკაციის ამაღლების მუდმივმოქმედი რესპუბლიკური კურსები.

კურსებს გაივლიან საქართველოს სსრ, აფხაზეთის ასსრ, აჭარის ასსრ იუსტიციის სამინისტროსა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის მშრომელთა დებუტატების საბჭოს აღმასკომის, იუსტიციის განყოფილების კონსულტანტები და უფროსი კონსულტანტები, აფხაზეთის ასსრ, აჭარის ასსრ უმაღლესი და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის საოლქო სასამართლოების წევრები, სახალხო მოსამართლეები და სასამართლოს სხვა მუშაკები, სახელმწიფო სანოტარო კანტორების ნოტარიუსები, კონსულტაციების გამგეები, ადვოკატები და მმაჩის ორგანოების მუშაკები.

კურსების მსმენელები იქნებიან აგრეთვე საქართველოს სსრ სხვადასხვა სამინისტროების, წარმოებების, ორგანიზაციებისა და უწყებების იურისკონსულტები.

მეცადინეობა კურსებზე მიმდინარეობს წარმოებისაგან მოწყვეტით. მისი ხანგრძლივობა ერთი თვეა. კურსების მსმენელებს ენახებათ

ძირითად სამუშაო ადგილზე საშუალო თვიური ხელფასი.

სწავლების პერიოდში მსმენელები უზრუნველყოფილი იქნებიან საერთო საცხოვრებლით. მგზავრობის ხარჯებს ანაზღაურებს ის ორგანიზაცია, სადაც მუშაობს მსმენელი. რაიონიდან ჩამოსული მსმენელები უზრუნველყოფილი იქნებიან სტიპენდიით.

საქართველოს სსრ იუსტიციის ორგანოების მუშაყთა კვალიფიკაციის ასამაღლებელი კურსები მუშაობას შეუდგა 1971 წლის 1 დეკემბერს. მისი პირველი მსმენელები იყვნენ სახალხო სასამართლოების აღმასრულებლები, ხოლო მეორე ნაკადის მსმენელებად მოწვეული იყვნენ აჭარის ასსრ, აფხაზეთის ასსრ უმაღლეს და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სასამართლოების წევრები, სახალხო მოსამართლეები, ადვოკატები და კონსულტანტები.

ლექციების წესაკითხად კურსებზე მოწვეული არიან თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლები, იუსტიციის სამინისტროს, უმაღლესი სასამართლოსა და რესპუბლიკის პროკურატურის მაღალკვალიფიციური მუშაკები.

გ. კუხალაშვილი,

მუდმივმოქმედი რესპუბლიკური კურსების დირექტორი

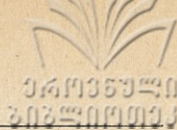
მოკლე ცნობები

პარტიული და სამეურნეო აქტივის თათბირი

საქართველოს კპ საჩხერის რაიკომის პოლიტიკური განათლების კაბინეტის სხდომათა დარბაზში გაიმართა პარტიული და სამეურნეო აქტივის რაიონული თათბირი. მოხსენებით — „1971 წელს დამნაშავეობის წინააღმდეგ ბრძოლის შედეგებისა და 1972 წლის ამოცანების

შესახებ საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXIV და საქართველოს კპ XXIV ყრილობების გადაწყვეტილებათა შექმნა“ გამოვიდა საქართველოს კპ საჩხერის რაიკომის მეორე მდივანი **გ. სუთიძე.**

კამათში მონაწილეობა მიიღეს: შინაგან საქ-

მეთა საჩხერის რაიგანყოფილების უფროსმა **მ. ყიფიანმა**, საჩხერის მევენახეობის საბჭოთა მეურნეობის პარტიული კომიტეტის მდივანმა **შ. მაჭარაშვილმა**, სოფ. სეთის კოლმეურნეობის გამგეობის თავმჯდომარემ **წ. ქიმაქემ**, სახალხო განათლების საჩხერის რაიგანყოფილების სასკოლო ინსპექტორმა **პ. ტაბატაძემ**, საჩხერის საქალაქო საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარემ **ს. შუბითიძემ**, საჩხერის რაიფინგანის მუშაკმა, სახალხო რაზმელმა **უ. დეკანოიძემ**, საჩხერის საყალიბე ქვეშების მაღართოა სამმართველოს უფროსმა **ტ. წერეთელმა**, საჩხერის რაისაბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარის მოადგილემ **შ. ჭიხორიამ**, საჩხერის რაიონის პროკურორმა **გ. მჭედლიშვილმა**.

ბ. ანასაშვილი

„კლემინი საქმისთან და კანონი“

საქართველოს სსრ საავტომობილო ტრანსპორტის სამინისტროს კლუბში რესპუბლიკის იუსტიციის, შინაგან საქმეთა და საავტომობილო ტრანსპორტის სამინისტროებმა და გაზეთ „კომუნისტის“ რედაქციამ მოაწყვეს შეხვედრა თბილისის სამგზავრო ავტოსატრანსპორტო საწარმოებისა და საზოგადოებრიობის წარმომადგენლებთან. შეხვედრის თემა იყო „ადამიანი საქმისთან და კანონი“.

შეხვედრა შესავალი სიტყვით გახსნა იუსტიციის სამინისტროს სამართლებრივი პროპაგანდის სამმართველოს უფროსმა **შ. პაპიძემ**.

მოსხენებით — „რესპუბლიკაში ავტოსაგზაო შემთხვევათა მდგომარეობა და მათი თავიდან აცილების პროფილაქტიკური ღონისძიებანი“ გამოვიდა შინაგან საქმეთა სამინისტროს სახელმწიფო ავტონისპექციის უფროსი, მილიციის პოლკოვნიკი **რ. თუშურაშვილი**.

თანამოსხენებით — „მოძრაობის უსაშიშროებისა და ტრანსპორტის ექსპლუატაციის წესების დარღვევისათვის პასუხისმგებლობის შესახებ“ გამოვიდა იუსტიციის სამინისტროს სამართლის პროპაგანდის სამმართველოს უფროსი კონსულტანტი **წ. ისაკაძე**.

შეხვედრაზე სიტყვები წარმოთქვეს თბილისის

სის ტაქსომოტორის საწარმო-გაერთიანების გენერალურმა დირექტორმა **შ. გოჭაძემ**, სპი ავტომობილებისა და ტრაქტორების კათედრის გამგემ, ტექნიკის მეცინერებათა დოქტორმა **რ. ფარცხალაძემ**, ტაქსომოტორის საწარმოს მძღოლმა, საქართველოს სსრ უმაღლეს სასამართლოს სახალხო მსაჯულმა **ბ. რუხაძემ**, თბილისის კიროვის რაიონის სახალხო მოსამართლემ **ვ. უვანია**, თბილისის საქალაქო საბჭოს აღმასკომის ტრანსპორტის განყოფილების გამგემ **ა. მელოქიძემ**, საავტომობილო ტრანსპორტის მინისტრის მოადგილემ **რ. ლეიაშვილმა** და სხვ.

შეხვედრაში მონაწილეობდნენ საქართველოს სსრ იუსტიციის მინისტრი **ვ. მაისურაძე**, საქართველოს სსრ საავტომობილო ტრანსპორტის მინისტრი **თ. დავითაშვილი**, გაზეთ „კომუნისტის“ რედაქტორი **დ. მჭედლიშვილი**, საქართველოს სსრ იუსტიციის მინისტრის პირველი მოადგილე **წ. რატიანი**, პარტიული, საბჭოთა, პროფკავშირული და კომკავშირული ორგანიზაციების, ადმინისტრაციული ორგანოების, ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროს, თბილისის საზოგადოებრიობის წარმომადგენლები.

დასასრულ აჩვენეს კინოფილმი.

„ახალგაზრდობა და კანონი“

ვ. ი. ლენინის სახელობის სპი სააქტო დარბაზში საქართველოს სსრ იუსტიციის სამინისტრომ და კომკავშირის თბილისის საქალაქო კომიტეტმა, გაზეთების „ახალგაზრდა კომუნისტისა“ და „მოლოდიოე გრუზიის“ რედაქციებთან ერთად მოაწყვეს იუსტიციის მუშაკებისა და საქართველო პოლიტექნიკური ინსტიტუტის სტუდენტების წარმომადგენელთა შეხვედრა თემაზე „ახალგაზრდობა და კანონი“.

შეხვედრა შესავალი სიტყვით გახსნა იუს-

ტიციის სამინისტროს სამართლებრივი პროპაგანდის სამმართველოს უფროსმა **შ. პაპიძემ**.

მოსხენებით — „სტუდენტი ახალგაზრდობა, უმაღლესი სასწავლებელი და კანონი“ — გამოვიდა პროფ. **ნ. წერეთელი**.

შეხვედრაზე სიტყვები წარმოთქვეს დოც. **ა. გაბიაშვილი**, ქ. თბილისის ორჯონიკიძის რაიონის სახ. სასამართლოს თავმჯდომარემ **რ. ცინცაძემ**, ამავე რაიონის პროკურორმა **ი. მაზარაძემ**, შინაგან საქმეთა განყოფილების უფროსმა **გ.**

ზონიამ, თბილისის შინაგან საქმეთა სამმართველოს სისხლის სამართლის სამძებრო განყოფილების უფროსმა **ჯ. მიქელაძემ**, პოლიტექნიკური ინსტიტუტის კომკავშირის კომიტეტის სა-

ზოგადობრივი წესრიგის დაცვის საბჭოს თავმჯდომარემ **გ. მაღრაძემ**.

დასასრულ გამოვიდა საქართველოს სსრ იუსტიციის მინისტრის მოადგილე **გ. ცქიტიშვილი**.

თაქრიული კონფერენცია

1972 წლის 25 მარტს საქართველოს სსრ იუსტიციის და სასამართლო ორგანოების მუშაკებისათვის მოეწყო ზონალური თეორიული კონფერენცია თემაზე — „საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXIV ყრილობა საბჭოთა სახელმწიფოს განმტკიცებისა და სოციალისტური დემოკრატიის შემდგომი განვითარების შესახებ“.

კონფერენცია შესავალი სიტყვით გახსნა საქართველოს სსრ იუსტიციის სამინისტროს კადრების განყოფილების უფროსმა **ო. გორდელაძემ**.

მოსენებებით გამოვიდნენ პროფ. **გ. ინჭკირველი** („მარქსიზმ-ლენინიზმი სახელმწიფოსა და დემოკრატიის შესახებ“), პროფ. **გ. ერემოვი** („სსრ კავშირის შექმნის 50 წლისთავი“), საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ადმინისტრაციული ორგანოების განყოფილების ინსტრუქტორი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი **ა. აბესაძე** („საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXIV ყრილობა კომუნისტური მშენებლობის ამოცანების განზორციელებაში სახელმწიფო აპარატის როლის შესახებ“), იუსტიციის სამინისტროს სამმართველოს უფროსი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი **მ. კომახიძე** („პროფკავშირულ ორგანიზაციებისა და შრომის კოლექტივების როლის ამაღლება საზოგადოების მართვაში“), ქ.

თბილისის კიროვის რაიონის სახალხო მოსამართლე, ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი **ვ. უვანია** („საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXIV ყრილობა კანონიერებისა და მართლწესრიგის განმტკიცების და სოციალისტური თანაცხოვრების წესების დაცვის სულისკვეთებით მოქალაქეთა აღზრდის შესახებ“), ქ. თბილისის ლენინის რაიონის სახ. მოსამართლე, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი **რ. ჯოღოშვილი** („საქართველოს კპ ცკ 1971 წლის 27 ივლისის დადგენილება „სკკპ XXIV ყრილობისა და საქართველოს კპ XXIV ყრილობის მოთხოვნათა მიხედვით სამართალდარღვევათა თავიდან აცილებისა და პროფილაქტიკური მუშაობის გაძლიერების შესახებ“ და სასამართლო ორგანოების ამოცანები“), იუსტიციის სამინისტროს სამართლებრივი პროპაგანდის სამმართველოს უფროსი, ფილოსოფიურ მეცნიერებათა კანდიდატი **შ. პაპიძე** („საქართველოს კპ ცკ 1970 წლის 17 ნოემბრის დადგენილება „მშრომელთა სამართლებრივი აღზრდისა და სამართალმცოდნეობის პროპაგანდის გაუმჯობესებისა და სოციალისტური კანონიერების დაცვის საქმეში საზოგადოებრიობის მონაწილეობის შესახებ“ და იუსტიციის ორგანოების ამოცანები“).

კონფერენციის მუშაობა შეაჯამა რესპუბლიკის იუსტიციის მინისტრის მოადგილემ **ა. პაიქაძემ**.

სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია

ა. წ. 30 მარტს გაიმართა საქართველოს სსრ რესპუბლიკის რაიონების და ქალაქების პროკურატურების გამომძიებლების სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია „მკვლელობისა და ვაუხატიურების საქმეთა გახსნისა და გამომძიების დროს კრიმინალისტური ტექნიკის გამოყენების შესახებ“.

შესავალი სიტყვა წარმოთქვა საქართველოს სსრ პროკურორის მოადგილემ, იუსტიციის უფროსმა მრჩეველმა **ვ. ედიშერაშვილმა**.

მოსენებით გამოვიდა საქართველოს სსრ პროკურატურის საგამომძიებო განყოფილების უფროსი, იუსტიციის უფროსი მრჩეველი **მ. ჭურღაძე**.

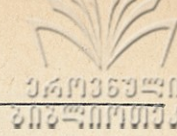
საქართველოს სსრ რესპუბლიკის პროკურატუ-

რის პროკურორ-კრიმინალისტი, იუსტიციის მრჩეველი **ვ. სიმონიშვილი** კონფერენციის მონაწილეებს ესაუბრა კრიმინალისტური ტექნიკის გამოყენების საკითხებზე.

სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის უახლეს მიღწევებზე ილაპარაკა სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის ბიუროს განყოფილების გამგემ **კ. მათიაშვილმა**.

კონფერენციის მონაწილეებს თავისი მუშაობის გამოცდილება გააცნეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვან საქმეთა გამომძიებლებმა **გ. ეხვაიამ** და **ზ. კვიციანიამ**, ორჯონიძის რაიონის პროკურორის თანამშემგმ **ტ. კვაშალმა**.

კონფერენციის მუშაობის შეჯამების შემდეგ ნაჩვენები იქნა სასწავლო კინოსურათი „მუნჯი კვალი“.

კათედრის გამოსვლილი სხდომა რესპუბლიკის პროკურატურაში

მიმდინარე წლის 17 მარტს გაიმართა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამოქალაქო სამართლის კათედრის მორიგი გამოსვლილი სხდომა საქართველოს სს რესპუბლიკის პროკურატურაში.

მოხსენებით „რესპუბლიკაში სამოქალაქო საქმეთა განხილვაზე საპროკურორო ზედამხედველობის პრაქტიკის შესახებ“ გამოვიდა საქართველოს სს რესპუბლიკის პროკურატურის განყოფილების უფროსი **გ. ბახტაძე**.

თანამომხსენებელი იყო ამავე განყოფილების პროკურორი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი **ა. კობახიძე**.

მოხსენებათა გამო გამართულ კამათში მონაწილეობა მიიღეს განყოფილების პროკურორებმა: **ქ. ხიდაშელმა, მ. ქოსაშვილმა, შ. ხახანაშვილმა**, რომლებმაც კათედრის წინაშე გან-

სახილველად დააყენეს მთელი რიგი საკითხები.

წამოჭრილ საკითხთა გარშემო ილაპარაკეს კათედრის წევრებმა: **პროფ. ნ. ლომსაძემ, პროფ. შ. ჩიკვაშვილმა, პროფ. ლ. ჯომარჯიძემ, დოც. ი. მრევლიშვილმა**, საქართველოს სს რესპუბლიკის პროკურორის მოადგილემ **ვ. ელიშერაშვილმა**.

კამათში გამოსულებმა ერთხმად გაუსვეს ხაზი მეცნიერ-მუშაკთა და პრაქტიკულ მუშაკთა კონტაქტების აუცილებლობას და გამოთქვეს სურვილი, რომ ხშირად მოეწყოს ასეთი შეხვედრები.

კათედრის სხდომის მუშაობა შეაჯამა თსუ სამოქალაქო სამართლის კათედრის გამგის მოადგილემ პროფ. **ნ. წერეთელმა**.

ლ. ბელუშაშვილი.

შეიქმნა სამართალმცოდნეობის რაიონული საფლიანი სახალხო უნივერსიტეტი

საქართველოს კპ საჩხერის რაიონის ბიუროს დადგენილებით რაიონის მშრომელთა მართლშეგნების ამაღლების მიზნით შეიქმნა სამართალმცოდნეობის სამფლიანი სახალხო უნივერსიტეტი. მას აქვს სამი ფაკულტეტი: სისხლის სამართლის დამნაშავეობასთან წინააღმდეგ ბრძოლის პროპაგანდის, არასრულწლოვანთა შორის მუშაობის და სამოქალაქო სამართლის შემსწავლელი.

სამართალმცოდნეობის რაიონული სამფლიანი სახალხო უნივერსიტეტის რექტორად დამტკიცებულია საჩხერის რაიონის პროკურორი **გ. მკედლიშვილი**, უნივერსიტეტის პრორექტორად საჩხერის ილია ჭავჭავაძის სახელობის საშუალო სკოლის სასწავლო ნაწილის გამგე **ივ. ცარციძე**, ხოლო ფაკულტეტების დეკანებად: შინაგან საქმეთა საჩხერის რაიონული განყოფილების უფ-

როსი **მ. ყიფიანი**, შინაგან საქმეთა საჩხერის რაიონული განყოფილების ბავშვთა ოთახის ინსპექტორი **ს. ბარბაქაძე**, საჩხერის რაიონის სახალხო მოსამართლე **ო. სტურუა**. უნივერსიტეტის სწავლული მდივანია საქართველოს კპ საჩხერის რაიონის მუშაკი **ც. ლაბაძე**.

პირველი მეცადინეობა, რომელიც გაიმართა საქართველოს კპ საჩხერის რაიონის პოლიტიკური განათლების კაბინეტის სხდომათა დარბაზში, შესავალი სიტყვით გახსნა საქართველოს კპ საჩხერის რაიონის მდივანმა **უ. ჩიკვალიძემ**. მოსმენილ იქნა ლექციები: „საზოგადოების როლი დამნაშავეობასთან წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეში“ (**გ. მკედლიშვილი**), „კანონები და კანონქვემდებარე აქტები“ (**ი. ცარციძე**). ლექციებმა მსმენელთა მოწონება დაიმსახურა.

ლაქიანი გამოსვლა

შრომის წითელი დროშის ორდენოსანი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის პროფესორი **ნ. ს. ლომსაძე** იყო საქართველოს უძველეს კუთხეში — განახლებულ მესხეთში. ახალციხისა და ადიგენის რაიონების მთელ რიგ წარმოება-დაწესებულებებში, კოლმეურნეობებსა და საბჭოთა მეურნეობებში წაიკითხა ლექციები თემაზე: „ბუნების დაცვა თანამედროვე საბჭოთა კანონმდებლობის მიხედვით“.

ლექციებს მრავალი მსმენელი დაესწრო. **ნ. ლომსაძემ** ამომწურავი პასუხები გასცა მსმენელთა კითხვებს, რომლებიც შეეხებოდნენ ბუნების დაცვის, საკოლმეურნეო კომლის, კომლთა წვერის უფლება-მოვალეობებს და სხვა საკითხებს.

შ. აბულაძე,

ადიგენის შს რაიონგანყოფილების გამომძიებელი, მილიციის უფროსი **ლეთიანტი.**

ბიბლიოგრაფია

ჟურნალ „საბჭოთა სამართალში“ 1971 წელს გამოქვეყნებული
მასალების საძიებელი

ნარკვევები მოწინავე ადამიანებზე, მხატვრული ნაწარმოებები

ოფიციალური მასალა

დ. ასკურავა — ფაქტების პირისპირ, № 3, გვ. 85-90.

ა. ბორინი — წესიერი კაცი, № 6, გვ. 83-86.

ლ. ისაკაძე — ერთი საღამო მოსამართლესთან, № 1, გვ. 76-79.

ლ. ისაკაძე — პროფ. ბ. ფურცხვანიძე 70 წლისა, № 6, გვ. 67-69.

ზ. მეხენგისერი — მკვლელს დახვრეტა, № 1, გვ. 83-87.

დ. ნანობაშვილი — ნათელი გზა, № 2, გვ. 85-87.

ა. შარაშიძე — დაღუპული სიცოცხლე, № 1, გვ. 80-83.

ლ. ჰანტურია — მისი ღირსება, № 2, გვ. 87-89.

ჩვენი საახალწლო ინტერვიუ, № 1, გვ. 50-54.

კრიტიკა და ბიბლიოგრაფია

ბიბლიოგრაფია — ჟურნალ „საბჭოთა სამართალში“ 1970 წელს გამოქვეყნებული მასალების საძიებელი, № 1, გვ. 94-96.

მ. ლეკვიშვილი — სახელმძღვანელო საპროკურორო ზედამხედველობის შესახებ, № 1, გვ. 87-89.

ვ. ლორია — დამხმარე სახელმძღვანელო, № 6, გვ. 87-88.

რეცენზიები პროფ. ივ. სურგულაძის ნაშრომებზე სერბულ და ბულგარულ ჟურნალებში, № 6, გვ. 89-90.

მ. სიმონიშვილი — წიგნი დაქტილოსკობიაზე, № 1, გვ. 90.

არბიტრაჟის პრაქტიკა, № 1, გვ. 91-96, № 2, გვ. 90-91, № 5, გვ. 88-90.

ინფორმაცია № 2, გვ. 92-93. № 3, გვ. 91-96.

№ 4, გვ. 86-95. № 5, გვ. 91-96. № 6, გვ. 91-96.

მოკლე ცნობები № 2, გვ. 94-95.

ბრძანებულება სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა:

ა) მშრომელთა დეპუტატების რაიონული საბჭოების ძირითად უფლებათა და მოვალეობათა შესახებ, № 2, გვ. 68-77.

ბ) მშრომელთა დეპუტატების საქალაქო და ქალაქის რაიონულ საბჭოების ძირითად უფლებათა და მოვალეობათა შესახებ, № 2, გვ. 76-84.

გ) სსრ კავშირისა და მოკავშირე რესპუბლიკების შრომის კანონმდებლობის საფუძვლების სამოქმედოდ შემოღების შესახებ, № 1, გვ. 48-50.

დ) სსრ კავშირის საკავშირო-რესპუბლიკური იუსტიციის სამინისტროს შექმნასთან დაკავშირებით სსრ კავშირის კანონმდებლობაში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ, № 5, გვ. 78-80.

ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა:

ა) საქართველოს სსრ დამსახურებული იურისტის საპატიო წოდების მინიჭების შესახებ, № 5, გვ. 81-82.

ბ) ვენერაულ სნეულებათა გავრცელებისათვის პასუხისმგებლობის გაძლიერების შესახებ, № 5, გვ. 83.

გ) საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში ცვლილებების შეტანის შესახებ, № 5, გვ. 83.

კანონი საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკისა:

ა) მშრომელთა დეპუტატების რაიონული საბჭოს შესახებ მშრომელთა დეპუტატების რაიონული საბჭოს შექმნის და საქმიანობის ძირითადი პრინციპები, № 6, გვ. 20.

ბ) მშრომელთა დეპუტატების საქალაქო, ქალაქის რაიონული საბჭოს შესახებ, № 6, გვ. 44.

ნეკროლოგები:

ა. ი. ბარათაია, № 4, გვ. 96.

გამოჩენილი რევოლუციონერის ხსოვნას (ს. ი. ქავთარაძე, № 6, გვ. 79-82).

ა. დ. კორძია, № 2, გვ. 96.

ი. ი. სამთელაძე, № 2, გვ. 96.

ბ. ა. მამულია

გარდაიცვალა საქართველოს სსრ დამსახურებული იურისტი, სკკპ წევრი 1928 წლიდან ბესარიონ ანდრიას ძე მამულია.

ბ. მამულია დაიბადა 1901 წელს ცხაკაიას რაიონის სოფ. ფოცხოში. იგი ადრე ჩაება შრომითს საქმიანობაში. 1922-1924 წლებში წითელი არმიის რიგებშია, ხოლო 1924-1929 წლებში მუშაობდა მილიციის ორგანოებში. დამთავრებული ჰქონდა საკავშირო იურიდიული ინსტიტუტი.

ბ. მამულია ხანგრძლივი დროის მანძილზე ერთგულად ემსახურებოდა საბჭოთა მართლმსაჯულებას. 1929-1968 წლებში იგი სხვადასხვა დროს იყო გეგეჭკორის რაიონის პროკურატურის გამომძიებელი, ცხაკაიას, აბაშის, ზუგდიდის, ბორჯომის რაიონების პროკურორი, აფხაზეთის ასსრ პროკურორი, საქართველოს სსრ პროკურატურის განყოფილების უფროსი. პერსონალურ პენსიავ გადასვლის შემდეგ მუშაობდა ადვოკატთა კოლეგიის წევრად.

ღრმა პროფესიული ცოდნა, მდიდარი გამოცდილება საშუალებას აძლევდა ბ. მამულიას ამომწურავი სისრულით ჩასწვდომოდა საქმის არსს. იგი ნაყოფიერად იღვწოდა იურისტთა კადრების აღზრდისა და პროფესიული წრეთობისათვის, ეწეოდა აქტიურ საზოგადოებრივ საქმიანობას.

ბ. მამულიას დამსახურება აღნიშნული იყო სამამულო ომის II ხარისხის ორდენით, რამდენიმე მედლითა და საპატიო სიგელებით.

ბ. მამულია იყო უადრესად თავმდაბალი, თავაზიანი ადამიანი, სარგებლობდა საერთო სიყვარულითა და პატივისცემით.

ღვაწლმოსილი იურისტის, გულმართალი ადამიანის, შესანიშნავი მოქალაქის ბ. მამულიას ნათელი ხსოვნა წარუშლელი იქნება მის თანამოსაქმეთა გულში.

ამხანაგების ჯგუფი.

ბ. ი. ლომიძე

ხანმოკლე, მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა საქართველოს სსრ პროკურატურის სისხლის სამართლის საქმეებზე სასამართლოებში ზედამხედველობის განყოფილების პროკურორი, იუსტიციის მრჩეველი, სკკპ წევრი 1942 წლიდან გობრონ-ივანეს ძე ლომიძე.

ბ. ი. ლომიძე დაიბადა 1920 წელს ორჯონიკიძის რაიონის სოფ. ხუნევში, ღარიბი გლეხის ოჯახში.

1938 წელს დაამთავრა ხაშურის პედაგოგიური ტექნიკუმი და ამავე წელს მუშაობა დაიწყო სოფ. გოლისის სკოლის გამგე-მასწავლებლად. 1939 წელს მას იწვევენ საბჭოთა არმიის რიგებში, სადაც რიგითი მეომრიდან საარტილერიო ათასეულის მეთაურის პოსტამდე მიადწია. საბჭოთა არმიის რიგებიდან დემობილიზებულ იქნა 1946 წელს.

1951 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი, რის შემდეგ მუშაობდა ქ. თბილისის ლენინის რაიონის სახალხო მოსამართლედ, საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს წევრად.

1962 წლიდან გარდაცვალებამდე მუშაობდა საქართველოს სსრ პროკურატურის ცენტრალურ აპარატში განყოფილების პროკურორად.

ბ. ლომიძე სამშობლოს წინაშე დამსახურებისათვის დაჯილდოებული იყო დიდი სამამულო ომის პირველ და მეორე ხარისხის, ალექსანდრე ნეველის, წითელი ვარსკვლავის ორდენებითა და მთელი რიგი მედლებით; მიღებული ჰქონდა სსრ კავშირის შეიარაღებული ძალების უმაღლესი მთავარსარდლის პირადი მადლობები.

თავმდაბალი, გულისხმიერი და კეთილი ადამიანის ბ. ლომიძის ნათელი ხსოვნა დიდხანს დარჩება მისი ახლობლებისა და მეგობრების გულში.

ამხანაგების ჯგუფი

შედეგის გასწორება

უფრნ. „საბჭოთა სამართლის“ 1971 წლის მე-6 ნომრის მე-20 გვერდზე კანონის სათაური უნდა იკითხებოდეს — „საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკისა მშრომელთა დეპუტატების საქალაქო, ქალაქის რაიონული საბჭოს შესახებ“, ხოლო 44 გვერდზე — „საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკისა მშრომელთა დეპუტატების რაიონული საბჭოს შესახებ“.

0.80/726

ფასი 50 კპპ.

ИНДЕКС 76185

СОВЕТСКОЕ ПРАВО № 2

(на грузинском языке)

Орган Верховного Суда ГССР, Прокуратуры ГССР
и Министерства Юстиции Грузинской ССР